

विधेयक दर्ता

राष्ट्रिय समाचार समिति

मकवानपुर, कात्तिक १७ गते

बागमती प्रदेश सभा सचिवालयमा 'प्रदेश हस्तकला ग्रामको स्थापना तथा सञ्चालन सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक-२०८०' दर्ता भएको छ।

प्रदेश सरकारका तर्फबाट पठाइएको उक्त विधेयक शुक्रबार प्रदेश सभा सचिवालयमा दर्ता गरिएको सचिवालयका सचिव पूर्णबहादुर दजौल जानकारी दिनुभयो। प्रदेश सभाको हिउँदे अधिवेशनको बैठकमा सो विधेयकमाथि छलफलका लागि आवश्यक कार्य सूची तयार पार्ने क्रममा कानुनी प्रक्रिया सुरु गरिसकिएको प्रदेश सभाका प्रमुख सचिव कृष्णहरि खड्काले जानकारी दिनुभयो।

आगलागीमा करिब बहत्तर लाखको क्षति

बनेपा समाचारदत्ता

बनेपा, कात्तिक १७ गते

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको पाँचखाल नगरपालिका-४ स्थित समाजकल्याण चोकमा शुक्रबार बिहान विद्युत् सर्ट भई आगलागी हुँदा करिब ७२ लाख रुपैयाँ बराबरको क्षति भएको छ। उद्ववप्रसाद तिमिल्सनाको घरमा विद्युत सर्ट भई आगलागी हुँदा नौ वटा स्टरमध्ये चार वटामा राखिएको कपडा पसलमा पूर्ण रूपमा क्षति पुगेको जिल्ला प्रहरी कार्यालय काभ्रेपलाञ्चोकले जनाएको छ।

आगलागीबाट तीन वटा होटल, एउटा मोबाइल पसल र एक मासु पसलमा समेत आंशिक क्षति पुगेको छ। आगलागीबाट मानवीय क्षति नभए पनि कपडा, व्युटीपार्लर, होटलको करिब ७२ लाख रुपैयाँ बराबरको सामान क्षति भएको जहरीले जनाएको छ। नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, स्थानीयवासी र दमकलको सहयोगमा आगलागी नियन्त्रणमा लिइएको थियो।

‘विश्व सम्पदा सूची’ मा पनौतीलाई समावेश गर्न पहल

पनौती स्मारक क्षेत्र ।

कैदार तिमल्सिना

बनेपा, कात्तिक १७ गते

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको पनौती नगरपालिका-७ लाई विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश गर्न स्थानीयवासीसँग छलफल गरिएको छ। नगरपालिकाले २०५४ सालदेखि तत्कालीन वडा नं. ५, ६ र ७ (हालको वडा नं. ७) लाई विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश गर्ने प्रयास गरे पनि हालसम्म सफल हुन नसकेपछि नगरपालिकाले स्थानीयवासीसँग पुनः छलफल सुरु गरेको हो।

शुक्रबार आयोजित अन्तर्क्रियामा नगर प्रमुख रामशरण भण्डारीले विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत भएसँगै स्थानीयवासीलाई धेरै फाइदा हुने बताउनुभयो। उहाँले विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत गर्ने प्रयासमा स्थानीयको योगदान महत्त्वपूर्ण हुने र

सूचीकृत भएपछि आर्थिकस्तर वृद्धि हुने बताउनुभयो। उहाँले पनौतीलाई विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत गर्न सङ्घीय सरकार, स्थानीय सरकार र स्थानीयवासीको संयुक्त पहलमा मात्रै सम्भव हुने बताउनुभयो।

कार्यक्रममा पुरातत्त्व विभागका सहसचिव डा. सुरेश सुरस श्रेष्ठले पनौतीलाई विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत गराउन आवश्यक कागजात (डकुमेन्ट) तयार भए पनि कतिपय कुरा मिलाउन बाँकी रहेको जानकारी दिनुभयो। उहाँले पनौतीलाई विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश गर्न आवश्यक कागजात (डकुमेन्ट) पूरा भएको दुई वर्षभित्रमा सूचीकृत हुने बताउनुभयो।

सम्पदा सूचीमा समावेश भएपछि युनेस्कोले उक्त क्षेत्रको विकासका लागि धेरै बजेट दिन्छ भन्ने भन भने राख्न नहुने चर्चा गर्दै उहाँले स्थानीय नागरिक स्वयं सचेत भई सम्पदामैत्री घर तथा संरचना

निर्माण नगरेसम्म पनौतीलाई विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश गर्न नसकिने बताउनुभयो।

कार्यक्रममा सम्पदा विज्ञ रवीन्द्र पुरी र विष्णुप्रसाद कायस्थले नेपाल सरकारले काभ्रेपलाञ्चोकको पनौतीका साथै नुवाकोट दरबार, रामजानकी मन्दिर, पाल्पाको तानसेन, कीर्तिपुर, खोकना, साँखु, लुम्बिनीको रामग्राम, लोमान्थाङ, गोरखा दरबार क्षेत्रलगायतको १५ वटा स्थानलाई विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश गर्ने पहल गरेको जानकारी दिनुभयो। उहाँहरूले पनौतीका थुप्रै सम्पदा भएकाले यो क्षेत्र सम्पदा सूचीमा समावेश भएको खण्डमा यहाँ संसार भरका नागरिकको चासो रहने भएकाले पर्यटनको समेत ठुलो सम्भावना रहने बताउनुभयो। नगरपालिकाले पनौतीको पुरानो बजार क्षेत्रलाई विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत गर्ने पहल सुरु गरेपछि विसं २०५४ मा तत्कालीन मन्त्रीपरिषद्ले पनौती गाविसलाई प्राचीन स्मारक क्षेत्र घोषणा गरेको थियो।

नगरपालिकाले सम्पदा क्षेत्र संरक्षण, प्रवर्धन गर्न सम्पदा शाखाको स्थापना, स्मारक क्षेत्रभित्र रहेका पुराना शैलीमा निजी भवनको संरक्षण तथा बाहिरी आवरण सम्पदामैत्री बनाउनेसम्बन्धी प्रोत्साहन मापदण्ड २०७७ जारी गरेको छ।

नगरपालिकाले निजी भवनको संरक्षण तथा बाहिरी आवरण सम्पदामैत्री बनाउने घरधनीलाई प्रोत्साहनस्वरूप रकमसमेत उपलब्ध गराउँदै आएको छ। विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत हुनका लागि स्मारक क्षेत्रभित्र मल्लकालीन तथा राणाकालीन शैलीमा घरमा पेटी, कानेस, बलेनी, पाखा, छाना राख्नु, प्रस्टसँग देखिने गरी ईँटाको गारो हुनु, काठका आँखी भयालहरू हुनु, एकमुखे, तीनमुखे, पाँचमुखे गरी बिजोर कुटिएका बुटेटदार भयालहरू हुनु, फिँगटीको छाना हुनु, ईँटाको गारोमा प्लास्टर भएको हुनुगर्ने छ।

भिटामिन ‘ए’ खुवाइँदै

मकवानपुर समाचारदत्ता

हेटौँडा, कात्तिक १७ गते

मकवानपुरमा शुक्रबारबाट भिटामिन ‘ए’ र जुकाको औषधी खुवाउन सुरु गरिएको छ। जिल्लामा भिटामिन ‘ए’ खाने छदैखि ५९ महिना उमेरसम्मका करिब ३५ हजार पाँच सय जना बालबालिका रहेको स्वास्थ्य कार्यालय मकवानपुरले जनाएको छ।

शुक्रबार र शनिबारका लागि भिटामिन ‘ए’ र जुकाको औषधी खुवाउन हेटौँडा उपमहानगरपालिकामा ९२, मनहरी गाउँपालिकामा २१, राक्सिराङ गाउँपालिकामा ३८, कैलाश गाउँपालिकामा ४२, भीमफेदी गाउँपालिकामा ५०, बागमती गाउँपालिकामा ३२, बकैया गाउँपालिकामा ६५, मकवानपुरगढी गाउँपालिकामा ४०, इन्द्रसरोवर गाउँपालिकामा ३७ र थाहा नगरपालिकामा ५४ जना स्वयम्सेविका परिचालन गरिएको छ।

जुकाको औषधी खाने एक वर्षदेखि पाँच वर्ष उमेरका बालबालिकाको सङ्ख्या ३० हजार ८६२ रहेको स्वास्थ्य कार्यालय मकवानपुरका सूचना अधिकारी लक्ष्मण घिमिरेले जानकारी दिनुभयो। सरकारले भिटामिन ‘ए’ खुवाउने निर्धारित समय

कात्तिक २ र ३ गते तोकें पनि यस वर्ष दसैँका कारण भिटामिन ‘ए’ कार्यक्रम कात्तिक १७ र १८ गतेका लागि तय भएको हो।

यसैबिच हेटौँडा उपमहानगरपालिकाका प्रमुख मीनाकुमारी लामाले राष्ट्रिय भिटामिन ‘ए’ कार्यक्रम अन्तर्गत हेटौँडा-११ नवलपुरको त्रिभुवन माध्यमिक विद्यालय खोप केन्द्रमा पुगेर बालबालिकालाई भिटामिन ‘ए’ र जुकाको औषधी खुवाउनुभएको छ। उपमहानगरपालिका स्वास्थ्य शाखामार्फत सञ्चालित खोप केन्द्रमा शुक्रबार पुगेर नगर प्रमुख लामाले छ महिनादेखि ५९ महिना उमेर समूहका बालबालिकालाई भिटामिन ‘ए’ र जुकाको औषधी खुवाउनुभएको हो।

उपमहानगर क्षेत्रका ९२ वटा केन्द्रमार्फत शुक्रबार र शनिबार दुई दिन भिटामिन ‘ए’ र जुकाको औषधी खुवाउने कार्यक्रम रहेको छ। खोप केन्द्रमा नगर क्षेत्रमा महिला स्वयम्सेविका र आमा समूहमा प्रतिनिधि संलग्न भएर कार्यक्रम सञ्चालन गरेको उपमहानगर स्वास्थ्य शाखाका सिनियर अहव केशव तिमिल्सनाले जानकारी दिनुभयो। उपमहानगरको १९ वडामा रहेका १२ हजार बालबालिकालाई भिटामिन ‘ए’ र जुकाको औषधी खुवाइने छ।

काठमाडौँ महानगरपालिका

यै मन्त्रानगन्यानिबद्ध

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

सुन्धारा, काठमाडौँ, बागमती प्रदेश, नेपाल

सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन,२०६४ को दफा ५(३) र सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली, २०६५ को नियम ३ बमोजिम सार्वजनिक गरिएको सूचना विवरण

(मिति : २०८००४०१ देखि मिति : २०८००६३० सम्मको विवरण)

(१) **निकायको स्वरूप र प्रकृति :**

काठमाडौँ महानगरपालिका वि.सं. १९७८ मा सफाइ अड्डाको नामबाट स्थापना भई विभिन्न कालखण्डमा जारी भएका कानुन बमोजिम तोकिएका कार्य जिम्मेवारीहरू पूरा गर्न विभिन्न नामको कार्यालय मार्फत अविछिन्न सेवा प्रवाह गर्दै आएकोमा वि.सं. २०५२ साल मङ्सिर महिना २९ गते महानगरपालिका घोषणा भएको हो । स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५४ हुँदै नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बमोजिम सङ्घीय संरचना अन्तर्गत स्थानीय सरकारका रूपमा नेपालको सङ्घीय राजधानी काठमाडौँमा अवस्थित नेपालकै जेठो महानगरपालिका काठमाडौँ महानगरपालिका हो ।

(२) **निकायको काम, कर्तव्य र अधिकार :**

यस महानगरपालिका नेपालको संविधानको अनुसूची-८ मा स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूची र अनुसूची-९ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साभ्ना सूची, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, सङ्घ र बागमती प्रदेश कानुन बमोजिम स्थानीय तह सम्बन्धी जारी गरिएका ऐन, नियम तथा अन्य कानुनी प्रबन्धहरू, समय समयमा जारी हुने परिपत्रहरू एवं महानगरपालिकाका स्थानीय कानुनहरू (ऐन, नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड, मार्गदर्शन) र निर्णयहरू समेतले तोकें बमोजिमको काम, कर्तव्य र अधिकार निर्दिष्ट छ ।

(३) **निकायमा रहने कर्मचारी विवरण :**

यस महानगरपालिकामा स्थायी, करार, समायोजन भई आएका, कामकाजमा खटिएका कर्मचारीहरूको सङ्ख्या, कर्मचारीको सेवा, समूह, तह समेतको विस्तृत विवरण र महानगरपालिकाको सङ्गठन संरचना समेत नगर सभाबाट स्वीकृत भए बमोजिम काम कारवाही भइरहेको छ । उच्च पदमा काररत पदाधिकारी एवं कर्मचारीहरूको विवरण काठमाडौँ महानगरपालिकाको वेबसाइट www.kathmandu.gov.np मा समेत राखिएको छ ।

(४) **निकायबाट प्रदान गरिने सेवा :**

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, सङ्घ र बागमती प्रदेश कानुन बमोजिम स्थानीय तह सम्बन्धी जारी गरिएका ऐन, नियम तथा समय समयमा जारी हुने परिपत्रहरू एवं महानगरपालिकाका स्थानीय कानुनहरू (ऐन, नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड समेत), निर्णयहरू तथा काठमाडौँ महानगरपालिकाको अविच्छिन्न अभ्यासहरूको अधीनमा रही स्थानीय सरकारका रूपमा सेवा, सुविधाहरू प्रदान गरिरहेको छ ।

(५) **सेवा प्रदान गर्ने निकायको शाखा र जिम्मेवार अधिकारी :**

यस महानगरपालिकाबाट सेवा सुविधा प्रवाह गर्न सचिवालयहरू, समितिहरू, विभागहरू, महाशाखाहरू, शाखाहरू, ३२ वटा वडा कार्यालयहरू, आयोजना, कार्यक्रम तथा अन्य कार्यालयहरू रहेका छन् । महानगरपालिकाको प्रमुख, उप-प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, प्रवक्ता, सूचना अधिकारी, सहायक प्रवक्ता, विभागीय प्रमुख तथा जिम्मेवार पदमा कार्यरत अधिकारीको विवरण का.म.पा.को वेबसाइट www.kathmandu.gov.np मा उल्लेख गरिएको छ ।

(६) **सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि :**

यस महानगरपालिकाले प्रदान गर्ने विभिन्न प्रकारको सेवा सुविधामा लाग्ने शुल्क एवं कार्यमा लाग्ने समयावधि विवरण काठमाडौँ महानगरपालिकाले हरेक आर्थिक वर्षका लागि नगर सभाबाट जारी हुने आर्थिक ऐन, नीति, कार्यक्रम बजेट, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, स्थानीय कानुन, नागरिक बडापत्र समेतबाट निर्धारण गरिन्छ । यस सम्बन्धी व्यवस्था काठमाडौँ महानगरपालिकाको वेबसाइट www.kathmandu.gov.np मा समेत उल्लेख गरिएको छ ।

(७) **निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी :**

यस महानगरपालिकाको नगर सभा, नगर कार्यपालिकाको बैठक, सङ्घीय तथा प्रदेश कानुन र स्थानीय ऐन, नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड, प्रचलित अभ्यासहरू तथा समय समयमा हुने निर्णयहरूको अधीनमा रही प्रमुख, उप-प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत माफत निर्देशित कार्यसम्पादन गर्नका निमित्त नगर सभाबाट सङ्गठन संरचना अनुसारको पदीय जिम्मेवारीमा रहने कर्मचारीहरूको कार्यविवरण स्पष्ट तोकिएको छ । महानगरपालिकाको नीतिगत निर्णय लिने, आवश्यक मार्ग दर्शन दिने र कार्यालयबाट हुने काम कारवाहीलाई निरन्तर अनुगमन, नियन्त्रण गर्ने कार्य नगर सभा र नगर कार्यपालिकाको बैठकले गरेको निर्णय, अनुगमन समिति, शहरी योजना आयोग, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन एकाइ र अन्य संस्थागत संयन्त्रबाट समेत हुने गरेको छ ।

(८) **निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी :**

यस महानगरपालिकाको काम कारवाही सम्बन्धमा सेवाग्राहीहरूको गुनासो तथा उजुरी सुन्नका लागि महानगरपालिकाको केन्द्रीय स्तरमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको संयोजकत्वमा तीन सदस्यीय गुनासो सुनुवाइ समितिको व्यवस्था गरिएको छ ।

(९) **सम्पादन गरेको कामको विवरण :**

यस महानगरपालिका नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय कानुनले तोकें बमोजिम स्थानीय सरकारका रूपमा महानगरपालिकाले गर्न सक्ने सम्पूर्ण काम कारवाहीहरू गर्दै आइरहेको छ ।

(१०) **कार्यालय प्रमुख र सूचना अधिकारीको नाम र पद :**

कार्यालय प्रमुखको नाम : बसन्त अधिकारी
पद : प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
इमेल ठेगाना : ceo@kathmandu.gov.np
सम्पर्क नम्बर : ०१-४२३३२८९२
सूचना अधिकारीको नाम : वसन्त आचार्य
पद : निर्देशक
सम्पर्क नम्बर : ९८५१०८७९३८
इमेल ठेगाना : rtkimc@gmail.com
 : basantakmc@gmail.com

(११) **ऐन, नियम, विनियम, कार्यविधि वा निर्देशिकाको सूची :**

काठमाडौँ महानगरपालिकासँग सम्बद्ध सङ्घीय र प्रदेश कानुन बाहेकका स्थानीय ऐन, नियमावली, विनियम, कार्यविधि, मापदण्ड, दिग्दर्शन र निर्देशिकाहरूको परिपालना गरिरहेको छ । उक्त स्थानीय कानुनहरू स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन गरी यस्ता कानुनी प्रबन्धहरूको विस्तृत सूची काठमाडौँ महानगरपालिकाको वेबसाइट www.kathmandu.gov.np मा हाम्रो कानुन नामक होम पेजमा राखिएको छ ।

(१२) **आम्दानी, खर्च तथा आर्थिक कारोबार सम्बन्धी अद्यावधिक विवरण :**

यस महानगरपालिकाको आम्दानी, खर्च तथा आर्थिक कारोबार सम्बन्धी विवरणहरू का.म.पा.को वेबसाइट www.kathmandu.gov.np मा राख्ने गरिएको छ । चालू आ.व. ०८००८१ को आरखन मसान्त सम्ममा भएको आर्थिक कारोबारको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

सि.नं.	क्षेत्र/उप क्षेत्र	विनियोजन	खर्च	खर्च (%)	मौज्दात
१	आर्थिक विकास	६५,७८,९२,०००.००	८,६६,१०,०२८.७४	१३.१६	५७,१२,८१,९७१.२६
१	कृषि	२,८८,००,०००.००	२,७०,०००.००	०.९४	२,८५,३०,०००.००
२	उद्योग	२,६२,००,०००.००	५०,८५,६३४.२४	१९.४१	२,११,१४,३६५.७६
३	पर्यटन	३१,८०,९२,०००.००	८,००,००,०००.००	२५.१५	२३,८०,९२,०००.००
४	सहकारी	६०,००,०००.००	१,८४,७१२.५०	३.०८	५८,१५,२८७.५०
५	वित्तीय क्षेत्र	१७,९३,००,०००.००	३,८८,४००.००	०.२२	१७,८९,११,६००.००
६	जलस्रोत तथा सिँचाइ	२,००,००,०००.००	०.००	०	२,००,००,०००.००
७	पशुपन्छी विकास	७,९५,००,०००.००	६,८१,२८१.००	०.८६	७,८८,१८,७१९.००
२	सामाजिक विकास	४,७५,९४,८८,२००.००	५४,९५,५२,६९४.५५	११.५५	४,२०,९९,३५,४०४.४५
१	शिक्षा	२,६९,२१,८४,०००.००	४६,९५,६२,५८६.९२	१७.४४	२,२२,२६,२१,४१३.०८
२	स्वास्थ्य	१,०८,१८,६४,२००.००	३,०६,६४,६१२.७०	२.८३	१,०५,१२,००,५८७.५०
३	स्नानेपानी तथा सरसफाइ	४,२५,००,०००.००	१४,४७,८१२.५०	३.४१	४,१०,५२,१८७.५०
४	भाषा तथा संस्कृति	३४,५४,५२,०००.००	२,५९,५९,००८.६८	७.४३	३२,३५,९२,९९१.३२
५	लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण	२२,४७,०१,०००.००	२,००,१८,३६९.७५	६.७९	२०,४६,८२,६३०.२५
६	युवा तथा खेलकुद	१३,०१,००,०००.००	०.००	०	१३,०१,००,०००.००
७	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	१६,८५,८६,०००.००	१९,००,३०५.००	१.१२	१६,६६,८५,६९५.००
३	पूर्वाधार विकास	७,५४,७९,१०,३९२.००	२९,०८,९१,४०१.२६	३.८५	७,२६,७०,१८,०९०.७४
१	यातायात पूर्वाधार	२,०९,४०,४१,०००.००	३५,०९,६०९.३६	०.१७	२,०९,०५,३१,३९०.६४
२	भवन, आवास तथा शहरी विकास	३,७६,१२,५४,३९२.००	२२,२१,४०,०२२.६३	५.९१	३,५३,९१,१४,३६९.३७
३	ऊर्जा	८,००,०००.००	०.००	०	८,००,०००.००
४	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि	३५,००,०००.००	०.००	०	३५,००,०००.००
५	सम्पदा पूर्वाधार	१,६९,८३,१४,०००.००	६,५२,४१,८६९.२७	३.८४	१,६३,३०,७३,१३०.७३
४	सुरासन तथा अन्तर सम्बन्धित क्षेत्र	३,१२,९१,७३,०००.००	१०,२८,७४,८०४.३०	३.२९	३,०२,६२,९८,१९४.७०
१	वातावरण तथा जलवायु	१,३६,१३,००,०००.००	५,२३,६८,१५२.४९	३.८५	१,३०,८९,३१,८४७.५१
२	विपद् व्यवस्थापन	१३,६४,३७,०००.००	२९,७९,३१५.६५	२.१८	१३,३४,५७,६८४.३५
३	मानव संसाधन विकास	१०,८६,६६,०००.००	२३,५४,०३६.३९	२.१७	१०,६३,११,९६३.६१
४	शान्ति तथा सुव्यवस्था	५७,७३,७०,०००.००	३४,०९,९१७.१०	०.५९	५७,३९,६०,०८२.९०
५	परराष्ट्र	१,६५,००,०००.००	९७,२२७.२०	०.५९	१,६४,०२,७७२.८०
६	कानुन तथा न्याय	३,६५,००,०००.००	५८,२४,६६३.८२	१५.९६	३,०६,७५,३३६.१८
७	शासन प्रणाली	५३,३७,००,०००.००	२,९८,१२,७२८.४८	५.५९	५०,३८,८७,२७१.५२
८	तथ्याङ्क प्रणाली	९,००,०००.००	०.००	०	९,००,०००.००
९	गरिबी निवारण	६,६५,००,०००.००	०.००	०	६,६५,००,०००.००
१०	योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन	२,७४,००,०००.००	४,०५,०००.००	१.४८	२,६९,९५,०००.००
११	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	१,०५,००,०००.००	११,२३,६६६.७१	१०.७	९३,७६,३३४.२९
१२	प्रशासकीय सुरासन	२४,९०,००,०००.००	४४,००,०९७.४६	१.८१	२४,४४,९९,९०२.५४
४	वित्तीय सुरासन	४४,००,०००.००	०	०	४४,००,०००.००
५	कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक	३,३९,२७,६७,७४५.००	८५,१४,९८,३५३.६२	२५.१	२,५४,१२,६९,३९१.३८
१	कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक	३,३९,२७,६७,७४५.००	८५,१४,९८,३५३.६२	२५.१	२,५४,१२,६९,३९१.३८
	कुल जम्मा	१९,४९,७२,३१,३३७.००	१,८८,१४,२७,३८३.४७	९.६४	१७,६१,५८,९५३.५३

एक्काइसौँ शताब्दीको शिक्षा र शिक्षण

पाठ्यक्रम वा पाठ्यसामग्री ग्रहण गर्ने पद्धति भनेको शिक्षण हो, जसले सिकारुलाई आवश्यक पर्ने विषयवस्तु सरल तरिकाले सिकारुको लयमा हस्तान्तरण गर्दछ । शिक्षाले सिकारुले जन्मजात प्राप्त गरेको क्षमताको अनुकूलन हुने गरी विषयवस्तु छान्न सक्षम बनाउनु र त्यसलाई हासिल गराउनु पर्दछ ।

प्राडा शोभाखर कंडेल

भनिन्छ- शिक्षा भनेको ज्ञान, सिप, प्रतिभाको प्राप्ति हो । यो एक प्रकारको चेतना वा जागरणको विकास हो । जसले आफू, परिवार, समाज, राष्ट्र र अन्तर्राष्ट्रिय जगत्लाई चिन्ने र सोही अनुसार आफूलाई अनुकूलन गर्न सक्ने क्षमताको विकास गर्न सक्ने सम्भावनाहरूको खोजी गर्ने, हासिल गर्ने र त्यसको प्रयोगसमेत गर्न सक्ने बनाउनु हो ।

हरेक मानिसले कुनै न कुनै प्रकारको क्षमता लिएर आएको हुन्छ । जसलाई अन्तर्निहित वा जन्मजात गुण भनिन्छ । सही शिक्षाले हरेक मानिसमा भएको क्षमतालाई पहिचान गरी त्यसको विकास गराई उत्कृष्टताको तहसम्म पुर्‍याउनु पर्दछ । कुनै पनि ज्ञान तथा सिप कमजोर वा निचो हुँदैन । हरेक ज्ञान तथा सिपको कदर गरिन्छ । हरेक सिप समाजका लागि उपयोगी नै हुन्छ ।

अब प्रश्न उठ्न सक्छ कि कस्तो विषयवस्तु हुनु पर्दछ र त्यसलाई कसरी प्राप्त गरिन्छ ? विषयवस्तुको कुरा गर्दा बहुविषयक वा अन्तरविषयक र अनुसन्धानमुखी हुनु पर्दछ भनिन्छ । जसले समुदाय, समाज, स्थानीय, प्रान्तीय तथा राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय आवश्यकतासँग जोड्न सक्नु पर्दछ । उच्च स्तरका वा बहुचातुर्य वा तीक्ष्ण तहको सिप, प्रविधि तथा आमसञ्चार र बहुसाक्षरतालाई समेट्नु पर्दछ । त्यसै गरी तथ्यपरक परीक्षण गर्न सकिने र पाठ्यपुस्तकपरक नभएर विषयगत, परियोजनामा आधारित र एकीकृत हुनु पर्दछ । ज्ञान खाली तथ्यहरूको स्मरण मात्र होइन वा खाली धोक्ने मात्र होइन । यो त अनुसन्धान र प्रयोगबाट निर्माण भएको र ग्रहणयोग्य हुनु पर्दछ । व्यक्तिगत अनुभव, इच्छा, प्रतिभा, चाहना वा सोखसँग जोडिएको हुनु पर्दछ । समय सान्दर्भिक र सिकारुको आवश्यकता अनुरूप हुनु पर्दछ । मानवतासँग सम्बन्धित वास्तविक समस्या र सवालहरूलाई सम्बोधन गर्ने हुनु पर्दछ । सिकारुमा विषयवस्तु ग्रहण गर्ने उत्सुकता पैदा गर्ने खालको हुनु पर्दछ । विद्यालयको परिवेशमा मात्र होइन, विद्यालयवाहिर पनि ग्रहण गर्न सकिने बनाउनु पर्दछ । प्राज्ञिक ज्ञान, समालोचनात्मक सोच, सामाजिक सिपका अतिरिक्त आमसञ्चार प्रयोग, सहकार्य, रचनात्मक तथा विद्युतीय उपकरणबाट सिक्न सकिने ज्ञान, सिप, प्रतिभा, अभिवृत्ति र विशेष गुणको प्राप्ति गर्न सकिने हुनु पर्दछ ।

नेपालको सन्दर्भमा अन्य विषयका अतिरिक्त यहाँका कृषि र सिँचाइ, जडीबुटी, खानी, जलस्रोत, विजुली तथा खानेपानीको प्रवर्धन तथा प्रयोग, अद्वितीय वनस्पति, पशुपन्छी, पर्यटनका विभिन्न पक्षको जानकारी र पूर्वाधार निर्माणका साथै अनुसन्धान, औद्योगीकरण र उत्पादन, त्यसको प्रयोग र पैठारी आदि विषयलाई समेट्नु पर्दछ । त्यसै गरी नेपालका मौलिकतामा आधारित परम्परागत सिपको खोजी, उजागर र आधुनिकीकरण गरेर स्वदेश तथा विरव बजारसँग जोड्न सक्ने विषयवस्तु समेट्न सक्ने प्रशस्त रोजगारी सिर्जना हुने र देशको अर्थतन्त्र नै कायापलट हुनजाने छ । अहिलेको सबैभन्दा सौचनीय विषय भनेको देशप्रतिको माया, अधिकार र कर्तव्यको ज्ञान गर्ने नागरिक र सामाजिक शिक्षाको आवश्यकता छ । जसले विदेश पलायन होइन, स्वदेशमै सम्भवानाको खोजी गर्ने र देशलाई समृद्ध पार्ने सोचको विकास गराउने हुनु पर्दछ ।

उपर्युक्त पाठ्यक्रम वा पाठ्यसामग्री ग्रहण गर्ने पद्धति भनेको शिक्षण हो, जसले सिकारुलाई आवश्यक पर्ने विषयवस्तु सरल तरिकाले सिकारुको लयमा हस्तान्तरण गर्दछ । शिक्षाले सिकारुले जन्मजात प्राप्त गरेको क्षमताको अनुकूलन हुने गरी विषयवस्तु छान्न सक्षम बनाउनु र त्यसलाई हासिल गराउनु पर्दछ । आफ्नो जीवनमा प्रयोग गर्न सक्ने बनाउनु पर्दछ, जसले उसलाई एक सदस्यका रूपमा आफ्नो परिवार, समुदाय, समाज, राष्ट्र र अन्तर्राष्ट्रिय जगत्मा समायोजन गर्न सक्ने र तत् क्षेत्रका लागि उपयोगी पनि हुन सक्ने बनाउन सकोस् । विरवको एक सदस्यका रूपमा योगदान गर्न सक्ने उत्कृष्टता प्राप्त गराओस् अर्थात् उसको जन्मजात क्षमताको सर्वाङ्गीण विकास गराओस् ।

हिजोको कुरा गर्दा शिक्षाले बालबालिकामा शारीरिक, मानसिक र सामाजिक गुणको विकास गराउनु हुन्थ्यो । बौद्धिक छलफल, तर्कशास्त्र, लेखनकला सिप, अध्यात्मशास्त्र, खगोलशास्त्र, शिल्पशास्त्र, आयुर्वेद, सङ्गीत, ललितकला, साहित्य सङ्गीत, चित्र, मूर्ति, वास्तु र सभ्य भाषाको ज्ञान हासिल गराई एक किसिमको शैक्षिक जागरण गराइन्थ्यो । सत्य, निष्ठा, आदर्श, सौहार्दता, सन्धिपूता र नैतिकता मानिसमा नभई नहुने गुणको विकास गराइन्थ्यो ।

प्रविधिको च्याप्टे भएको आजको युगमा शिक्षाको कुरा गर्दा विरव यति सार्थुरिँदै गएको छ कि एक स्थानमा आविष्कार भएका कुरा निमेषभरमै संसारमा पुग्न सक्दछन् । त्यसकारण आजको मानिसले घर, परिवार, समुदाय, समाज तथा राष्ट्रमा मात्र होइन, विरवमा नै समायोजित हुन सक्नु पर्दछ । त्यसकारण शिक्षा र शिक्षणमा पनि विरवमा आएको शैक्षिक आविष्कार, प्रवृत्ति र प्रविधिलाई एकाकार गराउनु नै पर्दछ ।

विषयवस्तुहरू असान्दर्भिक हुँदै जान सक्छन् तर सिपहरू स्थानान्तरण गर्न सकिने हुन्छन् । त्यसकारण सिकारुमा विरवव्यापी सोचाइ सिपको विकास गराउनु पर्दछ । संसारका समस्या समाधान गर्न सक्ने सिपको विकास गराउनु पर्दछ । बहुविषयक सिपको विकास गराउनु पर्दछ, जसमा नागरिक चेतनाको ज्ञान, जटिलतम समस्याहरूको सहकार्यात्मक समाधान, विरलेपणात्मक सोचाइ र नवीनताको प्राप्ति, समालोचनात्मक सोचाइ, सृजनात्मकता र सिर्जनाको विकास गराउनु पर्दछ । शैक्षिक प्रणालीले सिकारुलाई आफ्नो जीवनयात्रा तय गर्न सक्ने बनाउनु पर्दछ ता कि उसले प्राप्त गरेको ज्ञान तथा सिपको परिस्थिति अनुसार स्थानान्तरण गर्दै अगाडि बढ्न मद्दत गरोस् । कसरी सिक्ने र सिकाउने कुरा गर्दा सिकाइलाई अत्यन्त वैयक्तिक बनाउनु पर्दछ, किनकि हरेक सिकारुका फरक फरक क्षमता हुन्छन् र सिक्ने दर पनि फरक फरक हुन्छ । उद्देश्य र विषयवस्तु एकै भए पनि प्रत्येक सिकारुलाई फरक फरक तरिकाले उनीहरूको आवश्यकता र क्षमता अनुसार सिकेको वातावरण, समयानुकूल र सान्दर्भिक पठ्ठपाठ्य तथा अतिरिक्त पुनर्वर्तको व्यवस्था गर्नु पर्दछ ता कि सिकाइ उपलब्धि सबैले हासिल गर्न सक्न् । सिकाइका ढाँचाहरू यस्ता हुनु पर्दछ कि सिकारुले आ आफ्नो अद्वितीय खुबी अनुसार स्वनिर्देशित तरिकाले सिक्न सकोस् ।

शिक्षकलाई उन्नत नबनाएसम्म सिकारुमा जीवनपर्यन्त ज्ञान, सिप, प्रतिभा र अभिवृत्तिको विकास सम्भव छैन । शिक्षकको शिक्षण सिपको स्तरोन्नति गराउनका लागि उसलाई क्रमशः शिक्षण सिपको ढाँचाको रचनाकारमा परिणत गर्नु पर्दछ । समयानुकूल नूतन पद्धतिले भरिपूर्ण बनाउनु पर्दछ । प्रविधिको विकाससँगै शिक्षण यन्त्रहरूको पनि विकास भएका छन् । ती शिक्षणयन्त्रसँग परिचित र प्रयोग

गरी शिक्षणलाई प्रभावकारी बनाउँदै लैजान सक्ने बनाउनु पर्दछ । शिक्षकका लागि अत्यावश्यक आर्थिक रूपले सम्पन्न तथा भौतिक रूपले भरिपूर्ण र सामाजिक रूपले प्रतिष्ठित बनाउन सक्नु पर्दछ । शिक्षकलाई उच्च दक्षतापूर्ण बनाउनु पर्दछ । समुदाय, समाज, राष्ट्र र अन्तर्राष्ट्रिय जगत्मा शिक्षक उच्च सम्मानयोग्य हुनु पर्दछ ।

शिक्षण संस्थाहरूले सिकाइका लागि आवश्यक तथ्याङ्क, स्रोत सामग्रीहरू पर्याप्त मात्रामा उपलब्ध गराउन सक्नु पर्दछ । जसले प्रमाणमा आधारित शिक्षा दिन सक्तियोस् । शिक्षणलाई उच्च बनाउन मूल्याङ्कनका साधन पनि आधुनिकीकरण गर्नु आवश्यक छ । परम्परागत मूल्याङ्कन पद्धतिलाई पुनर्स्थापित गर्नु पर्दछ । अङ्कमा गरिने ग्रेडिङ पद्धतिले सिकारुमा निराशा पैदा गरेको पाइन्छ । स्तरीकृत परीक्षाको स्थानमा विद्यार्थीले नै काम गरेर गरिने मूल्याङ्कन प्रणालीको विकास गर्न सकिन्छ । सिकारु स्वयम्ले छानेका वा रुचि भएका विषयमा परियोजना निर्माण, रिपोर्ट लेख्न, लेख तथा पुस्तक समीक्षा, कार्यसम्पादन, प्रयोग, सिकारुका अनुभव प्रस्तुतीकरण, सिपहरूको पोर्टफोलियो जस्ता उनीहरूको नेतृत्व सिप, लेखन सिप, प्रयोग सिपमा प्रवीणता आदि अभिलेखीकरण गरिएको हुन्छ । यस्ता खालका मूल्याङ्कनका नवीनतम साधन उपयोग गरेर योग्यता परीक्षण गर्नु पर्दछ ।

मूल्याङ्कनलाई पनि प्रविधियुक्त बनाउनु पर्दछ । खास गरी मूल्याङ्कनका लागि बनेका मेसिनयुक्त सफ्टवेयर प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

वास्तवमा शिक्षाले एक्काइसौँ शताब्दीका लागि आवश्यक सञ्चार प्रविधि, सहकार्य, सहयोग, समन्वय, समालोचना, रचनात्मकता, रचना र कम्प्युटरको प्रयोग गरी व्यवस्थित गर्न सक्ने सिपको विकास गराउन सक्नु पर्दछ ।

सामाजिक सञ्जालको बढ्दो प्रयोग

फोर्थ इस्टेट वा फोर्थ पावर शब्दले प्रेस र समाचार जगत्लाई जनाउँछ । चौथो अङ्ग/शक्तिले प्रेसमा राजनीतिक मुद्दालाई तयार गर्न सक्ने अन्तर्निहित क्षमता छ भन्ने देखाउँछ । पत्रकारिताले समाचार र विचार मात्र प्रवाह गर्दैन, यसले निगरानी, सहसम्बन्ध, संस्कृतिक प्रसारण, जनतालाई सङ्गठित गर्ने र जनमत निर्माणको महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्छ । पत्रकारिताको प्रमुख केन्द्रमा नागरिक भएको हुँदा अधिक शक्तिशाली भएको छ । मानिसमा सञ्चारको प्रभाव धेरै पर्छ । प्रत्येक मानिसले सञ्चारमा पहुँच पुगेस भनेर कामना गर्छ । लोकतान्त्रिक देशमा सञ्चार माध्यमलाई राज्यको चौथो अङ्ग भनिने कारण यहीँ हो ।

चौथो अङ्ग संवैधानिक रूपमा मान्यता दिइएको होइन । पत्रकारिताको शक्तिले ऊ चौथो अङ्गको अभ्यासको रूपमा स्थापित भएको मानिन्छ । आधुनिक सञ्चारको तीव्रता विकासले विरव एउटै गाउँ बन्दै छ । सामाजिक सञ्जालको बढ्दो लोकप्रियताले नै यसले आफूलाई पत्रपत्रिकाको स्वरूपमा परिणत गरेको फभल्लको दिन्छ । कम्प्युटरसँगै वा सामाजिक सञ्जालका कारणले जनसाधारणले सूचनामा बिना शंकोटक पहुँच बढाउँदै गएका छन् । सामाजिक सञ्जाल सबैको सामोरा सम्पत्ति भएको छ । यसले सकारात्मक र नकारात्मक दुवै किसिमका सन्देश सम्रेण गरिरहेको छ । प्रयोग कर्ताको उद्देश्य र आनी बानीले सामाजिक सञ्जाल प्रभावित हुनु स्वाभाविक छ । आवश्यकता आविष्कारको जननी हो भनेभैँ मान्छे जङ्गली अवस्थादेखि औद्योगिक एवं सञ्चारको युगसम्म अद्भुत वैज्ञानिक आविष्कार भएका छन् । सञ्चारका साधनको विकासले मानिसको जीवन सरल, सहज र जटिल बनाएको छ । सामाजिक सञ्जालमा मानिसको व्यापक पहुँच छ । सूचना प्रविधिको विकासले स्वरूपमा सामाजिक सञ्जाल स्थापित भएको छ । सामाजिक सञ्जाल प्रयोग गर्न शिक्षा आवश्यक छैन ।

सामान्य शिक्षाको भरमा सामाजिक सञ्जालको प्रयोग भइरहेको छ । सामाजिक सञ्जालको शक्ति हेर्दा व्यवस्थापिका, कार्यापालिका र न्यायपालिका भन्दा शक्तिशाली हुन गइरहेको छ । सामाजिक सञ्जालमा पोष्ट हुने सामग्री दबावको रूपमा प्रेषित भइरहेको छ । सन्देशले सकारात्मक र नकारात्मक विषयवस्तुलाई सम्रेण गर्दा कहिलेकाहीँ अनेकन विवाद उत्पन्न हुन्छन् । नयाँ द्रष्टृ सिर्जनाको माध्यम बन्दो । घरजम बसाल्नेदेखि पागपाचुकसम्म छ । सामाजिक सञ्जालको विरवसनीयता र लोकप्रियता बढ्दै गइरहेको छ । व्यक्ति र राज्यलाई आदेश, उपदेश, सकारात्मक र नकारात्मक पक्षमा दिशानिर्देश गरिरहेको

पाइन्छ । अहिले प्रख्यात भइरहेका सोसल मिडियामा फेसबुक, युट्युब, इन्स्टाग्राम, स्नेपच्याट, ट्विटर, लिङ्कडिन, ह्वाट्सअप, क्युरा आदि प्रसन्न हुन् । सोसल मिडियालाई रोक लगाउने विषयमा सरकारका अभिव्यक्ति विभिन्न समयमा आउँछन् । सामाजिक सञ्जाललाई बन्द गर्नेतर्फ शक्ति खर्चिनुभन्दा देशको गरिमा र अखण्डतालाई कायम राख्ने गरी कानुनी रूपमा व्यवस्थित गर्नु आवश्यक छ । सामाजिक सञ्जालमा आउने अपवादपूर्ण समाचार, चरित्र हत्या, राष्ट्र विरोधी गतिविधि, आपराधिक गतिविधि आदिलाई सही मार्गमा ल्याउन कानुन आवश्यक छ ।

सामाजिक सञ्जालको माध्यमले आमजनताले अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता व्यक्त गरेका छन् । युवा वर्गमा नकारात्मक र सकारात्मक दुवै किसिमको छाप बसाएको छ । देशका ग्रामीण र दुर्गम क्षेत्रबाट विदेशका विरवविद्यालयमा सजिलै सम्पर्क स्थापित गरी भर्ना हुने, परीक्षा दिने, जागिर पाउने आदिमा योगदान पुर्‍याएको छ । घरमा बसेर देशी एवं विदेशी सूचना प्राप्त गर्न सहज भएको छ । व्यापार, व्यवसाय, कर तिर्ने, दैदस्तुरी तिर्ने, बैङ्किङ कारोबार गर्ने, सरकारी कामकाजदेखि जीवन उपयोगी तमाम विषयवस्तुको समाधान सामाजिक सञ्जाल बनेको छ । भौतिक रूपमा घरजहानसँग सुख दुःख साट्न सकिने माध्यम बनेको छ ।

हामी त्यो देशका नागरिक हौँ जहाँ दस वर्ष अगाडिसम्म हुलाक सेवाबाट चिठ्ठी पत्र पठाउँदा महिना दिनमा प्राप्त गर्थ्यौँ । अहिले घटना लत बस्दै गएको छ । ससाना बालबालिकालाई युट्युब नदेखाइ खाना नखाने, व्यापार-व्यवसायको नाममा ठगी गर्ने, चरित्र हत्या गर्ने कार्य भइरहेका छन् । सामाजिक सञ्जालको लतले मानिसमा

आँखाको समस्या, मानसिक समस्या, आत्मीयताको सङ्कट, साइबर अपराधिक गतिविधि, आत्मसम्मान घट्दै गएको, जनसम्पर्क सम्पन्न भएको, दैनिक गतिविधिमार्फत कमी, परिवारिक संवादहीनता, भौतिकवादी चिन्तन हावी आदि नकारात्मक पक्ष छन् ।

सामाजिक सञ्जाल तनावमुक्त गर्ने र तनावमा सिर्जना गर्ने माध्यम बन्दै गएको छ । इन्टरनेट नभएको दिनमा मानिसमा देखिने छटपटिले दुर्व्यसनीले व्यसन पूरा गर्न नपाएको सम्झना हुन्छ । हुन त मानिसको जीवन तनावमुक्त कहिल्यै हुँदैन । कुनै त्यस्तो समय वा युग छैन जहाँ मानिसका लागि राम्रो मात्र भएको होस् । सुखी नै सुखी भएको कुनै युग छैन । प्रकृतिले सुख-दुःख र राम्रो नराम्रो एउटै सिक्काका दुईटा पाटा बनाएको छ भन्ने विर्सनु हुँदैन । समस्याले समाधान खोज्न उर्पेरणा दिन्छ । सामाजिक सञ्जाल आधुनिक समयको उपज हो । समयलाई कसैले पनि नियन्त्रण गर्न सक्दैन । संसार बदल्नुभन्दा पहिला आफू बदलिने प्रयास गरियो भने निश्चय नै त्यसको परिणाम सकारात्मक हुन्छ ।

आधुनिक युगमा सञ्चार समाजको महत्त्वपूर्ण स्तम्भ बन्दै छ । सञ्चारले घटनाको मात्र खबर ल्याउँदैन यसले जनताको राय/जनमत निर्माण गरेको छ । जनमत प्राप्त भएकै कारणले मिडियालाई शक्तिशाली सत्ता प्राप्त हुन्छ । पत्रकारले जनताको राय सजिलै प्राप्त गर्ने हुँदा सरकारलाई निगरानी गर्ने हिम्मत राख्छन् । अहिले आमजनता सामाजिक सञ्जालको बढ्दो प्रयोगले महत्त्वपूर्ण अभिमत पोष्ट गर्छन् । कहिलेकाहीँ यस्ता पोष्टहरू सामाजिक रूपले प्रासङ्गिक र अप्रासङ्गिक हुन्छन् । जनतालाई सचेत र जागरुक गराउन महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ । सामाजिक सञ्जालमा सम्रेण हुने समाचारको विरवसनीयता समय अन्तरालले पुष्टि गर्दै जान्छ ।

जनप्रतिनिधिले बेलाबखत सामाजिक सञ्जालका विरुद्ध आफ्नो विचार पोख्ने गर्छन् । आफ्ना कुकार्यको जानकारी जनताले थाहा नपाउन भन्ने अर्थमा जनप्रतिनिधिले बोलेका हुन भन्ने अर्थ लाग्न गरेको छ । एक्काइसौँ शताब्दीमा नेपाली नेता भन्दा अर्था अधिक जागरुक छन् । शासकले जनतालाई अँध्यारोमा राखेर उज्यालाको सङ्कत गर्न सक्दैनन् । नेताको भाषणको भार कतिको भारवान छ भनेर कुनै सभा समारोहमा भौतिक उपस्थिति भइरहनु पर्दैन । सामाजिक सञ्जालको माध्यमले एक-एक विषय वस्तु मुटुठी (मोबाइल)ले जानकारी दिन्छ । यसर्थ सामाजिक सञ्जालमाथि प्रतिवन्धको बरस गर्नु सङ्कीर्ण मानसिकताको उपज हो ।

सरकारी र गैरसरकारी मिडियाले समाचार प्रसारण गर्नु अगावै सामाजिक सञ्जालमा प्रत्यक्ष देखिने घटनाले यसको विरवसनीयता बढेको छ । भ्रष्टाचारका घटना, दङ्गाफस्वाद, आगजनी, हत्या, हिंसा, हमला, चोरी, डकैती, दुर्घटना आदि प्रत्यक्ष प्रसारणले सामाजिक सञ्जाल पारम्परिक प्रसभन्दा अगाडि छ । मानिसलाई सङ्गठित गर्दै क्षमताका आधारमा सामाजिक परिवर्तन गर्न सक्ने सशक्त उपकरण बनिरहेको छ । सामाजिक सञ्जालमार्फत स्थापित हुने नकारात्मक पक्षमा सरकारले निगरानी गर्न सक्थ्यो भने प्रभावकारी सञ्चारको रूपमा स्थापित हुने छ । सामाजिक सञ्जालको उपयोग द्रुतगतिमा भइरहेको छ । विशाल विविधतापूर्ण मानव संसाधन शक्तिलाई प्रभावी ढङ्गले सङ्गठित गरिरहेको छ । सामाजिक सञ्जालमा व्यक्त हुने सामाजिक पीडालाई सम्बोधन गर्दै युवाशक्तिलाई देशको परिवर्तनमा सकरात्मक भूमिका खेल्न लगाउने काम सरकार हो ।

सामाजिक सञ्जालका कारण संसारलाई हेर्ने दृष्टिकोणमा परिवर्तन भएको छ । युवावर्ग सकारात्मक र नकारात्मक दुवै तरिकाले प्रभावित छन् । सामाजिक सञ्जालको प्रयोगका बारेमा मानवीय मूल्य, मान्यता, सन्तुलित जीवन, परिवार, समाज, संस्कृति र राष्ट्रिय चिन्तनमा खुला रूपले नयाँ बरस चलिरहेको छ । मानवीय मूल्यमा आइरहेको हासलाई रोक्ने प्रयास गरिएन भने भावी दिन सामाजिक जीवनमा सङ्कट उत्पन्न हुने खतरा छ । सामाजिक सञ्जाल एक गैरपरम्परागत मिडिया बन्दै छ । सामाजिक सञ्जाल शब्दले दुल्लो सञ्जाल बन्दै छ ।

द्रुत गतिमा जानकारी आदानप्रदान गर्ने हुँदा सामाजिक सञ्जालप्रति जनसमुदाय आकर्षित हुँदै छ । सरकारले खेल्ने सकारात्मक भूमिकाबाट व्यक्ति, संस्था, समूह र देश आदिलाई आर्थिक, सामाजिक, संस्कृतिक र राजनीतिक रूपमा समृद्ध बनाउन सकिन्छ । नेपालको एकता, अखण्डता, धर्म निरपेक्षता र समाजवादी अभिभारालाई अभिवृद्धि गर्न सकिन्छ । देशलाई समृद्ध बनाउन सामाजिक सञ्जाल समरस्या सेवा निःशुल्क वितरण गर्नु आवश्यक छ । सामाजिक सञ्जाल समरस्या होइन समाधान हो भनेर बुझ्नु पर्छ । इन्टरनेट एक प्रविधि भए पनि मानिसको आवश्यकता बन्दै संस्कारमा जोडिन थालेको छ ।

डा. पदमराज कलौनी

प्रकृतिले सुख, दुःख र राम्रो नराम्रो एउटै सिक्काका दुईटा पाटा बनाएको छ भन्ने बिर्सनु हुँदैन । समस्याले समाधान खोज्न उत्प्रेरणा दिन्छ । सामाजिक सञ्जाल आधुनिक समयको उपज हो । समयलाई कसैले पनि नियन्त्रण गर्न सक्दैन । संसार बदल्नुभन्दा पहिला आफू बदलिने प्रयास गरियो भने निश्चय नै त्यसको परिणाम सकारात्मक हुन्छ ।

वातावरणीय विनाशबिनाको विकास

प्राध्यापक अमर्त्य सेनका अनुसार विकास प्रक्रियाको अन्तिम लक्ष्य मानव विकास हो । जसको दायराभित्र सामाजिक प्रगति, आयमा वृद्धि, क्षमता विकास, समता, सहभागिता तथा स्वतन्त्रता, वातावरणीय दिगोपना र मानवीय सुरक्षा पर्दछ । खासगरी सन् २००० मा घोषित सहस्राब्दी विकास लक्ष्यमा पहिलो पटक मानव विकास र वातावरणलाई अन्योन्याश्रित पक्षका रूपमा स्वीकार गरिएको थियो । तथापि सन् १९८० को दशकमै दिगो विकासको अवधारणासँगै विकासमा वातावरणीय विषयले प्राथमिकता पाएको हो । दिगो विकासले विकासका क्रममा प्राकृतिक स्रोतको समुचित उपयोग गरी भावी पुस्ताले पनि स्रोतको प्रयोग गर्न पाउने अवस्थाको ग्यारेन्टी गर्नु पर्छ भन्ने कुराको वकालत गर्दछ । दिगो विकासले विकासका वातावरणीय, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, मानवीय र शासकीय आयाम समेटेको हुन्छ ।

विकासको पुरानो मान्यता, जसले स्रोतको अधिकतम प्रयोगमार्फत विकास प्रक्रियालाई अघि बढाउनुपर्ने मान्यता राख्दथ्यो, त्यो असफलसिद्ध बनेको छ । प्राकृतिक संसाधनको दिगो तथा बुद्धिमत्तापूर्ण उपयोगमार्फत गरिएको विकासले वास्तवमै मानवीय आवश्यकताको परिपूर्ति र दिगोपना सुनिश्चित गर्दछ । विकास प्रक्रिया स्वाभावैले मानवीय स्वार्थपूर्तिको बाटो हो तर प्रकृतिको संरक्षण र सन्तुलन गर्ने दायित्व पनि मानिसमै रहेकाले सनातन पर्यावरणीय चक्रमा न्यूनतम असर पुग्ने तरिकाले मानवीय क्रियाकलाप सञ्चालन हुनु पर्छ । प्राकृतिक स्रोतको उपयोग नगरी मानिस जीवित रहन सक्दैन तर आज प्राकृतिक स्रोतको अत्यधिक दोहन गरियो भने भोलिको पुस्ताको अस्तित्व सङ्कटमा पर्दछ । विकासको दिगोपना र अत्युत्तम लाभका लागि आर्थिक दिगोपना, सामाजिक र सांस्कृतिक दिगोपना तथा वातावरणीय दिगोपना सुनिश्चित हुनु पर्छ ।

विकास र वातावरणको विरोधाभाष

विश्वमा अहिले ‘मानवीय क्रियाकलाप र वातावरण’ एउटा चोटिलो मुद्दा बनिरहेको छ । आर्थिक विकासको होडबाजीमा वातावरणीय दिगोपना प्राथमिकतामा पर्न नसक्दा र विकासको स्वाभाविक गति अघि बढिरहँदा वातावरण प्रदूषण, हरितगृह प्रभाव, जलवायु परिवर्तन जस्ता नकारात्मक असरहरू बढिरहेका छन् । मानव विकासको प्रमुख सूचकको रूपमा रहेको आयमा तीव्र रूपमा वृद्धि हुँदा मानिसको प्राकृतिक स्रोतको उपभोगको दर पनि बढिरहेको छ । मानवीय क्रियाकलाप स्वभावतः प्रकृतिको चक्रको सन्तुलनभन्दा पनि प्रकृतिमा प्राप्त पदार्थ वा ऊर्जालाई सकेसम्म बढी मात्रामा आफ्नो हितमा रूपान्तरण गर्नमा केन्द्रित हुन्छन् । जसले गर्दा प्रकृतिको सन्तुलित चक्रीय प्रणाली खल्बलिन्छ । स्रोतको दोहन बढ्दा सुजित वातावरण विनाशको

फलस्वरूप विभिन्न प्राकृतिक प्रकोपको दर तथा त्यसले पुर्‍याउने क्षतिमा समेत बढोत्तरी भइरहेको छ । बढ्दो औद्योगिकीकरणका कारण कार्बनडाइअक्साइड लगायत हरित गृह ग्यासको मात्रा बढ्दै जाँदा उष्णीकरणमा वृद्धि भइरहेको छ ।

तापक्रम वृद्धिले हिमाल पल्टने र समुद्री सतहमा पानीको मात्रा वृद्धिसँगै विभिन्न वातावरणीय जोखिम निम्ताइरहेको छ । अतिवृष्टि, अनावृष्टि, सुक्खा खडेरीलगायत वातावरणजन्य घटना बढिरहेका छन् । कतै खडेरी, कतै बाढीपहिरो र तटीय क्षेत्रमा आँधीबेहेरी जस्ता प्राकृतिक प्रकोपका घटनामा वृद्धि भइरहँदा धेरै मानिस वातावरण शरणार्थी हुनु परेको छ । जलप्रदूषण, वायुप्रदूषणलगायत वातावरणीय प्रदूषणका कारण रोगब्याधिको जोखिम बढिरहेको छ । प्रदूषणबाट सुजित स्वास्थ्य समस्याको समाधानमा हुने खर्चका कारण गरिब देशहरू भन्ने गरिब बन्दै गइरहेका छन् । जलवायु परिवर्तनले गर्दा खाद्यान्न उत्पादन घट्नेसँगै भोकमरीको समस्या बढिरहेको छ भने पानीका स्रोतको क्षयीकरणले समस्यालाई भन्ने चर्काउँदै छ । मानव विकासका क्षेत्रमध्ये खाना, पानी र ऊर्जा यस्ता तीन महत्त्वपूर्ण क्षेत्र हुन् । जसका लागि मानिसले प्राकृतिक स्रोतमाथि अत्यधिक निर्भर हुनु पर्छ । गुणस्तरीय जीवनयापनका लागि यी तीन वटै स्रोतको आवश्यकता छ तर विरवका अधिकांश गरिब जनतामा यी स्रोतको पर्याप्त पहुँच छैन । कुपोषण, प्राकृतिक प्रकोप, जलवायुजन्य प्रतिकूलता जस्ता पक्षहरू विकासोन्मुख देशको आर्थिक वृद्धिका मुख्य बाधक बन्नुका साथै समयमा मानव विकासमा तगारो सावित हुँदै गएका छन् ।

मानव-वातावरण सुसम्बन्ध

वातावरण विनाशले मानव विकासमा अवरोध र असमानता सिर्जना गर्ने तथ्य असमान मानव विकासले वातावरण संरक्षणमा चुनौती थप्ने भएकाले मानव विकास र वातावरण

एकआपसमा अन्तरसम्बन्धित विषय हुन् । प्रकृति र वातावरणले मानव विकासका लागि आवश्यक वस्तु तथा सेवा उपलब्ध गराउँछ । मानव मात्रको गुणस्तरीय जीवन र समृद्धि वास्तवमा खाद्यान्न, पानी, ऊर्जा र जैविक विविधताको मात्रा र गुणमा भर पर्छ । त्यसैले वातावरणीय अवस्था नै हाम्रो अस्तित्व, विकास र प्रगतिको निर्धारक हो । हामीले वातावरणलाई कस्तो व्यवहार गर्छौं वा प्राकृतिक संसाधनको कसरी सदुपयोग गर्छौं । त्यसमा नै विकास सम्भव हुन्छ । स्वास्थ्य, शिक्षा, आय तथा लैङ्गिक समानता, पर्यावरण चक्र सन्तुलन र ऊर्जा जस्ता विषयलाई एकसाथ सम्बोधन गरेमा मात्र वातावरणीय दिगोपना प्राप्त हुन सक्छ । मानवीय आवश्यकता पूर्तिसँगै वातावरणको संरक्षण र सदुपयोग गरी दिगो विकास पद्धति अवलम्बन गर्नु अहिलेको आवश्यकता हो ।

आधुनिक मानव विकास अवधारणाले जल, ऊर्जा र खाद्यान्निबन्धको पर्यावरणीय तथा सामाजिक आर्थिक अन्तरसम्बन्धको खोजी गर्दछ । वातावरण र विकासबिच तादाम्यता कायम राख्नु दिगो विकासका लागि अनिवार्य सर्त हो । यसका लागि वातावरण संरक्षण सम्बन्धमा बनेका नीति, कानुन तथा वातावरण तथा दिगो विकाससम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय तथा क्षेत्रीय स्तरमा गरेका प्रतिबद्धताको कडाइका कार्यान्वयन गर्नु पर्छ । त्यस्तै विकासका कार्यहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने अनिवार्य रूपमा वातावरणीय एवं सामाजिक प्रभावको मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने प्रावधानको अक्षरशः पालना आवश्यक छ । नवीकरणीय तथा वैकल्पिक ऊर्जाको प्रयोग बढाउने, जीवाश्म इन्धनको प्रयोग घटाउने, सहरीकरण तथा औद्योगिकीकरणलाई व्यवस्थित गर्ने, वैज्ञानिक भूमिसुधार तथा भूउपयोग कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने, दिगो तथा पर्यावरणमैत्री प्रविधिको प्रयोग गर्ने अनि स्थानीय पुँजी, प्रविधि, श्रम र सिपको उपयोगलाई बढावा दिने विषय प्रार्थमिकतामा राख्नु पर्दछ ।

वातावरणीय दिगोपना विकास प्रक्रियाको महत्त्वपूर्ण पाटो हो । आजको विकास प्रक्रियामा वातावरण विनाश हुन पुग्यो भने भोलिका पुस्ताका लागि आवश्यक आर्थिक सामाजिक विकासका आवश्यकता पूर्ति गर्न स्रोतसाधनको अभाव हुन्छ । प्राकृतिक स्रोतको पुर्नभरण हुने प्रक्रियाभन्दा उपयोगको गति बढी भयो भने असन्तुलन सिर्जना हुन्छ ।

प्राकृतिक स्रोतमा स्थानीय जनताको स्वामित्व तथा अग्राधिकार कायम गर्दै प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त लाभको समन्यायिक वितरणमा जोड दिइनु पर्छ । त्यस्तै प्रदूषकले तिर्ने सिद्धान्तलाई कडाइका साथ कार्यान्वयन गर्दै स्वच्छ परिवहनको प्रवर्धन गर्ने, हरित अर्थतन्त्रलाई बढावा दिने र उद्योग, कलकारखानालाई कम प्रदूषक तथा स्वच्छ ऊर्जा प्रयोगमा प्रोत्साहन गर्ने नीति अस्तित्‍यार गर्नु पर्छ । तुला भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा सकेसम्म वन, वन्यजन्तु तथा समग्र जैविक विविधताको कम क्षति हुने विकल्पको खोजी गर्नु पर्छ ।

वास्तवमा वातावरणीय दिगोपना विकास प्रक्रियाको महत्त्वपूर्ण पाटो हो । आजको विकास प्रक्रियामा वातावरणको विनाश हुन पुग्यो भने भोलिका पुस्ताका लागि आवश्यक आर्थिक सामाजिक विकासका आवश्यकता पूर्ति गर्न स्रोतसाधनको अभाव हुन्छ । प्राकृतिक स्रोतको पुनःभरण हुने प्रक्रियाभन्दा उपयोगको गति बढी भयो भने असन्तुलन सिर्जना हुन्छ । त्यसैले मानवीय क्रियाकलाप प्राकृतिक असन्तुलन गराउने खालका हुनु हुँदैन र प्राकृतिक स्रोतको उपयोगले त्यसको पुनःभरणसँग तादात्म्यता राख्नु पर्छ । सिद्धान्तः वातावरणीय विनाशको दीर्घकालीन असर मानवीय अस्तित्वसँग प्रत्यक्ष जोडिएको हुन्छ । प्रकृतिमा आश्रित मानवीय चोला प्रकृतिबिना कल्पना पनि गर्न सकिँदैन । इतिहासलाई हेर्ने हो भने मानव सभ्यताको उत्थान र पतनमा वातावरणीय सङ्कटकै हात रहेको छ । पर्यावरणीय विनाश वा प्रकोपका कारण इतिहासका केही मुख्य मानव सभ्यता विलीन भएका छन् । प्रकृतिसँग जुड्ने वा विनाश गर्नुभन्दा पनि प्राकृतिक सम्पदाको उचित संरक्षण गरेर विकास अभियान अँगाल्न सके सम्पूर्ण मानव जगत्को हित हुने कुरामा शङ्का छैन । त्यसैले पनि वातावरण जोगाउन आज चालिने कदमले अहिलेको मानव मात्रको भविष्यको निक्क्याल गर्ने छ । दिगो विकासको सिद्धान्तलाई अवलम्बन गरी विकासलाई वातावरण संरक्षणसँग जोडियो भने मात्र दीर्घकालसम्म विकास सम्भव हुन्छ ।

कारणबाट परिणामको पुनरुत्पत्ति

अशोक शोकी

हरेक परिणाम हुनुअगाडि कारण हुन्छ, कारणबाट नै परिणामको पुनरुत्पत्ति हुन्छ । समयले घटना लिएर आउँछ, समयले दिएको घटना दोहोरिँदैन । बगेको पानी फर्किँदैन भने भैं बितेको समय फर्किँदैन तर पनि उस्तै मौसम, महिना र ऋतु अनुसार हुने गर्दछ । यो प्रकृति समय अनुसार हुने कुरा हो । बगेको पानी नफर्के पनि बगेको पानी वाष्पीकरण भएर वर्षा हुन्छ, खोलाको प्रवाह पुनः बग्दैन थाल्छ । स्थिति त्यस्तै भए पनि प्रक्रिया फरक हुन्छ, यस्तो क्रम दोहोरिँदैन, यो प्रकृतिको नियम हो ।

पहिलो घटना, दोस्रो घटनाको कारण हुन्छ । दोस्रो घटना पहिलो घटनाको परिणाम हुनु हो । कारण प्रश्न हो भने परिणाम उत्तर हो । यो मुक्ति नपाउन्जेल क्रमशः भुक्ति भइरहन्छ । मुक्तिका लागि शक्ति हुनेसँग भक्ति गरिन्छ । ईश्वरसँग शक्ति भएकै कारणले ईश्वरको हामी भक्ति गर्दछौं । हामी मुक्ति नहुन्जेल पहिलो भुक्तिको शेष रहन्जेल पूर्वजन्मबाट पुनर्जन्म भइरहनु पर्छ ।

श्रवणकुमारको माता जानवन्ती, पिता शान्तनु पूर्वजन्ममा हाँस, हाँसनी थिइन् । रातमा कछुवाको आँखा चम्केको अरु केही वस्तु ठानी चुचोले टुट्दा कछुवाको आँखा परेर फुट्न थाले । उनीहरू पछि मनुष्य जन्ममा अन्धाअन्धी हुनु पर्‍यो । पानीको प्यासमा आएको कछुवा आँखा फुट्न मर्नु पर्‍यो । त्यसरी नै पानी लिन जान लागेको श्रवण कुमारलाई दशरथ शब्दभेदी बाण लागेर श्रवणकुमारको मृत्यु भयो । शान्तनु र जानवन्तीको पुत्र वियोगको श्रापले राम वनवास पठाई पुत्र वियोग भई दशरथको मृत्यु भयो । रामलाई चौध वर्ष वनवास पठाउने कैकेयी, भगवान् श्रीकृष्णको माता भएर पनि देवकी चौध वर्ष जेलमा बस्नु पर्‍यो । रामको माता कौशल्याबाट चौध वर्ष रामसँग छुट्टन परेकाले द्वापर युगमा कृष्ण चौध वर्ष यशोदासँग बस्न गए । यसरी नै हाम्रो जीवनमा पनि स्वाभाविक रूपले प्रकृतिले क्रिया मिलाइरहेको छ ।

कसैले यो प्रक्रिया चाल पाउँछन्, कसैले चाल पाउँदैन । हाम्रो शरीरमा पनि खाना अनुसार स्वास्थ्यले काम गरेका हुन्छ । माटोमा मलजल राखेर हेराविचार गरे अनुसार विरुवा सरेको हुन्छ । मानिसको सङ्गत अनुसार उनको विवेक भएको हुन्छ । हामी जति चतुर्‍याई भई फट्‍याई गछौं त्यति चिन्ता र मनमा बोझ भएर आँउछन् । फट्‍याईमा अस्न्याको बोझ हुन्छ, यो कारण पछि हुने परिणाम प्रकृतिको नियम हो, सबैले बोग्ने पछि । हुन त हामी जन्मँदाखेरि नै म केही गर्छु, जे जति

समस्या पर्छ भोग्ने पर्छ, सङ्घर्ष गर्छौं भनी मुट्ठी कसेर आएका छौं । आखिर मरणमा केही गर्न सकेनौं भनेर यो दुनियाँमा केही लिएर जानु छैन भनेर मुट्ठी खोलेर जान्छौं ।

हाम्रो समाजमा राम्रो गर्नेको राम्रो, राम्रो गर्नेको राम्रो भएको हामीले देखेका छौं । यो परिस्थिति क्षणिक मात्र हुन्छ धेरै लामो समय रहँदैन । कुल घराना राम्रो छ भने त्यो लामो समयसम्म उनको साखा सन्तानले सुख पाएका देख्छौं । नराम्रो मान्छेको विचार भत्किँदै उनको कुल पनि भत्किँदै जान्छ । यो हाम्रो समाजमा केँयौं मानिसको पहिलाको पुस्तालाई हेर्‍यो भने हामीले अनुभव गर्न सक्छौं । त्यसैले हामीले सबैभन्दा पहिले सकारात्मक सोच गर्न सक्नु पर्छ । भित्र मनमा जे छ, त्यो आफूले चाल नपाउने गरी बाहिर प्रकट हुन्छ । हामीले जे गर्दा पनि कतै जान लागे पनि पहिले मनभित्र कुरा आउँछ, त्यही अनुसार कार्यान्वयन गर्छौं । राम्रोको परिणाम हिल्लाँचौंदा राम्रो भएर छोड्छ । त्यसैले अज्ञानीहरू यो लोकका लागि उद्यम गर्दछन्, जानीहरू परलोकका लागि उपाय गर्दछन् । त्यसैले तिनीहरू यहाँ पनि परलोकमा पनि सुख शान्ति पाउँछन् ।

शिवपुरीवावा जुन आँखाले हेर्छन्, ती आँखाहरू पवित्र हुन्छन् । मनले तिनलाई स्मरण गरे गङ्गामा स्नान गरे जस्तै हुन्छन् । शिवपुरीवाबाले नेपालको हिमालयमा गएर तपस्या गरेर पशुपति आएर १३७ वर्षको समाधि लिनुभएको हो । पशुपतिको

धर्मस्थलीमा उहाँको समाधि मन्दिर छ । उहाँको पिता अच्युतम सुल्तानको दरबारमा मन्त्री थिए । उहाँको हजुरबुवा प्रख्यात ज्योतिष थिए । उहाँले २५ वर्षको उमेरमा ओमकारेश्वरको अनकन्टार वनमा गई तपस्या गरे । २५ वर्षको कठिन साधनापछि ५० वर्षको उमेरमा उहाँलाई परमात्मा बोध भयो ।

५० वर्षको उमेरदेखि उहाँले धेरै देशमा पैदल यात्रा गर्नुभयो । भारतबाट सुरु गरेर उहाँ अफगानिस्तान हुँदै इरान पुग्नुभयो । सन् १८९६ मा ब्रिटिसको निमन्त्रणांमा राजकीय पाहुनाका रूपमा उहाँले महारानी भिक्टोरियालाई भेट्नुभयो । सन् १९०१ मा उहाँ अमेरिका पुग्नुभयो । महासागरको टापुहरू हुँदै अस्ट्रेलिया, न्युजिल्यान्डपछि जापान, चीन, तिब्बत हुँदै १०० वर्षको उमेरमा हिमाल भएर सन् १९२६ मा नेपाल आइपुग्नुभयो । आफ्नो जीवनमा उहाँले अनेक राष्ट्रप्रमुख, राष्ट्राध्यक्ष, प्रकाण्ड विद्वान्हरूसँग भेट्नुभयो ।

श्रीकृष्ण भगवान्ले गीतामा भन्नुभएको छ, “काम गर फलको आशा नगर ।” जसले त्याग भावान्ले पवित्र भावान्ले सकाम गर्छ । उनले पूर्ण रूपले जीवनमा सफलता पाउँछ । होइन भने मानिस भई जन्मेर सत्कर्म गर्न सकेन भने मानिसको जन्मनु, बढ्नु, घट्नु, नाश हुनु, मृत्यु हुनु, मानव जन्म निष्फल हुनु हो ।

श्रीकृष्ण भगवान्ले फलको आशा नगर भनेको आशा गरेर सोचे जस्तो भएत भने निराशा हुन्छ । जीवन निराशाका लागि होइन,

प्रसन्नताका लागि हो । खुसी हुनु सुखी हुनु मानिस चेतना जागृत गरेर नीति नियमलाई पालना गर्नु सबैलाई भलो हुने क्रियाकलाप अपनाउनु पर्छ । यसरी विभिन्न कारणले विभिन्न किसिमका परिणामहरू भोगिरहनुपर्ने हुन्छ । मानिस भई जन्मेपछि पछि हुने दुष्परिणामबाट बच्न सत्कर्म गर्दै जानु पर्छ । जमना अहिले भौतिक सुखसुविधामा मिठो खाने, पिउने, राम्रो लाउने, अरूलाई देख्वावटी तडकभडक गर्ने । यसले गर्दा मानिसको चित्त शुद्ध हुन सकेन, व्यवहार बिग्रिँदै गयो । आमदानी नभए पनि व्यवहार चलाउने पर्‍यो, परिस्थितिले छलकपट गर्ने इमानजमान हरगुँदै गयो । धन भएर पनि धन सञ्चय गर्ने मानिसको स्वभाव नभएको होइन । यहाँ जे जति बनेको छ, एक दिन स्वतः नाश हुन्छ । अति भएपछि खति हुन्छ, मानिसको स्वभाव जति भए पनि नपुग सम्पत्ति । लोभले लाभ लाभभले विलाप भने भई सम्पत्तिको लोभले आपत्ति आइराखेको छ । मानिसको भित्री भावनामा धर्म र स्वभिमान नभएकाले मन्दिरमा ताँती भए पनि भक्तिभावले भन्दा रहर करले मात्र हुने गरेको देखिन्छ । मानिसमा सुविधासम्पन्न भएर त्यो देशको स्वाभिमानो भएन भने त्यो देशका जनता कहिल्यै सुखी हुँदैन ।

आफ्नो व्यवहारलाई सुधार गर्न सकेन भने ग्रन्थलगायत वेद पढे पनि अर्थहीन हुन जान्छ । रावण वेदाङ्गहरूमा पारङ्गत थिए तर पनि मनलाई दूषित गर्नाले उनले दुष्परिणाम भोग्नुपर्‍यो । भगवान् श्रीकृष्णलाई महाभारतको युद्ध गराउनाले गान्धारीको श्रापले यदुवंशको कुल नाश भयो । वेदनिधि बाह्यम तृणविन्दकी छोरा जय र विजय दुवै जना वेदमा पारङ्गत थिए । जम्पत्तिको कुरामा भगडा हुँदा विजयले जयलाई हारी हुने श्राप दिए । जयले पनि विजयलाई गोही हुने श्राप दिए । एकचोटि हात्ती जलक्रीडा गर्ने मन लागेर त्रिवेणी तीर्थमा जलक्रीडा गरिरहेको बेला पहिलाको रिस फेँदै गोहीले हात्तीलाई खुट्टा समाल्न थाले । गोहीले समातेको बेला हात्तीले नारायणलाई सम्झे, भक्तप्रीय नारायणले आफ्नो सुदर्शनचक्र छोडेर गोहीको घाँटीमा हानेर मुख च्यातिदिएर हात्तीलाई बचाए । नारायणको चक्र घोटिनाले शिलाहरू चक्रकिट भए, त्यस तीर्थको नाम चक्रतीर्थ भयो । त्यसैले तीर्थहरूमा यो चक्रतीर्थ उतम मानिन्छ ।

मानिस भएर जन्म लिएपछि मानिसको जीवन सफल गर्न सचेत भएर अन्शासन्मा बसी सत्कर्म गर्नु पर्छ । जसबाट चिन्ता बित्तय भएर अभय हुन सक्छ, यसबाट प्रसन्न भएर आफ्नो लक्ष्य हासिल गर्न सक्छ । लक्ष्य हासिल गरेर जीवन पूर्णता र सार्थकता बनाउन सक्छ । अकर्मले लाभ, अलाभ, यश, अभय, निन्दा, प्रशंसा, सुख दुःखले गर्दा नै मानिसको मन विचलित भएर चित्तमा विकार उत्पन्न हुन्छ । लोभ र घमण्डले दुष्कर्म हुन थाल्छ । दुष्कर्मको फल दुष्परिणाम हुन जान्छ । दुष्परिणामबाट बच्न दुःखलाई निराकरण गर्न चेतना जगाएर सत्कर्म गर्ने पनि दुःखै गर्नु पर्छ ।

हरेक महापुरुषले दुःखलाई निराकरण गर्न दुःखै गरेको हुन्छ । महापुरुष हुन त्याग, नैतिकता, निष्कामता, समानता, परोकार, निरन्तर कार्यशीलता गुणयुक्त हुनु पर्छ । ऋणबाट ऋण, धनबाट धन बढे जस्तै धर्मबाट धर्म गर्ने अवसर मिल्छ । यही सत्कर्मबाट जीवनलाई मध्यस्थ शक्ति बनाई मनुष्य जन्म हुनुको सार्थकता बनाउन सकिन्छ । यसरी कारणबाट परिणामको पुनरुत्पत्ति हुन्छ ।

 समावेशीकरणको दिशामा एउटा फड्को : गोरखापत्रद्वारा प्रकाशित थारू भाषा पृष्ठ

समाचार

कैलारी-४ मे जग्गाके निस्सा वितरण सुरु

कैलाली : कैलाली जिल्लाके कैलारी गाउँपालिका वडा नम्बर ४ भूमिहिन दलित, भूमिहिन सुकुम्बासी, अव्यस्थित बस्ती, मुक्तकर्मैया परिवारहे जग्गाके निस्सा वितरण सुरु हुइल बा । वडा नम्बर ४ के भूमिहिनहुकनहे निस्सा वितरण कार्यक्रम मंगरके रोजसे रोज भितरिया ओ मुडा टोलसेसे सुरुवाट करल कैलारी गाउँपालिका वडा नम्बर ४ के वडा अध्यक्ष ठागुराम चौधरी बटैलै । वडा नम्बर ४ मे करिब ५ सय जनहनहे जग्गाके निस्सा वितरण कैना लक्ष्य लेके सुरुवाट कैगिल पहिल रोज ५० जनहन भूमिहिन, मुक्तकर्मैया, अव्यस्थित, दलित समुदायके परिवारहे जग्गाके निस्सा वितरण करलक उहाँ जनैलै ।

आज (बुधके रोज) वडा नम्बर ४ स्थित खल्ला टोल ओ सुन्दरपुरमे जग्गाके निस्सा वितरण कैना वडा सचिव श्री प्रसाद चौधरी बटैलै । अपनेहुके नम्मा समयसे बैठल जग्गाके कौनो प्रमाण नइरहल मने उ जग्गाके आज निस्सापाइलपाछे खुगी लागल महेश्वर कुमाल बटैलै । निस्सा वितरण कार्यापालिका सदस्य लालबहादुर विक, वडा सदस्य मोहनलाल चौधरी, हरिद्वारी चौधरी, लक्ष्मी चौधरी, सुवा परिवारलागायतसे कैगिल रहे । ■

राष्ट्रिय थारू कलाकार मञ्च दाङके अध्यक्षम राजेन्द्र चौधरी

दाङ । राष्ट्रिय थारू कलाकार मञ्च जिल्ला कार्यसमिति दाङके अध्यक्षम राजेन्द्र चौधरी सर्वसम्मत निर्वाचित होरल । दाङके घोगाहीम आयोजित मञ्चके द्यासर जिल्ला अधिवेशनसे चौधरी अध्यक्ष पदम सर्वसम्मत निर्वाचित हुइलक हुइट । चौधरीके अध्यक्षताम ४ सदस्य पाछ थप कर्ना कैख २१ सदस्यीय जिल्ला कार्यसमिति चयन हुइलक हो । ओसक उपाध्यक्षम बसन्ती चौधरी र इन्द्र चौधरी, महासचिवम श्रीनारायण चौधरी, सचिवम रचना चौधरी र कोषाध्यक्षम देवीनाम चौधरी सर्वसम्मत चयन होरल । ओस्तख मञ्चक सदस्यहरुम दोपहरण चौधरी, नरेन्द्र चौधरी, ममता चौधरी, पुष्पा चौधरी, बुफौना चौधरी, महेश चौधरी, अपेक्षा चौधरी, विरु चेधरी, पार्वता चौधरी, सिमा चौधरी ओ प्रेम चौधरी सर्वसम्मत चयन होरल । ■

तेसर मलिथम फुटबल च्याम्पियनशीपके उपाधि लक्ष्मीपुर फुटबल क्लब जितलकै

उदयपुर । स्व. चित्रकुमारी चौधरी (लिम्बु) स्मृति तेसर मलिथम फुटबल च्याम्पियनशीप २०२३के उपाधि लक्ष्मीपुर फुटबल क्लब जितलकै । उदयपुरके थरुहट रंगशालामे सम्पन्न तेसर मलिथम फुटबल च्याम्पियनशीपके फाइनल खेलमे रातापानी फुटबल क्लबके ५ ० के बौहीत फराक गोलसे हराइत लक्ष्मीपुर एफसी उपाधि जितैले सफल भेलै ।

उपाधिसङ्घे लक्ष्मीपुर एफसी ३५ हजार टका नगद पुरस्कार, ट्रफी, मेडल या प्रमाणपत्र सेहो पाबलकै । यैहनङ उपविजता भेलहा रातापानी एफसी २५ हजार नगद पुरस्कार, ट्रफी, मेडल या प्रमाणपत्र पाबलकै ।

विजता बनल लक्ष्मीपुर एफसीके स्व. चित्रकुमारी चौधरी (लिम्बु)के ससुर या समाजसेवी महेन्द्र चौधरी उ पुरस्कार देलकै । यैहनङ उपविजता रातापानी एफसीके त्रियुगा नगरपालिकाके पुर्वमेयर बलदेव चौधरी पुरस्कार देलकै । खेलमे उत्कृष्ट प्रदर्शन करैबला लक्ष्मीपुर एफसीके कप्तान रविशंकर चौधरी म्यान अफ दि म्याच घोषित भेलै । उ लक्ष्मीपुरके लेल ह्याट्रिक गोल करलकै या सफल चौधरी या अनिश चौधरी क्रमश. ११ गोल करलकै । आयोजक मलिथम थारु सेवा समाज थारु समुदायके युवासबके कुलतसे दूर राखैके उद्देश्यसे सब बछर दर्शमे फुटबल प्रतियोगिता करैत चैलयालछै । ■

<div>कविता</div>

<div>अन्यायके विरोधमे लड.</div>

<div>लाल बहादुर चौधरी (शास्त्री)</div>
 <div>त्रियुगा नपा - १ मैनाहोँ,उदयपुर</div>
<div>हे देशके थारु नौजवान ।<div></div>उठ । जाग भेलौ भोर बिहान ॥ १ ॥</div>
<div>जीवन चियै सघर्षके मैदान ।<div></div>मुक्तिके खातिर कर बलिदान ॥ २ ॥</div>
<div>अन्याय और अत्याचारके विरोधमे बढ. आगा ।<div></div>मृत्युसे नै डर डेग हटा एकेरति नै पछा ॥ ३ ॥</div>
<div>राख जोग्याके आपन असल संस्कार ।<div></div>छोड देहै कुरसंकार और खराब विचार ॥ ४ ॥</div>
<div>जलम भूमि नेपालके हे वीर सन्तति ।<div></div>अन्यायके विरोधमे लड. हरघडी ॥ ५ ॥</div>

बेहडवा होमस्टेमे कैहिया स्थापना भेलै या येकर परिचय दैतै ने ।

धन्यवाद । बेहडवा होमस्टे वि.सं. २०७८ साल असार महानके २० गते स्थापना भेलै । यी होमस्टे हमरौरके घरेलु तथा साना उद्योगमे दर्ता कैरके औपचारिक रुपसे स्थापना करलियै । तैहे दिनसे हमरौरके येकरा थारूके सांस्कृतिक पहिचानके लेल घरेलुसे खाना परिकारसे हमरौरके तालिम देलकै । तैहनङ तारा गाउँ विकास समितिसे पाहुना सत्कार, खानाके परिकारके तालिम देलकै । यैसे होमस्टे चलाइले सजिला भेलै । दुई बछरमे होमस्टेके बारेमे चलाइले आट येलै ।

यी दुई बछरमे कथि कथि अनुभव करलियै ? केनङ लागीये अखैन ?

खासक्याके होमस्टे खोलल २ बछर पुगलै । यी दुई बछरमे बौहीत निक लागीये । देशके सबठामसे पाहुनासब आबैछे, ज्ञान गोष्ठी देखै । यैसे हमरौरके थप काम करैले होसला या प्रेरणा सेहो मिलैछै । होमस्टेसे हमरौरके सरसफाइमे सेहो ध्यान दैले लागलियै कथिले त बौहीतगाठामके लोकसब येलासे येकरा सफा, सुन्दर या

स्वच्छ बनाइले परतै कैहके चेतना सेहो यलै । वातावरण सफा भेलासे पर्यटकसब बेसी दिन रैहैले, फोटो खिचैले या प्रचार कैरदैछै । यैसे और हमरौरके काम करैले निक लागीये ।

अखैन त हमरौरके यी होमस्टेसे देशके बौहीत ठाममे चिन्हैछे । येकर समेत गामसे त्याके शहरतलिक चिन्हैछे या यैठना घुमैले याबैछे । थारु परिकारसब खाइछे या दोसरके कैहैछे, चेतना जगयदिछे । यी बरका खुसीके बात चियै ।

थारु परिकारसब कथि कथि खाइले दैचियै पर्यटकसबके ?

यै होम स्टेमे हमरौरके टिप्पिकल थारु परिकारसब मेजवानसबके खाइले दैचियै । खासक्याके हमरौरके आपन घरमे जेह्या खाइचियै या पुर्खाके पुस्तासे खाइत येलाहा परिकारसब मेजवानके खाइले दैचियै । जैमे घोइही, काखोर, उलुवा चौरके भुजा, माछ, बगिया, तेरपौर रोटी, हासिन/फरवाके तिमन, मुर्गाके तिमन, सितुवा,आलके साग मेजवानसबके प्याकेजके रुपमे खाइले दैचियै ।

प्याकेजमे कलौमे उलुवा चौरके भुजा या पकौरीसब, घोइही दैचियै त खानामे सेहो प्याकेजम माछ या मासु

खाइले दैचियै ।

अखैनतक होमस्टेसे आर्थिक अवस्था कतहेक सुधार भेलै ? आब होमस्टेमे थप कुन कुन योजना बनाइने चियै ?

होमस्टेसे अखैनतक त निक आम्दानी नै भेल्छे यानेकी आर्थिक स्थितिमे खासे सुधार नै भेल्छे । कथिले त किसानके आर्थिक सुधार हेले बौहीत कठिन छै । सरस त हामरौरके सुधारके प्रयास करनेचियै मतर आर्थिक करैले बौहीत बाँकी छै । मन लागीये और करवै ।

आब होमस्टेम आपनटा नेपालसे मात्रै नै की बिदेशसे बढिशी पर्यटकसब येतै त और निक हेतै कैहके सोचने चियै । येकरलेल हमरौरके एकटा थाल्चरल नाच देखाइले हल बनाइले योजना बनाइने चियै ।

मेजवानसब येलासे होमस्टेमे आर्थिक अवस्था, सामाजिक अवस्था या व्यवहारिक अवस्थाम बरका देवा देनेछै । कनङके के त यै होमस्टेमे सामाजिक कामसब सेहो भेल्छै । यैसना निशुल्क आँइखके शिविर सञ्चालन भेल्छै ।

तैहनङ याब पर्यटकसबके थारूके सांस्कृतिक या मौलिक पहिचानके लेल एकटा थारु संग्रहालय बनाङके योजना छै ।

आब संघ या स्थानीय सरकारसे कथि अशा करनेचियै ?

हमरौरके स्थानीय या संघ सरकारसे बौहीत बौहीत अशा करनेचियै । वास्तवमे हमरौरके अखैन थारु संग्रहालय या हलके बौहीत जरुरी भ्यागेल्छे । तैदुवारे केन्द्र सरकार या स्थानीय सरकारसे आर्थिक सहयोग या भौतिक सहयोग सेहो चाहनेचियै । कथिले होमस्टेमे आवैबला मेजवानसबके बेसीसे बेसी सेवा सुविधा या थारु संस्कार, थारु परिकारके प्रबन्ध करैले सहयोग पुग्तियै ।

यैहनङ थारु संस्कार या संस्कृति फलकाइबला थारु चित्रकलासब ठामठामे बनाइले सपना देखनेचियै । थारूके सबसे पुरना यातायात बैलगरी बनाइने रहतियै त यी होमस्टेमे याबेबला पर्यटकसबके बैलगरीमे चरह्याके घुमाइले निक हेतियै कैहके योजना बुन्ने चियै । यीसब काम करैले नेपाल सरकार पर्यटन मन्त्रालय या स्थानीय सरकारसे सहयोगके अशा करनेचियै । ■

थारु समुदायम हरैटी गोडना

गोडैना प्रचलन

<div>अनोज थारु</div>
<div>बर्दिया</div>

बाँसगढी-४ लक्ष्मणपुरके सोमली थारु आपन हाथम छ्याडल गोड्ना हेटीरथी । ७५ वरसके थारु इवारिम बैठक हाथम छ्याडल गोड्ना हेटी कमु हरथी त कमु मलिन मु लागैी । एकठो छावा, दुइठो पटोहिया, एकठो नव्या, एकठो नतिन्याके संग बैस्टी अइलक उहाके बुहर्वा स्वर्गासब हांसेकल बाट ।

बुहवा साथम निरलसे फे बुहर्वाके लाग छ्याडल टीका हेटी बुहर्वाक यादम हेरैथी उहाँ । हाथ ग्वाराम चित्रीर फुला, मज्वार, हरिन, चुल्हा, हेटी दिन कटैना कर्लक उहाँ बटोइथी । मै दुईठो सन्तानके डाई हो सेकल रनुहँ । बाहारसे टीका छेड्ना टीकार घरम अइल । बुहर्वा टिका छेडाए कल त उहाँके रहर पुराकरटे टिका छेडैनु उहाँ कथी । थारु अगुवा हुकनके कहाई अनसार, थारु समुदायम टीका छेडैना कलक भ्वाजके प्रतिकके रुपमे लेजाइट । एकठो भ्वाज करल जनीमनैकेल हाथ ओ ग्वारक काटीसमे मेरमेरिक आकारम छ्याडले वुट्टाले उहाँके सुन्दरता ह आम्हिन सुघुर बनेल बा । गोड्ना देखैी उहाँ आपन पुरान दिन सम्पथी । हाथक गाँथसम लाल बुलोज ओ ग्वारक गाँठसम उजर जोन्या, घुर्चाभांर लाल, अरइ्या गुन्या ओ कपारिम भोवना बहान्ख न्यागवेर और मनै महिन घुमचुम हेथ उहाँ बटोइथी ।

५३ वरसके कल्पना चौधरी फे आपन हातग्वारकमके टीका हेटी खुशी हुइथी । बाँसगढी नगरपालिका ४ बुवतालालके कल्पना अङ्गनाम रहल खटौलीम बैठक मेरमेरिक टिकाके वुट्टा हेटी अपनहे अपनहे मुक्कुंरैथी । उजर वर्णके उहाँके जिउडाल फे मिलल बा । हातकके गाठ ओ ग्वारक काटीसमे मेरमेरिक आकारम छ्याडले वुट्टाले उहाँके सुन्दरता ह आम्हिन सुघुर बनेल बा । गोड्ना देखैी उहाँ आपन पुरान दिन सम्पथी । हाथक गाँथसम लाल बुलोज ओ ग्वारक गाँठसम उजर जोन्या, घुर्चाभांर लाल, अरइ्या गुन्या ओ कपारिम भोवना बहान्ख न्यागवेर और मनै महिन घुमचुम हेथ उहाँ बटोइथी ।

यौह पहिरन आजकाल लगाख नेड्थुत भखर भ्वाज करल जसिन देखपथी कैख द्यारज प्रसंसा कर्ना कलक उहाँ हस्ती बटोइथी । कल्पनाके हात ओ ग्वारांभर काटी, आगी वर्ना चुला, भात रिफैना मड्डु, भाटा, हरया, बैसकलाग मचिया, ग्वारम लगैना पाइजप, पिठा चन्ना चन्ती, जारक सिद्ध जजोर, घोरवा ओ र हरिन लगायत द्यार खालके टीका खोंपेल बाटी । उहाँके बुभाईम टिका छेडैना एकठो गहना हो । ‘मनै नडट जन्मथ, नडट मुक जैठ । संग कुछु नि लैजिट । संग जइना कलक ट यही टिका हो’ –उहमार फे टीका छेडैलक उहाँ बटोइथी । मनै ओरैल से फे उइ टीका देखक भगवान स्वर्गम लैजिट कना विश्वास बा । जौन मनै टीका छेडैल निहो, उहिन भगवान भालाले गोभक स्वर्ग जाए रोकथ कना किंवदन्ती बा ।

कल्पना आपन दुरिक नाता पर्ना दिदीके सासुके डाइसे गोड्ना गोडैना कर्ली । टिका गोडाइबेर छाला जो सुनिना बटैना कर्लसेफे सुलत कम हुइटी जेना उहाँके अनुभव बा । कल्पनाके अनसार टीका छेडैलसे रगतह सफा लुगाले पोंख गैयक ग्वाबरले मिस थर्था । दोस मन टाटुल पानीले सफा कैख सुखल लुगाले पुछ परत । दोस काइल दुबा लान्ख फेरसे लाहिक द्यालम दुबाख दुबाले छ्याडल ठाँउम

द्याल लगाई परत । असिख कर्लसे एक हप्ताम सक्ु समा हुइट ।

टिका छ्याडवेर लाहिक शुद्ध द्याल, माटिक दियो, उपरसे घोस्ट्ना एकठो माकिम भोक्टी ओ डियक लाग कपास चाजिटा । उहाथप्ली, कपासके बट्टी काट्ख माटिक दियम लाहिक द्याल दारख वर्ना, उपरसे माटिक भोक्टी घोस्ट्ना ओ ब्याला ब्याला डियक कजा भराई परट । उ कर्या कजा खस्क टिएम खस्क, दिया निबुर पाए कैख हेटी रह परट । असिख बनल कर्या कजाम हुक्काके पानी दारख फिट्ना ओ एकठो काठिक लट्ठीले क्याकर चित्र बनेना हो, उ चित्र शरीरके हात ग्वारम छेड्ना, ओ उहीम २/३ ठो सुइ एकम बहान्ख छेड्ना कैजाइट ।

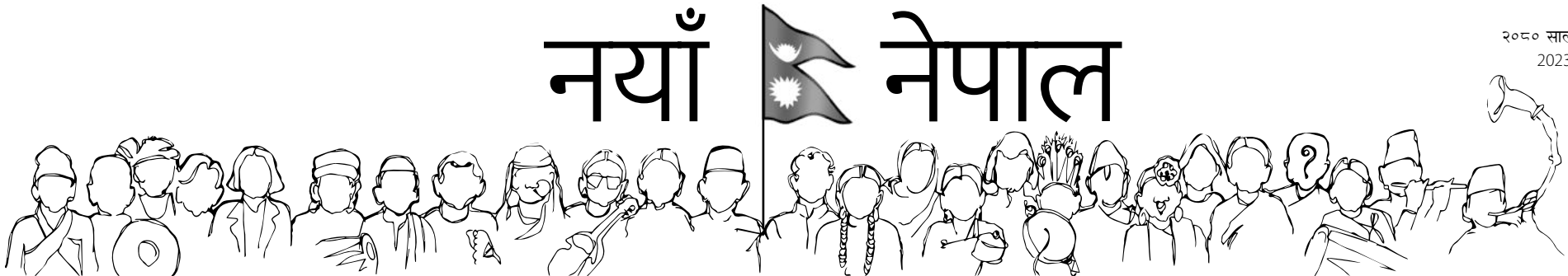
कल्पना बिगत सम्भली । टीका छेडाइवेर एकठो ग्वारक २० रुपयाँ लेना कैजाए । दोस जे छेडैना हो, उइ सक्कु सामान लेख जाई पर । उ ब्याला पर्हना काम नि ह्वाए । गांहिनके बाटम लागक न्याइगी । हातग्वारा, घेर्घाँओ ओ मुहम छेड्ना कैजाए । आजकाल त टीका छेडैना चलन हेरैटी गेलकम उहाँ चिन्ता मथी । परम्परागत चलन निहराए कना हो । आजकाल टीका छेडैना मन लागल कलसे मेसिनसे छेडैना कर्लक हाँसे फे लोप हुइ लागल उहाँ बटोइटी ।

थारु समुदायके जन्मी मनैकेल निहांख थारु मनै फे टिका छेडैना करट । जन्मीहुक हातक गाठ ओ ग्वारक गाठसम टीका छेडैना ओ थारु मनै भर हातम केल आपन नाउ, फूला ओ चि्रक जसिन टिका छेडैना करट । बाँसगढी नगरपालिका ५ लक्ष्मणपुरके मंगत राम थारुले आपन अनुभव सुनेल, “गोडना गोडाई लो” कती बहारसे देशी समुदायक जन्मी थारु मनै आइट । पाछ गाउँक द्यारज टीका छेडैना सिखलहोसँ हुकनके हातसे आपन नाउक टीका छेडैल । टीका छेडैना सामान सुई बाहेक और कुछु फे निहुइल ओसँ असुरक्षाके महशुस कर्टी गाँउघरम टीका छेडाए छोर्टी गेलक उहाँ दावी कर्थ । थारु साहित्यम विद्यावारीभी (पिपचडी) कर्लक डाक्टर कुणराज सर्वहारी खुला सीमा हुइलक कारण भारतसे यी चलन अइलक हुई सेवना बटोइड । कौनो ज फे आक्रमण कर आइवेर जन्मीमनै अशुरक्षित हुइना करओसँ हातग्वारम टीका छेडैना मजा निदेखजाइट ओ छाईचेलौहुक सुरक्षित हुइड कना आशयले यी चलन निरन्तरता पडलक डा. सर्वाहारीके तर्कबा । सर्वाहारीका अनसार थारु समुदायम सिन्दुर दर्ना चलन निरह, तर बिवाहित जन्मीमनै अनिवार्य रुपम टीका छेडाए पर । भ्वाजपाछ जन्मी टिका निछेडैलसे स्वर्गवासपाछ स्वर्गम ठर्वा मनै जन्नीह ख्वाज सजिला हुइडा कना बग्वासले टीका छेडैना गर्लक उहाँ बटोइड ।

पहिल सक्कु विवाहित जन्मीमनै अनिवार्य टीका छेडाए पथी कैजाए । आजकाल टिका छेडैना एँछ्छक विपय जस्त हुइलओसँ टीका छेडैना चलन हेरैटी गइल उहाँ बटोइड । त्रिभुवन विश्वविद्यालयक मानवशास्त्री सुरेश ढकालक अनसार नेपालम थारु समुदाय बाहेक राजवंशी, धिमाल लगायतक आदिबासीहुक फे द्याटु बनेना चलन बा । टीकनिया छेड्ना चलनसे एउकठो विश्वास ओ मिठक गाँसील बा । टिकानिया खास सिम्पलीक रथा । टिकनिया कुछु खास अर्थ डेटिरहत । प्रथाजनित संस्कार, संस्कृति परिवर्तन हुइटी रहत तर यहीन निरन्तरता डैलसे भर थप अध्ययनके पाटो बन सेकटा । ■

समावेशीकरणको दिशामा एउटा फट्को : गोरखापत्रद्वारा प्रकाशित **राजवंशी भाषा पृष्ठ**

माटिते भगवान !

■ आत्माराम राजर्वासि

लोकला गटे काथालाक गहिराइत पुगिएने वहार अर्थ आर महत्व बुझ्वा पाइले जिवनत नाम मात्र नाहए, दाम कामावार समेत अतेक कठिन निछे । जिवनत कालारा रंग मात्र निभरेचे, प्रान समेत भर्चार करेचे ।

गौरिगंज गाँउपालिका वडा नम्बर ४ अल्टावारि बसवार मोहनदेव मालि जाहे जिवनत बाचिए मात्र निछे, अम्हा सुन्दर कलालात कालान्तर तक जिवन्त हए बाचिएरहबे । मुर्तिकलात अब्बल मोहनदेव कलात व्यवसायिकात समेत आपनावार केवाभन्लार मडपे एक पर्वार करेचे । माटित उर्वरा हचे, जिवन हचे माने अहिरा मात्र निहाएने माटित ‘भगवान’ समेत मिलेले । उमेरत ४३ बच्छर पुगाल मोहनदेवरा कहचे ।

आल्हा अम्हारसंगे गफ कर्वारताने अम्हार घर पुगिले अनंगे घुर्बा पर्वार हवा सकेचे । भेलेझन आपनार नाता गता, पर्सिया आर इस्टमित्रला आल्हा अहिरा विसयत आपनार गुनासो कर्वार करेचे । माने अम्हाक इरा विसयर कुन्ह फिकिर निछे । इराबेलात अम्हाक माटिर गठन बेनावार ताने बाहेक आई कामेर ताने समय आर फुर्सद निछे ।

बेहाने ६ वजे उठ्वारबादसे माटिर गठन बेनावार कामत अम्हा व्यस्त हवार करेचे । अम्हाक भेट कर्वार ताने जावार मंगलवार दिनकार ११ वजे पुगिस्न माने अम्हा उबेला माटिर गठनलात रंग लागावार कामत व्यस्त छिले । ‘अर्डर दुबाल भगवानेर मुर्ति बेनाएने दिवार छे - गफ कर्वार फुर्सद निछे ।’ आगुविति लाइन लागाएने भगवानेर गठनलगत रंग लागावार ताने बाँकि रहाल अम्हार हात अहिरा गठनलात रंग लागावार कामत व्यस्त छिले । बसटिए रंग लागावार कामत व्यस्त रहाल अम्हा मोहनदेवर इरा खानदानि पेसा हडलेअ अम्हार बाप दादला

माने गठन बेनावार काम निकरे । कंतेझन नाँया जुगेर युवा पुस्ताला आपनार खानदानि कामलाक छडिएने कामाड कर्वार ताने विदेस जावार इरा अवस्थात मोहनदेवरा माने आपनार बाप-दादोलार खान्दानि कामराक धरिए राखिचे ।

दुस्त्रि हडते अम्हा कहचे, ‘मोर बाप दादोला हामार खान्दानि काम निकर्लेअ मुड यहाक निरन्तरता दिचु, इहात मोक गर्व छे ।’ गौरिगंज गाउँपालिका वडा नम्बर ३ गौरिगंज चोकरे बगलते कठा भाडा लिएने मोहनदेवरा मुर्तिकलार सेन्टर खलिचे । गौड घरत बिस बच्छरेर उमेरसे आपने माटिर गठन बेनावार अभ्यास करिते इरा काम सिकाल मोहनदेवरा भेलेला भगवानलार देख्वार आच्छा किसिमेर माटिर गठन बेनावार कामत अभ्यस्त हए फिलाइचे । भगवान विश्वकर्मा, कालि, सरस्वति, विष्णु, दुर्गा, कृष्ण, राधा, छिट मैला लगायत आई भेलेला किसिमेर भगवानलार देख्वार चकचक हिसाबेर माटिर गठनलासे अम्हार कठारा भराल छे । ‘इरा गट्टलाए अर्डरत आसाल गठनला हए ।’, अम्हा गठनलागति देखाइने कहचे । ‘सिजनलात माटिर गठनलार अर्डर बुकिंग कर्वार ताने भ्यावार निम्यावार अवस्था हएजाछे ।’ अम्हा कहचे । सामान्य किसिमेर

माटिर एकटा गठनेर अम्हा दुइ हाजारसे तिन हाजार टाका तक लिवार करेचे कहे अम्हा मोहनदेवरा बताते । अनंगेकरे बच्छरत तिनलाख लाखाति टाका आपनार कामाई हवार काथा समेत अम्हा बताते ।

लागातार काम करिले एकटा माटिर गठन बेनावार तिन दिन लागवार बताइते अम्हा एकटा गठनत पाँच स से सात स तक टाका खर्चा हवार बताते । पुर्वालि आर चिन्ठिया माटिटिए बेनाइते आसाल गठनराक आई देख्वार लाखाति बेनावार ताने अम्हा भगवानेर रुप अनुसार रंग लगावार, भगवानेर रुप आकार आर भेसमुसा अनुरूपेर मुक्ताझुना रंग भर्चार करेचे कहे अम्हा बताइचे । सरस्वति पुजा, दुर्गा पुजा, विश्वकर्मा पुजा, कालि पुजा संगे बेहार सिजनत दमक, गौरादह, गौरिगंज लगायत आई झापार भेलेला ठाइलासे अम्हार टिना विसेस अर्डर आस्वार करेचे कहे समेत अम्हा सुनाचे ।

कामत अम्हार वेछानि सुनिता मालि अम्हाक हाति दुवार करेचे । बेटाबेटिलार संगे चार झनकार परिवारक खाना, लाताकापरा आर आई घरधन्दा करिएने बचाल समयत सुनिता मालिरा आपनार घरेर लोकेर कामत हातिदिवा पाइले खुसि

लाग्वार बताते । अम्हा कहचे, ‘जाग्गा जमिन छैन एहिरा काम करिएने आल्हातक बेटाबेटिलार पद्वार लेख्वारसे लिएने घर व्यावहार चलाइते आसिचि, आच्छाए छे ।’ माटिर गठन बेनावार कामेर संगे मोहनदेव मालिरा आदिवासि आर मधेसि समुदायलार बेहा बारित दुल्हा आर कइनालार माथात लागावार विसेस किसिमेर फुलेर दुपि, मखा, फुलघडा, ठाकुर बम्हानिर फूल, गरुवासित घरत भुलावार आकास तारा आर रंग विरंगेर फुलझडिला बेनावार काम समेत अम्हा करेचे ।

केंनंग करे वनेचे माटिर गठन ?

माटिटिए गटे शरिरेर गठन एखे बारत तयार करा जावार मुस्कल छे । अहिरा ताने माथा आर देहा आलादा आलादा बेनावा परेचे । माथाराक माटि दिया मात्र तयार करिलेअ देहा बेनावार ताने काठ, बाँस, पुर्वालि आर सुतालार प्रयोग कर्वालांगेचे कहे मोहनदेवरा बताते । मोहनदेव कहचे, ‘देहाराक आकसंक आर बलवान देखाजाक कहने पुर्वालिराक सुता दिए बाधिएने आकृति तयार कराजाछे । काठ आर पुर्वालि कसिएने तयार कराल आकृतिात माटि दिया मुछिएने गठन बेनावापरचे ।’ अम्हा आई कहचे, ‘एखेरा गठन बेनावार ताने महिनासे डेढ महिनातक समय लाग्वार समेत करेचे ।

फेर बर्सा आर ठान्डा मौसमत सित से वाचावा निपाइले माटिर गठन काम निलाग्वार हचे, बड मुस्कल छे हजुर माटिर गठन बेनावार ।’ माटि सुकवार बाद नाफाटोक कहने बड मेहनेत करिएने मुछुवा परेचे कहे अम्हा बताते, ‘माटित धानएर भुसलाक समेत मिसाजाछे । माटित् भुस लाक मिस्तिवा निजानिले गठनरा देख्वारलाखा आकसंक निहचे ।

अहिराताने बड ध्यान दिएने गठन बेनावा परेचे अम्हा बताते । अनंगकरे तयार हुवाल गठनराक देविदेवता अनुरूपेर रंग लागावार समेत कर्वापरचे । रंग लागाएने मात्र निहचे, बुट्टा भर्चार आर कलात्मक चित्रलार लाखाति देविर मुर्तिलात नरमुण्डमाला अदिला समेत बेनावापरचे । गठनरा पुरा रुपसे तयार हए जावार बाद दसहाजार से बिसहाजार टाका तक दाम तकाजावार अम्हार कहना छे । आपनाक गटे देवि देवतालार गठन बेनावार आसेचे कहे बताइते अम्हा कहचे, ‘हितिना मैला, महोत्सव, धार्मिक अनुष्ठान, सप्ताह पुरान, जात्रा, गरुवासि, विश्वकर्मा पुजा, राम नवमि, शिवराति लाखाति षोल पावनित देअ दिविलार गठन खजि कर्ते आस्वार आर हामाला अहिरा किसिमेर गठन बेनावार करेचि’ ।

(कहनि)

चिन्ठिया चेमारु

■ सानवति राजर्बसि

एकित बस्तिन चेमारु नामेर एकटा मानुस रहए । उहाँए बेताले चिन्ठिया आर लोभि छिले । खाए-निखाए गटे सम्पतिला जगाए राखे । छुवाला आछा आछा खावार बाटे लेलाए बेराकि, ताहार पर चेमारु खावा निदे । चेमारु घरत खावार लिवार आछाए छिलकि । चेमारु र चाउला राखिए खुदिला नाध्वा कहए आर बले “खुदि खाले बुदि हबे ।” चेमारु घरनिरक एतंग करवार आछा नि लागेकि । ताहाते घरनिर कहकि “एताला सम्पति कुन्डा दिनेर बाटे राखेचि । नि खाए नि दाए राखाल सम्पतिला कुन सम्पति ? खाई दाई अदृगाल धनलाक सम्पति कहाल जाचे ।

गाउ घरेर लोकला चेमारु घरत कुछ सामान मांगवा आस्ले चेमारु नि दे । ताहाते सामाजेर लोकला कुछुरबादे अम्हार घर नि आसेकि । चेमारु आप्ना सम्पतिलार पर आर बांहाेर बलखानेर पर घमण्ड करे । चेमारु एकटा बेटा आर एकिट बेटि छिलकि । बेटार नाम पानिया आर बेटिर नाम साबित्रा छिलकि । टाका पैसाला नास हबे कहिखुना बेटाबेटिलाक स्कुल पढ्वा नि पाठाए । गाउेर छुवालार संगे नुकाइ-नुकाइ पानियार स्कुल पढ्वा जाए । पानियार पढाइखान एकदम आछा छिलकि । पानियार पढाइखानत लगनसिलता देखिए खुना पानियार माउर पानियारक नुकाई -नुकाईखुना पाइसा बचाए खुना अडला पेइसा दे पानियारक स्कुल पढ्वार खचला मिलाए । पानियारक स्कुल जाबा देखिए चेमारु र खोब गालि दिकि ।

चेमारु मिलाने स्कुल जाबा छरिए काम काजेर बिति बेसि ध्यान दिबा लागे “काम कर्ले माने धन सम्पति जर हबे निते जरकलार सम्पतिलाअ खतम हई जाबे” चेमारु र कहए । पानियार सोचाई खान बापटरसे बिल्कुल उल्टा छिलकि । पानियार सोचाइखान पढाई पढ्ले इज्जत, नाम, दाम, गटे मिल्वा सकेचे ताहाते आल्हा सभाके पढ्वा लागे । पानियार गाउेरत कोइ विधुत लाइनेर व्यावस्था नि छिलकि ताहार पर गेछार उज्जतखानते पढिए प्रमाण पत्र तह प्रथम श्रेणित नाम निकलाई पास करबे ।

पढाईर महत्व नि बुभावार चेमारुकर बेटार प्रगातिर पर कोई किसिमेर उत्साह आर परिवर्तन नि देखा जाए । गाउेरत उच्च शिकछा हासिल करवार क्याम्पस नि रहवार कारनत पानियारक खोबे चिन्ता लागिकि । सहर जाले पाइसार अभाव, घरते रहले पढाइखान खतर । एकादिन निरन्तरता दिवार पानियार इच्छा छिलकि । पढाइनि पानियारे स्कुलेर मास्टरट पानियारक बलाए गफ कर्बे । उड मास्टरेर बेटार सहरत रहकि आर आप्नाेर बड किताबेर दोकान छिलकि । पानियारक अइड दोकानत काम कर्बा आर अइठासे क्याम्पस पढिस कहेखुना मास्टरट कहकि । मनडत बड उमंग लिए आस्बे । मास्टरेर गटे काथाला

नि रहनुतन । बेटा । आलाकार बाद तोक पढ्वार जेताला टाका लागे मुई दिम । तुई भेलाखान करवार क्याम्पस नि रहवार कारनत पानियारक पढ् हबे । पानियार बापे र घेचार पक्रिए खुना कान्बे । तने केबादिन राखिए गटे शहरखान पुगए पानियार बापटक घर आनिए पुगाई दिबे आर आपुनु शहरत जाए पढ्बे ।

चेमारु र घरत् आशिए खुना गटे बस्तिर लोकलार संगे आप्नार गलि खानेर बादे माफ मागबे तने गटे बस्तिर लोकलार संगे मिलिए रहबे । पाच महिना बाद पानियारक घर डाकाबे आर गटे बस्तिर लोकलाक डाकाए धुमधाम करे बेटारक बेहा कराबे ।

बरतलाल बनिल झापा बाजार व्यवस्थापन समितिर् अध्यक्ष

झापा गाँउपालिका वडा नमबर २ कुमारखोदत रहाल झापा बाजार व्यवस्थापन समितिर् अध्यक्षत बरतलाल राजर्बसिर नेतृत्व रहाल तेहझनकार समिति सर्वसम्मत चयन हइचे ।

समितिर् वरिष्ठ उपाध्यक्षत चन्द्रदेव यादव, उपाध्यक्षत रमा बास्कोटा हलवाई, सचिवत मनोजकुमार राजर्बसि, सह-सचिवत सिकन्दर ठाकुर, कोषाध्यक्षत विष्णुप्रसाद गनगाई आर सदस्यलगत लोकेश जैन, दिलिपसिंह राजपुत, सुगुला गणेश, सुजितकुमार गणेश, आतावुर शेख, पुष्कर कटुवाल आर विक्रम रसाईलि सर्वसम्मत चयन हइचे ।

जावार असोज महिनार १५ गते झापा बजार व्यवस्थापन समितिर् दसा अधिवेशन सम्पन्न हइस्ले । अधिवेशनसे वरिष्ठ उपाध्यक्ष आर गटे

रा.स.बि.स. जिल्ला समितित विभाजन संगे समुदायरात चिन्ता

दिलिपकुमार राजर्बसि आर कोसाध्यक्षत बसनि राजर्बसि चयन हइचे । अनंगेकरे सदस्यलगत प्रसन्न राजर्बसि, राजकुमार राजर्बसि, डिकबहादुर राजर्बसि, महिसलाल राजर्बसि, आसमानसिंह राजर्बसि, सुजित राजर्बसि, बिस्नुदेवि राजर्बसि आर पुजा राजर्बसि निर्वाचित हइस्ले ।

दसा समुहारा राजर्बसि समाज विकास समितिर् आट्वा अधिवेशन २० गते शङनचरवार कनकाइ नगरपालिकार सम्पन्न करिचे । राजर्बसि समुदाएर पहिचान जगाएने राख्वार ताने झापात भारतेर आर नेपालेर राजर्बसि समुदाएर विसेस लोकजनलार उपस्थितित राजर्बसि समाज विकास समितिर् झापा जिल्ला समिति गठन करागिछे ।

कनकाई नगरपालिकात हुवाल अधिवेशनत १७ झनकार समिति सर्वसम्मत रुपत चयन करागिछे । समितिर् अध्यक्षत नैतालि राजर्बसि, उपाध्यक्षत प्रविण राजर्बसि आर विनिता राजर्बसि, सचिवत देवचरण राजर्बसि, कोसाध्यक्षत वैजनाथ राजर्बसि, सह सचिवत कृष्णकलि राजर्बसि चयन हइचे ते सदस्यलगत सुस्मा राजर्बसि, तिर्थ राजर्बसि, दुर्गाचरण राजर्बसि, पदम राजर्बसि, जितनलाल

पदाधिकारिलार सर्वसम्मत चयन हइस्ले । माने, अध्यक्ष पद चयन हवा निसक्वार कारनत व्यवस्थापन समिति चुनावेर ताने आगुत बाडिस्ले । निर्वाचनेर ताने कार्तिक १२ गते मनोनयन दर्ता कर्वार आर १६ गते मतदान कर्वार निर्णय हइस्ले ।

अध्यक्षत बरतलाल राजर्बसि आर असोक लिम्बुरा आपनार उम्मेदवारि दिस्ले जाहार कारनत निवाचन हवार मोटामोटि देखागिस्ले । एतुवारेर दिना मनोनयन दर्ता कर्वार समयत वडा नम्बर २ वडा अध्यक्ष हिमालकुमार चम्तागाई, झापा गाँउपालिका उद्योग वाणिज्य संघएर अध्यक्ष

दोमनाथ नेपाल, बरिष्ठ उपाध्यक्ष मनोजकुमार गणेश, सचिव मनोजकुमार खत्रि, कोषाध्यक्ष विकास अप्वावल लगायतेर टोलिरा दसा उम्मेदवार अशोक लिम्बुराक उद्योग वाणिज्य संघएर सदस्यत मनोनित कर्वार सहमति हवार बाद बजार व्यवस्थापन समितिर् अध्यक्ष पदत बरतलाल राजर्बसिक सर्वसम्मत चयन करागिछे ।

झापा बजार व्यवस्थापन समितिर् कार्यकाल आस्वार दुइ बच्छरकार ताने रहवार काथा उद्योग वाणिज्य संघएर अध्यक्ष दोमनाथ नेपालरा जानकार कराइस्ले ।

रा.स.बि.स. जिल्ला समितित विभाजन संगे समुदायरात चिन्ता

साथे जाग्गा दान कर्वार कचनकवल, बाह्रदसि आर बिर्तामोड नगरपालिकात जाग्गादान कर्वार जाग्गादातालाक सम्मान संगे अम्हालार वृत्तचित्र समेत प्रस्तुत करागिस्ले । कार्यक्रमत गायक प्रमोद राजर्बसि, राम राजर्बसि, गायिका पिंकि राजर्बसि, उर्मिला राजर्बसिलार स्वर् आर संगितकार गंगा राजर्बसिर संगित संगे राजासाहेव राजर्बसिर सब्द रचना रहाल राजर्बसि भासार राष्ट्रिय गानएर समेत विमोचन करागिस्ले कहे राजर्बसि समाज विकास समितिर् केन्द्रिय अध्यक्ष अभय राजर्बसिरा जानकार कराइचे । यहाँर बिचत आपनार विद्यार्थि जिवनसे राजनिर्णित सक्रिय हुवाल नेकपा एमालेर युवा नेता, एमाले अध्यक्ष कपि शर्मा ओलिर पूर्व स्वर्किय सचिव असार राजर्बसिराक समेत अन्हार योगदानेर कदर करिते कार्यक्रमत सम्मान करागिस्ले ।

कार्यक्रमत भारतसे आयाल सुपरना नाचानि गुफ्टि नामेर नृत्य टोलिरा एकैवारत १ स ३० झनकार सामूहिक स्वागत नृत्य समेत प्रस्तुत करिस्ले । कार्यक्रमत विभिन्न जातिय सांस्कृतिक नाचगानला समेत प्रस्तुत करागिस्ले ।

राजर्बसि समाज विकास समितिर् केन्द्रिय अध्यक्ष अभय राजर्बसिरा कार्यक्रमत स्वागत मन्तव्य राखिस्ले ते कार्यक्रमेर संचालन दिपेस राजर्बसिरा करिस्ले ।

दुइरा समुहारा एकदिन आगुत पाछुत करिए भव्य कार्यक्रमलार आयोजनार संगे संस्थार आट्वा अधिवेशन आर नारी कार्यसमिति चयन कर्वार कथात सरोकार बालाला चिन्ता व्यक्त करिचे । रा.स.बि.स. रात आगुतसे दुइटा समुहला दावि करिते आसिचे ।

समितिर् आधिकारिकता विसयर विवाद आगुते जिल्ला प्रसासन कार्यलय झापात समेत पुगिस्ले । झापा जिल्ला प्रसासनरा इरा विवाद सामाधान कर्वा निसक्वार कारनसे आल्हा अदालतरात इरा विसय विचारगिन समेत रहाल छे ।

नेपालका सबै प्रदेशहरूमा बजेट अभावमा स्तरोन्नति सुस्त

नेपालका सबै प्रदेशहरूमा बजेट अभावमा स्तरोन्नति सुस्त

बजेट अभावमा स्तरोन्नति सुस्त

सिद्धराज भट्ट / **रासस**
सुदूरपश्चिम, कात्तिक १७ गते

पर्याप्त बजेट अभावमा राष्ट्रिय गौरवको कैलाली–कञ्चनपुर हुलाकी राजमार्गको सडकखण्ड स्तरोन्नतिको काम पछिल्ला वर्षमा सुस्त भएको छ। निर्माण व्यवसायीको ढिलासुस्तीका कारण पनि हुलाकी राजमार्ग निर्माणले गति लिन नसकेको स्थानीय बासिन्दाको गुनासो छ। स्तरोन्नति गर्न सुरु भएको चार वर्षमा कैलाली खण्डमा ३१ किलोमिटर हुलाकी सडक स्तरोन्नति भएको छ।

कैलालीमा धनगढीको मोहना पुलदेखि सती खर्कोलासम्म हुलाकी सडक ६९ किलोमिटर लामो छ। बाँकी खण्डमा स्तरोन्नतिको काम भइरहेको धनगढीस्थित हुलाकी राजमार्ग आयोजना कार्यालयले जनाएको छ।

कैलालीकै लम्कीचुहादेखि टीकापुर बजार क्षेत्र (उत्तर दक्षिण) हुँदै सती खर्कोलासम्मको २९.५ किलोमिटर लामो सडकमध्ये आठ किलोमिटर खण्डमा कालोपत्रे भएको छ। टीकापुरदेखि खर्कोलासम्मको भागमा स्तरोन्नति हुन बाँकी छ। यो क्षेत्रको सिङ्गल लेन सडक ठाउँ ठाउँमा खाल्टाखुल्टी पर्दा आवागमन निकै असहज बन्ने गरेको स्थानीयवासीको गुनासो छ।

कञ्चनपुरको डोके बजारदेखि वेलौरी हुँदै दैजी बजारसम्मको ६२ किमी लामो हुलाकी सडकमध्ये सात वर्षमा ३८ किमी कालोपत्रे भइसकेको छ। डोके बजारदेखि वेलौरीसम्मको खण्डमा कालोपत्रे भइसकेको छ। वेलौरीदेखि बेलडाँडी हुँदै दैजीसम्मको धेरै भागमा अझै कालोपत्रे हुन सकेको छैन।

गत आर्थिक वर्षमा यो राजमार्गको स्तरोन्नतिका लागि ७५ करोड रुपियाँ बजेट

बिनियोजन भएको थियो। चालु आवमा बजेट घटेर आउँदा ४० करोड रुपियाँ मात्र बिनियोजन गरिएको छ। यो राजमार्ग स्तरोन्नतिको लागि कैलालीको खण्डमा आव २०७६/७७ मा र कञ्चनपुरको खण्डमा आव २०७३/७४ मा ठेक्का लागेको थियो। कञ्चनपुर खण्डमा स्तरोन्नति गर्न लागेको ठेक्काको अवधि एएको असारमै सकिएको छ।

ठेक्काको अवधि सकिए पनि निर्माण कम्पनीको कार्यप्रगतिको आधारमा ठेक्काको म्याद थप्ने वा नथप्ने विषयमा निर्णय हुने हुलाकी राजमार्ग आयोजना कार्यालयका इन्जिनियर दीपक सुनार बताउनुहुन्छ। बजेट नथपिएमा चालु वर्षमा पनि स्तरोन्नतिको बाँकी काम पूरा नहुने उहाँको भनाइ छ।

भारत सरकारको अनुदान सहयोगमा निर्माण भएको 'सिङ्गल लेन' को हुलाकी राजमार्गलाई नेपाल सरकारद्वारा सहरी खण्डमा 'चार लेन' र ग्रामीण खण्डमा 'दुई लेन' बनाएर स्तरोन्नति गर्ने कार्य भइरहेको हो। निर्माण थालिएको सुरुका वर्षमा रुख कटानीको प्रक्रिया लम्विँदा कञ्चनपुरको शुक्लाफाँटा आरक्ष क्षेत्र र कैलालीको वनन्ता वन क्षेत्रमा यो राजमार्ग निर्माणको काम ढिलो सुरु गरिएको थियो।

धनगढी, लम्कीचुहा र टीकापुर नगर क्षेत्रको हुलाकी खण्डमा 'चार लेन' र ग्रामीण खण्डमा 'दुई लेन' सडक स्तरोन्नति भइरहेको छ। राजमार्ग अन्तर्गतको धनगढी खण्डका खोलामा दुई वटा पुल र कञ्चनपुरको दोदा नदीमा 'डबल लेन' को पुल निर्माणका लागि ठेक्का लागिसकेको छ।

कैलालीको भजनी हुलाकी खण्डको कान्दा नदीमाथि पुल निर्माण हालै पूरा भइसकेको छ। यो राजमार्ग स्तरोन्नतिका लागि अहिलेसम्म चार अर्ब २२ करोड रुपियाँको ठेक्का लागिसकेकामा

धनगढी, लम्कीचुहा र टीकापुर नगर क्षेत्रको हुलाकी खण्डमा 'चार लेन' र ग्रामीण खण्डमा 'दुई लेन' सडक स्तरोन्नति भइरहेको छ। राजमार्ग अन्तर्गतको धनगढी खण्डका खोलामा दुई वटा पुल र कञ्चनपुरको दोदा नदीमा 'डबल लेन' को पुल निर्माणका लागि ठेक्का लागिसकेको छ।

दुई अर्ब ६८ करोड रुपियाँबराबरको काम पूरा भइसकेको हुलाकी सडक आयोजना कार्यालयले जनाएको छ।

विवादले काम अधि बढेन

कञ्चनपुरको वेलौरी नगरपालिका–८ को पचुड क्षेत्रको दुई किलोमिटर लामो भागमा र कैलालीको खर्कोला घाटको सीमानानाजिकको तीन सय मिटर लामो भागको हुलाकी सडकखण्डमा विवादका कारण निर्माणको काम अधि बढ्न सकेको छैन।

भारतीय सीमा सुरक्षा बल (एसएसबी) ले सडक निर्माण गरिने भूमि दशगजा भएको भन्दै विवाद फिर्केर बाधा अवरोध पुर्‍याएपछि काम अधि बढ्न नसकेको हो। यी दुवै जिल्लामा भारत सरकारको अनुदान सहयोगमा 'सिङ्गल लेन' को हुलाकी राजमार्ग निर्माण गरिएको थियो। वनेको केही वर्षभित्रै यो राजमार्गको कालोपत्रे ठाउँ ठाउँमा उफिरेर खाल्टाखुल्टी परेको थियो। यी

दुवै जिल्लाको दक्षिणी भेकमा हुलाकी राजमार्ग निर्माणसँगै आवागमन सहज हुँदा आर्थिक क्रियाकलापमा सकारात्मक परिवर्तन देखिन थालेको छ। राजमार्ग निर्माणपछि टीकापुरदेखि सदरमुकाम धनगढीसम्मको आउजाउ छोटिँदा आवागमन सहज हुनाका साथै आर्थिक क्रियाकलापमा सकारात्मक परिवर्तन देखिन थालेको स्थानीयवासी बताउँछन्। "राजमार्ग निर्माणपछि टीकापुर–धनगढीको दुरी छोटिएर आवागमन सहज भएको छ," टीकापुरका विनय शर्मा भन्नुहुन्छ।

टीकापुरबाट लम्की, अत्तरिया हुँदै धनगढी पुगिने सडक भन्डै ८४ किमी लामो छ। धनगढीदेखि हसुलिया भजनी हुँदै टीकापुर पुगिने हुलाकी सडक भन्डै ६२ किमी लामो छ। दक्षिणी भेकमा पूर्वपश्चिम हुँदै निर्माण भएको हुलाकी राजमार्गले सदरमुकाम धनगढीसँगको दुरी छोटिँदा वढेको आर्थिक क्रियाकलापले स्थानीय बासिन्दाको आम्दानीमा सकारात्मक प्रभाव परेको स्थानीयवासी दलबहादुर रोकाया बताउनुहुन्छ।

"पहिले बजारको अभावमा गाउँमा उत्पादन हुने तरकारीको उचित मूल्य पाउन सकेको थिएन," उहाँ भन्नुहुन्छ, "अहिले बाटो बनेपछि तरकारी धनगढी बजारसम्म पुर्‍याएर बेच्न पाएका छौं।" हुलाकी सडक निर्माणसँगै सडक आसपासको जग्गाको मूल्य पनि वृद्धि भएको छ। सडक निर्माणपछि जग्गाको मूल्य ठाउँ अनुसार न्यूनतम पाँच लाख रुपियाँदेखि अधिकतम ४० लाख रुपियाँ प्रतिकट्ठा पुगेको छ। हुलाकी राजमार्गले नछोएको ग्रामीण क्षेत्रको जग्गाको मूल्य प्रतिकट्ठा पुरानै तीन लाखदेखि पाँच लाख रुपियाँसम्म रहेको छ। सडक आसपासमा नयाँ नयाँ बजार विस्तार हुने क्रम पनि बढ्दै जाँदा नयाँ व्यवसायसमेत खुल्न थालेका छन्।

राजस्व असुलीमा कमी

राष्ट्रिय समाचार समिति

गोदावरी (कैलाली), कात्तिक १७ गते

कैलालीस्थित भन्सार कार्यालयको राजस्व असुलीमा कमी आएको छ। साउन अन्तिम सातादेखि क्वारेन्टाइन आकर्षण हुने समूहमा सामग्री आयात ठुप भएपछि राजस्व असुलीमा कमी आएको भन्सार कार्यालयले जनाएको छ।

यो आर्थिक वर्षमा राजस्व असुली लक्ष्यमा पुग्न सक्ने सम्भावना कम रहेको कार्यालयका प्रमुख भन्सार अधिकृत राजेन्द्र हमालले जानकारी दिनुभयो। कार्यालयले चालु आवमा ११ अर्ब ८८ करोड २५ लाख ७० हजार रुपियाँ राजस्व असुली गर्ने लक्ष्य लिएकामा असोज मसान्तसम्ममा एक अर्ब ६१ करोड ९० लाख २५ हजार रुपियाँ मात्रै असुली भएको उहाँले जानकारी दिनुभयो।

हमालका अनुसार आव २०७७/७८ मा आठ अर्ब २१ करोड ७३ लाख ७१ हजार रुपियाँ राजस्व असुलीको लक्ष्य लिएकामा आठ अर्ब ८५ करोड १४ लाख २८ हजार रुपियाँ, आव २०७८/७९ मा११ अर्ब ८२ करोड ३९ लाख १७ हजार रुपियाँ लक्ष्य लिएकामा नौ अर्ब ५८ करोड २६ लाख ५० हजार रुपियाँ असुली गरेको थियो।

गत आवमा १२ अर्ब ३० करोड रुपियाँको राजस्व असुली गर्ने लक्ष्य लिइएकामा आठ अर्ब २९ करोड रुपियाँ मात्रै असुली भएको भन्सार अधिकृत हमालले जानकारी दिनुभयो। साउन अन्तिम सातादेखि क्वारेन्टाइन बन्द भएपछि कैलालीमा अघिल्लो आवको तुलनामा यो वर्ष भन्सार राजस्व असुलीमा कमी आउने उहाँले बताउनुभयो। भन्सार प्रमुख हमालले फलफूल, तरकारी, खाद्यान्न, दलहनलगायतका वस्तु क्वारेन्टाइन नहुँदा आयात ठुप भएको बताउँदै क्वारेन्टाइन स्थापनाका लागि विभागमा पत्राचार गरिएको बताउनुभयो।

‘सशक्त महिला, समृद्ध नेपाल’ परियोजनाद्वारे जानकारी गराउँदै।

 तस्विर : ललित बस्नेल

कर्णालीका १० पालिकामा ‘सशक्त महिला, समृद्ध नेपाल’ परियोजनाद्वारे जानकारी गराउँदै।

सुर्खेतमा

कर्णाली प्रदेशका १० वटा स्थानीय तहमा ‘सशक्त महिला, समृद्ध नेपाल’ कार्यक्रम सुरु गरिएको छ। कार्यक्रम सुरु गरिएको छ। युरोपियन युनियन, युनिसेफ, युएन वुमन, अन्तर्राष्ट्रिय श्रम सङ्गठन र युएनएफएफले यहाँका १० पालिकामा सो कार्यक्रम सुरु गरेको हो। चारवर्षे यो परियोजना सुर्खेतको वीरेन्द्रनगर, देतेखको नारायण, दुल्लु नगरपालिका, चौकुने, महाबु र भैरवी गाउँपालिका, कालीकोटको खाँडाचक

नगरपालिका र शुभकालिका गाउँपालिका तथा रुकुमपश्चिमको तुलीभेरी र सानीभेरी गाउँपालिकामा सुरु भएको हो।

सुर्खेतमा कार्यक्रमका महिलालाई सरोकारवालालाई शुक्रवार जानकारी दिँदै युएन वुमन कार्यक्रम अधिकृत सन्तोष आचार्यले यो कार्यक्रम कर्णालीका १०, सुदूरपश्चिम प्रदेशका १० र मधेश प्रदेशका १२ गरी ३२ वटा पालिकामा लागु गरिएको जानकारी दिनुभयो। हाललाई नमुना कामका लागि कर्णालीका १० पालिका छनोट गरिएको र यसको प्रभावकारितापछि अन्य पालिकामा थप विस्तार गरिने लक्ष्य राखिएको छ। यी

बाह्य स्रोत जुटाउँदै स्थानीय तह

बुलबुले समाचारदाता
सुर्खेत, कात्तिक १७ गते

स्थानीय तहहरूको आन्तरिक आम्दानी न्यून छ। विकास बजेट पनि कम हुँदा विकास निर्माणका कामलाई अघि बढाउन समस्या हुने गरेको छ तर केही स्थानीय तहले बाह्य लगानी जुटाएर विकास निर्माणका काम अघि बढाएका छन्।

सुर्खेतको गुर्भाकोट नगरपालिकाले चालु आर्थिक वर्षमा दुई अर्ब १० करोड हाराहारीमा बाह्य लगानी जुटाएको छ। नगरपालिकाको आफ्नै वार्षिक विकास बजेट न्यून छ। पालिकाको चालु आव २०८०/८१ को विकास बजेट ३० करोड हो। अघिल्ला वर्षमा पनि सोही बराबरको बजेट बिनियोजन हुने गरेको थियो। विकास निर्माणका काम बाह्य लगानीका भर्षै गर्नु परेको नगर प्रमुख हस्त पुनले बताउनुभयो। हरेक वर्ष कुनै न कुनै निकायबाट गरी गुर्भाकोट नगरपालिकाले अर्बौ बजेट जुटाएर विकासमा खर्चने गरेको छ। नगरले आवश्यकताका आधारमा उक्त बजेट परिचालन गर्दै आएको हो। बाह्य स्रोतबाट आउने सहयोगलाई भौतिक पूर्वाधार, सडक, भवन निर्माण, शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी र कृषिमा लगानी गरिरहेको नगर प्रमुख हस्त पुनले जानकारी दिनुभयो।

गुर्भाकोट नगरपालिकाले प्रदेश र सङ्घीय सरकार तथा गैरसरकारी संस्थासँग विकासका लागि साभेदारी गर्ने प्रस्ताव गर्दै स्रोतको जोहो गर्ने गरेको उहाँले बताउनुभयो। चालु आवमा मात्र दुई अर्ब बाह्य लगानी भित्र्याएको नगरप्रमुख पुनले बताउनुभयो। नगरपालिकाले वडा नं. १०, ११, १२, १३ र १४ सम्म जोड्ने सहायक कृषि सडक निर्माण गर्न लागेको छ। सङ्घीय सहरी विकास मन्त्रालयको २५ करोड बजेटमा सहायक

 तस्विर : रजनी यांगी

सुर्खेतको वीरेन्द्रनगर नगरपालिका ।

कृषि सडक निर्माण गर्न लागिएको हो। यसै गरी नगरपालिकाले सघन सहरी विकास आयोजना सञ्चालनका लागि काम अघि बढाएको छ। सङ्घीय सहरी विकास मन्त्रालयकै २० करोड लगानीका काम अघि बढाइएको हो।

गुर्भाकोट नगरपालिकाको वडा नं. ८, १० र १२ को सिमानामा तीनमुल्ये पुल निर्माणको काम पनि अघि बढाइएको छ। चालु आवबाट काम सुरु गर्ने गरी तयारी थालिएको छ। तीनमुल्ये पुल निर्माणका लागि विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डिपिआर) निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेको नगरप्रमुख पुनले जानकारी दिनुभयो। स्थानीय पूर्वाधार विकास मन्त्रालयको २५ करोड लगानीमा पुल निर्माण हुने छ। यसैै गुर्भाकोट नगरपालिकाको वडा नं. १३, १४ हुँदै बिडगाड

र सिम्ता गाउँपालिका जोड्ने ११ किलोमिटर सडक कालोपत्रे गरिने भएको छ। सङ्घीय भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालयको ४० करोड बजेटमा सडक कालोपत्रे गरिने छ। सडक कालोपत्रेका लागि टेन्डर प्रक्रिया सुरु भएको नगरपालिकाले जानकारी दिएको छ।

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाले चालु आवमा पाँच अर्ब बाह्य लगानी जुटाइसकेको छ। यो वर्ष नगरपालिकाले ठुला दुई आयोजना सञ्चालन गर्ने भएको छ। तिनमा भेरी पम्पिङ आयोजना निर्माणका लागि टेन्डर आह्वान गरिएको छ। सुर्खेत उपत्यकाको खानेपानी समस्या समाधान गर्ने उद्देश्यसहित सञ्चालन हुन लागेको आयोजनाको पहिलो चरणको कामका लागि टेन्डर आह्वान गरिएको हो।

नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण
नागरिक उड्डयन प्रशिक्षण प्रतिष्ठान
सानोठिमी, भक्तपुर

लिखित परीक्षाको नतिजा प्रकाशन तथा अन्तर्वार्ता सम्बन्धी सूचना

प्रकाशित मिति: २०८०/०७/१८ गते

नेपाल नागरिक उड्डयन प्रशिक्षण प्रतिष्ठानबाट सञ्चालन गरिने आधारभूत तालिमको प्रशिक्षार्थी छनौटका लागि श्री लोक सेवा आयोगबाट देहायको मितिमा सञ्चालित लिखित परीक्षामा सम्मिलित उम्मेदवारहरूमध्ये वर्णानुक्रमको आधारमा देहायका रोल नम्बर तथा नाम थर भएका उम्मेदवारहरू उत्तीर्ण भई अन्तर्वार्ताको लागि छनौट भएको व्यहोरा सम्बन्धित सबैको जानकारीको लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ । अन्तर्वार्ताको लागि छनौट भएका उम्मेदवारहरूको देहायको मिति, समय र स्थानमा अन्तर्वार्ता सञ्चालन हुने हुँदा दुई प्रति पासपोर्ट साइजको फोटो र सक्कलै प्रमाणपत्र सहित १ घण्टा अगाडि नागरिक उड्डयन प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, सानोठिमी, भक्तपुरमा उपस्थितिका लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ । यो सूचना नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण, प्रधान कार्यालयको Website: **www.caanepal.gov.np** र यस प्रतिष्ठानको website:academy.caanepal.gov.np मा पनि हेर्न सकिनेछ ।

पद : Basic Air Traffic Service Course (CAAN ATS-007)- (प्रशिक्षार्थी)

सेवा/समूह/उपसमूह : प्राविधिक/एअर ट्राफिक सर्भिसेस/×

लिखित परीक्षा सञ्चालन मिति : २०८०/०४/३२ र ०५/०१

नतिजा प्रकाशन गर्ने कार्यालय : श्री लोक सेवा आयोग, केन्द्रीय कार्यालय

वि.नं.	१-५/०७९-८० (खुला तथा समावेशी)					
क्रिसम	खुला	महिला	आ.ज.	मधेसी	दलित	अपाङ्ग पि.क्षे.
माग पद संख्या	९+१	२	२	२	१	-
लि.प.मा सम्मिलित संख्या	२५८					
छनौट भएको प्रशिक्षार्थी संख्या	१५	११	५	४	०	-

ब.क्र.नं.	रो.नं.	उम्मेदवारको नाम, थर	बाबुको नाम	बाजेको नाम	छनौट समूह
१	११६	अनिषा घिमिरे	ईश्वरी प्रसाद	गंगराम	खुला, महिला
२	१३२	अमनचन्द्र भ्ना	इन्द्रेश	सुदिष्ट	मधेशी
३	२२८	अमिशा क्षेत्री	यम बहादुर	धन बहादुर	खुला, महिला
४	११२	आकाश भ्ना	सुबोध कुमार	रामेश्वर	मधेशी
५	२३६	आयुष थापा	पूर्ण बहादुर	वीर बहादुर	खुला
६	६	कुञ्जु ढकाल	गुरुप्रसाद	भोलानाथ	खुला, महिला
७	१०५	केशव धामी	कृष्ण बहादुर	मान बहादुर	खुला
८	२३७	दिनेश साह	रामचन्द्र	सुनार	मधेशी
९	८१	दिपक तामाङ	रामकुमार	राम बहादुर	आ. ज.
१०	११	नम्रता बेल्वासे	जनकराज	दिनानाथ	महिला
११	२४७	प्रज्ञाश्री गौतम	तिर्थराज	कुलप्रसाद	महिला
१२	२५६	प्रमिशा खनाल	प्रकाश	राम प्रसाद	महिला
१३	२४८	प्रविण पौडेल	गुणदेव	बनमाली	खुला
१४	२	प्रवेशराज थापा	धुर्ब बहादुर	निर बहादुर	खुला
१५	२४	प्रशान्त गौतम	राजेन्द्र	परशुराम	खुला
१६	३२	भुबल थापा	टेक बहादुर	दुर्गा बहादुर	खुला, आ. ज.
१७	४४	मनिषा काफ्ले	पुस्कर	बैकुण्ठ	खुला, महिला
१८	७२	रमिल बरिया	राजेन्द्र	हरि बहादुर	आ. ज.
१९	२३५	राहुल मिश्र	विमलेश	फेकु	मधेशी
२०	१४७	विजिता शाक्य	जीवनबहादुर	कृष्ण	आ. ज.
२१	२४३	शिशिर भण्डारी	लिलामणी	उदयराज	खुला
२२	२१९	शोबिका गैरे	कमल प्रसाद	बेद प्रसाद	खुला, महिला
२३	५९	समिक्षा पाण्डे	दोलराज	तोपराज	खुला, महिला
२४	८९	सरु चौलागाईं	लिला प्रसाद	राम प्रसाद	महिला
२५	६१	सिर्जना शर्मा	फनिन्द्र राज	यदुनाथ	खुला, महिला
२६	१०४	सुम्निमा राई	कैलाश	जीतबहादुर	आ. ज.
२७	१५१	क्षितिज वास्कोटा	सुन्दर	शंकरसरण	खुला

ब.क्र.नं.	Basic Air Traffic Service Course (CAAN ATS-007) अन्तर्वार्ता सञ्चालन हुने स्थान : नागरिक उड्डयन प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, सानोठिमी, भक्तपुर					
	मिति	समय				
१-५	२०८०/०८/०६ गते	बिहान ८:३० बजे देखि				
६-१०	२०८०/०८/०६ गते	बेलुका ४:१५ बजे देखि				
११-१५	२०८०/०८/०७ गते	बिहान ८:३० बजे देखि				
१६-२१	२०८०/०८/०७ गते	बेलुका ४:१५ बजे देखि				
२२-२७	२०८०/०८/०८ गते	बिहान ८:३० बजे देखि				

पद : Basic Aerodrome Rescue and Fire Fighting Course (ARFF - 014) — (प्रशिक्षार्थी)

सेवा/समूह/उपसमूह : प्राविधिक/फायर सर्भिसेस/×

लिखित परीक्षा सञ्चालन मिति : २०८०/०५/०३

नतिजा प्रकाशन गर्ने कार्यालय : श्री लोक सेवा आयोग, केन्द्रीय कार्यालय

वि.नं.	६-१०/०७९-८० (खुला तथा समावेशी)					
क्रिसम	खुला	महिला	आ.ज.	मधेसी	दलित	अपाङ्ग पि.क्षे.
माग पद संख्या	९+२	२	२	२	१	-
लि.प.मा सम्मिलित संख्या	१२५					
छनौट भएको प्रशिक्षार्थी संख्या	१७	०	६	५	१	-

ब.क्र.नं.	रो.नं.	उम्मेदवारको नाम, थर	बाबुको नाम	बाजेको नाम	छनौट समूह
१	२३०	अजय चौधरी	महेन्द्र	चलितर	मधेशी
२	९२	अनिस के.सी.	कृष्ण बहादुर	मोतिलाल	खुला
३	५४१	आयुष मण्डल	गौरी शंकर	राम रतन	मधेसी
४	५५	आशिक रोका	काले	चिम्ले	दलित
५	४३८	गौरव भुसाल	भूमिराज	यामलाल	खुला
६	६९	जनक राज सोती	नवराज	देवदेक्त	खुला
७	४६८	दिपक थापा	निम बहादुर	कुल बहादुर	खुला
८	३६०	निश्चल श्रेष्ठ	निरज कुमार	केशब लाल	खुला, आ.ज.
९	३३७	पुस्कर भण्डारी	नविन	डमरे	खुला
१०	२२४	प्रज्वल थापा मगर	रामेश्वर	कृष्ण बहादुर	आ.ज.
११	५०	प्रणय राई	लक्ष्मण	अमृत बहादुर	खुला, आ.ज.
१२	८७	प्रविण खत्री	प्रकाश	सानु काजी	खुला
१३	३६८	मिथलेश कुमार राजत	बालेश्वर	हरिराज	मधेशी
१४	९१	मिलन राई	फूल बहादुर	महासुर	आ.ज.
१५	४९५	यादवराज जोशी	देवराज	विखलाल	खुला
१६	१५१	रमेश प्रसाद जोशी	देवी दत्त	गौरी दत्त	खुला
१७	२९	राशिक थापा	बाबुराम	जित बहादुर	खुला
१८	२२३	राजु गुरुङ्ग	शेर बहादुर	सन्तमान	आ.ज.
१९	१४९	राहुल कुमार साह	शंकर	बासुदेव	मधेशी
२०	५१४	रिशी टम्टा	भक्त बहादुर	भूप्यरे	खुला
२१	४२८	विकास थपलिया	बिष्णु बहादुर	केशर बहादुर	खुला
२२	३९	शिवराज शाही	नन्द बहादुर	गोया	खुला
२३	२३३	श्रवण कुमार महतो	जगदिश	वैद्य	खुला, मधेशी
२४	९३	सत्कार देउजा	शम्भु	तिलक बहादुर	खुला
२५	३४८	समित गिरी	गोकुलराज	भैरव बहादुर	खुला
२६	३९८	सिद्धार्थ चौधरी	घनश्याम	डोटी लाल	आ.ज.

व्यावसायिक रूपमा फूल खेती

रिगल कारागार चलान

मीना कँडेल
कावासोती, कात्तिक १७ गते

प्राकृतिक फूलको आयात कम गर्न नवलपुर जिल्लामा व्यावसायिक फूल खेती सुरु गरिएको छ। तिहारमा सप्तरङ्गी टीका, सयपत्री र मखमली फूलको माला लगाउने गरिन्छ। नवलपुरका विभिन्न ठाउँमा व्यावसायिक फूल खेती गरिएको छ। तिहारका लागि महत्त्वपूर्ण मानिने सयपत्री फूलको विक्री सुरु गरिएको छ ।

कावासोतीका ६८ वर्षीय विष्णु पोखरेलको दैनिकी अहिले फूल बगैंचामा बित्ने गरेको छ। पोखरेल हरेक दिन बगैंचामा फूलको हेरचाहमा व्यस्त हुनुहुन्छ। कावासोती-९, वाक डोरमा पोखरेलले लगाएका सयपत्री फूल ढकमक्क फुलेका छन्। तिहारका लागि फूल तयार भएकाले बगैंचाबाट प्रतिमालाको १५० र प्रतिकिलो छ सयका दरले लैजान सकिने उहाँ बताउनुहुन्छ।

उहाँले भन्नुभयो, “हामीले फार्ममा नेपाली र कर्मा (थाइल्यान्ड) प्रजातिका तीन हजार पाँच सय फूलका बिरुवा लगाएका छौं। फूल बुकिङ गर्न व्यापारी, ग्राहक घरमै आउँछन्। ८० हजार रुपियाँको लगानीमा गरिएको फूल खेतीबाट यो वर्ष फूल विक्री गरेर पाँच लाखसम्म आम्दानी गर्ने लक्ष्य लिएका छौं। फूल खेतीमा राम्रो सम्भावना भएकाले १६ कट्टा जग्गा भाडामा लिएर सामूहिक फूल खेती गरिएको हो।”

बाबु कँसेली आत्मनिर्भर बन्न सामूहिक रूपमा फूल खेती सुरु गरेको बताउनुभयो। फूल विक्रीबाट भएको आम्दानी फूल खेती गर्दा लागेको लगानी कटारर बाँकी सामाजिक कार्यमा खर्च गर्ने योजना रहेको कँसेली बताउनुभयो।

त्रिकन्धा कृषि फार्म कावासोती-५ का सञ्चालक भेषराज गहाले जिल्लामा उत्पादित फूल स्थानीय बजार र गाउँघरमा नै खपत गर्दै आएको बताउनुभयो। स्थानीय बजारका मागलाई मध्यनजर गर्दै कावासोती-७ को मिश्रा पराजुलीले तीन वर्षदेखि फूल उत्पादन गर्दै आउनुभएको छ। फूल व्यवसायबाट राम्रो आम्दानी भएपछि उहाँले आफैँले माला बनाएर बजार र घरबाटै बेच्ने गर्नुभएको छ।

जिल्लामा नवदुर्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले १० कट्टा जमिनमा व्यावसायिक फूल खेती गरेको छ। वनले व्यावसायिक फूल खेतीमा जोड दिँदै सहज बजारीकरण गरी यहाँका किसानलाई फूल खेतीतर्फ आकर्षित गर्नका लागि फूल खेती सुरु गरेको हो। जिल्लामा उत्पादित फूल स्थानीय बजार र गाउँघरमा नै खपत गर्दै आएको नवदुर्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष टङ्कप्रसाद कार्खलेले बताउनुभयो।

बाँदरले सताएपछि सयपत्री

कुरमा समाचारदाताका अनुसार पर्वतको बिहादी गाउँपालिकामा आफूले लगाएको अन्नबाली बाँदरले खाने र नष्ट पार्ने भएपछि हेरान भई एक कुषकले सयपत्री फूलको व्यावसायिक खेती गर्न थालेका छन्। बिहादी पालिका-६ मा पर्ने शालिग्राम निवासी ५३ वर्षे कुषक मेघनाथ भट्टराइले गरेको खेती पालिकामा नै पहिलो पटक गरिएको फूलको व्यावसायिक खेती बनेको छ।

कुषक भट्टराइले आफ्नो तीन हलको मेलो हुने बारीमा लगाएको फूल अहिले ढकमक्क फुलेको छ। बिहादी यसअघि मकैं, भटमास, उवा, कोदो, बोडोलगायत अन्नबाली लगाउने बारीमा फूलको खेती गरिएको हो। सयपत्री फूलको खेतीका लागि विउ खरिद, माटो गोडमेल, मलजल, फूलको बोटको टुप्पा काट्ने काउलगायत सबै गरी ६० हजार रुपियाँ खर्च गरेको बताइएको छ। पहिलो पटक फूलको व्यावसायिक खेती गर्नुभएका कुषक भट्टराइ भन्नुहुन्छ, “मकैं, कोदो, मासको खेती गर्दा बाँदरले खाएर नष्ट गरेपछि फूलको खेती सुरु गरेको हो। गाउँमा अन्नबाली लगाउन छोडेर फूलको खेती गरेको भनी सबैले विस्वी गरेका थिए। अहिले

‘कांग्रेस एकताबद्ध भएर अधि बढ्छ’

म्याग्दी समाचारदाता

बागलुङ, कात्तिक १७ गते

नेपाली कांग्रेसका सभापति तथा पूर्वप्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउबाले नेपाली कांग्रेस एकताबद्ध भएर अधि बढ्ने बताउनुभएको छ। नेपाली कांग्रेस बागलुङको जिल्ला सम्मेलनलाई बागलुङमा सम्बोधन गर्नुहुँदै उहाँले पार्टीभित्र केही असन्तुष्टि भए पनि एक ढिकका भएर अधि बढेको बताउनुभयो। देउबाले वर्तमान गठबन्धन सरकार र राजनीतिका बारेमा केही बोल्नुभएन। उहाँले भन्नुभयो, “नेपाली कांग्रेस संविधान कार्यान्वयन र लोकतन्त्रको रक्षा गर्न प्रतिवद्ध छ। लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको संस्थागत विकास गर्न र मुलुकलाई विकास र समृद्धिको बाटोमा अगाडि बढाउन कांग्रेसमा एकता अनिवार्य छ।”

यसै गरी नेपाली कांग्रेसका पूर्वप्रधानमन्त्री कृष्णप्रसाद सिटौलाले संविधानको पूर्ण कार्यान्वयनका लागि पार्टीले पहल गर्नुपर्ने विचार व्यक्त गर्नुभयो। उहाँले भन्नुभयो, “संविधानको पूर्ण कार्यान्वयन नहुँदा अहिले सङ्घीयताप्रति प्रश्न उठेको छ। हामीले आवश्यक कानून निर्माण गरेर प्रदेश सरकारलाई बलियो बनाउनु पर्दछ।” सम्मेलनमा गण्डकी प्रदेश सरकारका मुख्यमन्त्री तथा नेपाली कांग्रेसका केन्द्रीय सदस्य सुन्दरराज पाण्डेले कांग्रेस नेतृत्वको प्रदेश सरकारले जनताका अपेक्षा पूरा गर्न प्रयासरत रहेको बताउनुभयो। उहाँले भन्नुभयो, “प्रदेश सरकारलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न आवश्यक कानूनको अभाव छ। सङ्घीय सरकारले कानून निर्माणमा बेवास्ता गरेर प्रदेश सरकारलाई असफल बनाउन खोज्दै छ।”

नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय

लार्गऔषध नियन्त्रण ब्युरो

भूलसुधार

मिति २०८०/०७/१७ गते गोरखापत्र दैनिकको पृष्ठ ६ मा प्रकाशित

Narcotics Control Bureau को Invitation for Bids सूचनामा

Contract ID No. NCBA/G/NCB/2080-081/01 हुनुपर्नेमा

अन्यथा भएकोले सच्याइएको छ।

तिरिवर मीना कँडेल
कावासोती-९ मा गरिएको व्यावसायिक फूल खेती ।

फूल देख्दा सबै ढङ्ग परेका छन्।”

बाँदरले नखाने भनी फूलको व्यावसायिक खेती गरेको भए पनि बाँदरले फूल भर्चिर दुःख दिने गरेपछि हेरालो बारम्बार बस्नु परेको कुषक भट्टराइको दुःखेसो छ। तिहारको समयमा सयपत्री फूल विक्री गरी पाँच लाख रुपियाँ कमाइ गर्ने लक्ष्य लिएको बताउनुभयो।

बिहादी गाउँपालिका-६ का अध्यक्ष मोहन बस्न्याले भन्नुभयो, “पहिलो पटक व्यक्तिगत पहलमा सुरु गरिएको व्यावसायिक फूलको खेती राम्रो छ। फूल विक्रीका लागि वडाले पनि सहजीकरण गर्ने छ। आगामी वर्षमा फूलको व्यावसायिक खेतीका लागि इच्छुक किसानलाई वडाले सघाउने छ।”

आयात प्रतिस्थापन गर्ने उद्देश्य

तनहुँ समाचारदाताका अनुसार यहाँको एक पालिकाद्वारा भारतीया फूल आयात प्रतिस्थापन गर्न व्यावसायिक फूल खेती गरिएको छ। आँबुखैरेनी गाउँपालिकाद्वारा ‘अध्यक्षसँग कुष विकास कार्यक्रम’ अन्तर्गत व्यावसायिक फूल खेती थालिएको हो।

चाडपर्वका समय तथा अन्य कार्यमा बाहिरबाट फूलको आयात गर्नुपर्दा यहाँको अर्थ बाहिरै जाने हुँदा फूल खेती गरिएको आँबुखैरेनी गाउँपालिकाका अध्यक्ष शुक्र चुमानले बताउनुभयो। यसको व्यावसायिक खेती गरी आर्थिक आम्दानीको बलियो स्रोतका रूपमा विकास गर्न सकिने भएकाले गाउँपालिकाले नमुनाका रूपमा खेती थालेको उहाँको भनाइ छ। अध्यक्ष चुमानले भन्नुभयो, “पुष्प व्यवसायबाट कृषकको आयआर्जन गर्न साथै विदेशबाट हुँदै आएको पुष्प आयातलाई प्रतिस्थापन गरी पुष्पमा आत्मनिर्भर बनाउने कार्यक्रमको लक्ष्य रहेको छ।”

पालिकाको प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोगमा आमा समूह र विद्यालयमाफत फूल खेती गरिएको छ। कृषि क्षेत्रमा स्वरोजगारका अवसर सिर्जना गर्ने र रोजगारीका लागि विदेशिने क्रम न्यूनीकरण गर्न कुपिलाई प्राथमिकतामा राखिएकाले अध्यक्षसँग कृषि कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको अध्यक्ष चुमानले बताउनुभयो। यस कार्यक्रम अन्तर्गत २० लाख रुपियाँ विनियोजन गरी फूल खेती गरिएको उहाँले जानकारी दिनुभयो। उत्पादित फूल पुर्जाअर्चना, विवाहलगायतका शुभकार्यमा फूल बेचिरहेका छन् तर फूल बेच्ने मुख्य समय नै तिहार हो। फूलैफूलको पर्व तिहार सुरु भएसँगै उहाँहरूलाई फूल टिप्न, माला गाँस्न र बेच्न भ्याइनभ्याइ छ।

आँबुखैरेनी-१ स्थित यान्चोक आमा समूह, आँधीमूल आमा समूह र मित्रता माध्यमिक परिसरमा गरी २६ रोपनी क्षेत्रफलमा व्यावसायिक फूल खेती गरिएको गाउँपालिकाले जनाएको छ। पालिकाका अनुसार महिलालाई फूल खेतीमा आकर्षित गराउँदै आयआर्जनसँग जोड्न सय प्रतिशत अनुदानमा बिरुवा वितरणदेखि प्राविधिक सहयोग गरिएको हो। गत साउन २० गते रोपिएका बिरुवाबाट ढकमक्क फूल फुलेपछि बजारीकरण सुरु भएको गाउँपालिकाका कृषि शाखा प्रमुख सन्तोष कँसेलीले बताउनुभयो। उक्त वडाका तीन स्थान गरी २६ हजार बिरुवाले उत्पादन दिन सुरु गरेको छ। फूल उत्पादन हुन थालेसँगै बजारका फूल व्यवसायीले स्थानीय उत्पादन किन्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गरेका छन्। गाउँपालिका मातहत र सङ्घ संस्थाले आयोजना गर्ने कार्यक्रममा खादको सट्टा फूलको माला प्रयोग गर्न समन्वय गरिएको कँसेलीले जानकारी दिनुभयो।

मालाको गुणस्तर हेरी थोकमा प्रतिमाला ४० देखि ६० रुपियाँमा विक्री गर्ने योजना बनाइएको छ। बाहिरबाट आयात गरिरनु फूल तथा मालाको तुलनामा सुपथ मूल्यमा यहाँ उत्पादित फूल विक्री गर्ने लक्ष्य राखिएको गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत विष्णुप्रसाद शर्माले जानकारी दिनुभयो। व्यावसायिक फूल खेतीलाई निरन्तरता दिई महिलाको आय वृद्धि गराउने उहाँले बताउनुभयो।

सोही वडास्थित धार्मिक पर्यटकीय स्थल आँधीमूल वराहमा लाग्ने मेलामा पनि सयपत्री फूल खेतीले सहयोग पुर्‍याउने अपेक्षा गरिएको छ। यहाँ सुरु गरिएको फूल खेतीले प्रत्येक वर्ष बाहिरबाट फूल खरिद गरेर ल्याउनुपर्ने अवस्थाको अन्त्य हुने यान्चोक आमा समूहकी अध्यक्ष सुनिता आलेमगर बताउनुहुन्छ।

सहकारी पनि सक्रिय

वालिङ समाचारदाताका अनुसार स्याङ्जाको वालिङ कर्मचारी बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाले सयपत्री फूलको व्यावसायिक खेती सुरु गरेको छ। सामान्य कार्यक्रमदेखि पूजामा समेत प्रयोग हुने सयपत्री फूल र माला बाहिरि जिल्लाबाट आयात गर्नुपर्ने बाध्यताको अन्त्य गर्न वालिङ नगरपालिका-१ मा सयपत्री फूलको व्यावसायिक खेती गरिएको सहकारीका अध्यक्ष दीपेन्द्र गैरेले जानकारी दिनुभयो। सहकारीले १० रोपनी जग्गा भाडामा लिएर फूल खेती सुरु गरेको हो।

अध्यक्ष गैरेले भन्नुभयो, “सामान्य कार्यक्रममा अतिथिलाई लगाउने मालादेखि पूजापाठमा प्रयोग गरिने फूलसमेत बाहिरि जिल्लाबाट मगाउनुपर्ने अवस्था रहेकाले हामीले फूल खेती गरेका हौं। अहिले सहकारीले रोपेको फूल ढकमक्क फुलेको छ।” वालिङ बजारमा नै यसको माग पनि उच्च रहेको अध्यक्ष गैरेको भनाइ छ।

नगरपालिकामा नै पहिलो पटक सहकारीमाफत गरिएको फूल खेतीबाट यो वर्ष पाँच लाख आम्दानी गर्ने सहकारीको योजना छ। तिहारका लागि लक्षित गरेर फूलको माला तयारीको काम सुरु भइसकेको सहकारीका सचिव दोलजङ गैरेले जानकारी दिनुभयो। कुनै विषादीको प्रयोग नगरी शुद्ध आर्ोणिक खेती पद्धतिमार्फत फूल खेती गरेकाले पनि फूलको माग बढिरहेको गैरेको भनाइ छ। तिहारका लागि अग्रिम फूल र मालाका लागि अडेर आइसकेको गैरेले बताउनुभयो।

यो वर्षको तिहारमा मात्रै १० हजार माला तयार गर्ने सहकारीको लक्ष्य छ। यसअघि नै विभिन्न कार्यक्रम र दसैँमा एक हजार माला र पाँच सय केजी फूल विक्री भइसकेको अध्यक्ष गैरेले बताउनुभयो। सहकारीले प्रतिमाला १२० रुपियाँमा र प्रतिकिलो फूल ३५० रुपियाँमा विक्री गर्दै आएको जनाएको छ। सहकारीका अध्यक्ष गैरेका अनुसार सयपत्री फूल खेतीको लक्ष्य नै बाहिरबाट माला र फूल आयात घटाउनु हो। जिल्लाभर यहाँकै फूल र माला पुर्‍याउने सहकारीको लक्ष्य छ।

राष्ट्रिय ताणिज्य बैक लि.

शाखा कार्यालय, गौशाला (१३४)

निक्षेप हकदाबी सम्बन्धी ३५ दिने सूचना

स्थायी ठेगाना दोलखा जिल्ला, भिमेश्वर नगरपालिका वडा नं. ७ मकैबारी भई हाल काठमाडौँ जिल्ला, काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं. ७, रातोपुल बस्ने आलुपाध्य भण्डारीकी नातिनी, हरि प्रसाद भण्डारी र मनमाया भण्डारीकी छोरी, जगन्नाथ दहालकी पत्नी चन्द्र कला दहालको मिति २०८०/०६/२५ मा मृत्यु भएकाले निजको यस बैकमा रहेको बचत खाता नं. १३४०१०००६२०८६०१० र मुद्दती खाता नं. १३४०१०००४३१७०२२ को रकम भुक्तानी पाउँ भनी छोरा नाता पर्ने स्थायी ठेगाना दोलखा जिल्ला, भिमेश्वर नगरपालिका वडा नं. ७ मकैबारी भई हाल काठमाडौँ जिल्ला, काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं. ७, रातोपुल बस्ने नवराज दहाल र कविराज दहालले एक मात्र हकवाला हामी हौं भनी यस बैकमा मिति २०८०/०७/१६ गते संयुक्त निवेदन दिनुभएको हुँदा निज खातावालाको नाममा यस बैकमा रहेको रकममा कसैको म्याद पत्र सम्बन्धित भए बैक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा १११ बमोजिम आग्राधिकारवाला हकदारले यो सूचना प्रकाशित भएको मितिले ३५ दिनभित्र आफ्नो सबुद प्रमाण सहित यस शाखा कार्यालयमा हकदाबी गर्न आउनुहोला। सो म्यादभित्र हकदाबी गर्न नआएमा बैक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा १११ बमोजिम कारवाही भइजाने हुँदा यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ। उल्लिखित म्यादभित्र दाबी पर्न नआएमा पछि कुनै उजुर नलाने व्यहोरा समेत यसै सूचनाबाट सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि सूचित गरिएको छ।

भातपूर्ण श्रद्धाञ्जली

जन्म
वि.सं. २००७
वैशाख २

स्वर्गारोहण
वि.सं. २०८०
कात्तिक ६

स्व. नेत्र नारायण पोखरेल

यस कलेजको विज्ञान तथा मानविकी विभागमा कार्यरत त शिक्षक श्री लोक नारायण पोखरेलका पूजनीय पिता

नेत्र नारायण पोखरेलको असामयिक निधन भएको दुःखद घडीमा दिवंगत आत्माको चिरशान्तिको कामना गर्दै भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछौं। साथै शोक सन्तप्त परिवारप्रति हार्दिक समवेदना व्यक्त गर्दछौं।

नेपाल इन्जिनियरिङ कलेज

चाँगुनारायण-८, भक्तपुर

बिहीबार नेपालगन्जको सेतु चिक चोकबाट पक्राउ परेका रिगललाई प्रहरीले एक दिन जिल्ला प्रहरी कार्यालय बाँकेको हिरासतमा राखेर आज ११ बजे बाँके जिल्ला अदालतमा बुझाएको हो। यसअघि जन्मकैद सजाय पाएका योगराज ढकाल रिगललाई आममाफी दिने सरकारको निर्णय बढेर गर्न सर्वोच्च अदालतले बिहीबार आदेश दिएको थियो।

आदेशलगावै रिगललाई पक्राउ गरिएको हो। रिगलका सहयोगीले उहाँले प्रहरीमा आत्मसमर्पण गरेको दाबी गर्नुभएको छ। नेपालगन्जकै चेतन मानन्धरको हत्या अभियोगमा सजाय पाएका ढकाललाई संविधान दिवसका अवसरमा गत असोज ३ मा मन्त्रीपरिषद्को सिफारिसमा राष्ट्रपतिबाट कैद मिनाहा भएको थियो।

भर्ना सम्बन्धी सूचना

यस शैलजा आचार्य स्मृति पोलिटेक्निकमा प.नि.का. CTEVT ले लिएको प्रवेश परिक्षामा बुल्खा तर्फको कोटामा ११ सिट खालि हुन आएकोले सम्बन्धित बुल्खा कोटाका वैकल्पिक वा PASS List मा रहेका विद्यार्थीहस्ले सूचना प्रकाशित भएको मितिले ५ दिनिभित्र भर्नाका लागि यस पोलिटेक्निकमा गई निवेदन दिन यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ।

शैलजा आचार्य स्मृति पोलिटेक्निक

शिववनी जहदा गा.पा.-८, मोरङ्ग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

पद्मकन्या बहुमुखी क्याम्पस

बागबजार

सूचना प्रकाशित मिति : २०८०/७/१८

छात्रावास उठानको लागि दरखास्त आह्वान

सम्बन्धी सूचना ।

यस क्याम्पसको छात्रावासमा करारमा वाडँतको व्यवस्था गर्नुपर्ने भएको हुँदा सोको लागि इच्छुक योग्य महिला नेपाली नागरिकहरूबाट सूचना प्रकाशित भएको मितिले ७ दिन भित्रमा दरखास्त आन्धान गरिएको छ। सोको विस्तृत जानकारी यस क्याम्पसको सूचनापाटीमा टाँस गरिएको छ्छ।

क्याम्पस प्रमुख

पद्मकन्या बहुमुखी क्याम्पस

बागबजार, काठमाडौं

भूमिसुधार तथा मालपोत कार्यालय भक्तपुरको हकदाबी सम्बन्धी ३५ दिने सार्वजनिक सूचना ।

का.जि. का.म.न.पा. वडा नं.-२६ बस्ने योगेन्द्र बहादुर जोशीले मेरो पिता युद्ध बहादुर जोशीका नाममा दर्ता प्रमाणित रहेको भ.पु.जि. भ.न.पा. वडा नं. ४/क कि.नं. ४०७ को क्षे.फ. ०-८-०-० खण्डे जग्गा भएकोमा दर्ताबाला पिताको मिति २०६५/०८/१९ मा, निजकी पत्नी लक्ष्मी जोशीको मिति २०६४/१२/२४ मा मृत्यु भई हक खाने छोराहरू कमल ब. जोशी, राजेन्द्र ब. जोशी र योगेन्द्र ब. जोशी भएकोमा कमल बहादुर र राजेन्द्र ब. को भञ्जुरीले मेरो नाउँमा एकलौटी ना.सा. गरिपाउँ भनी माग निवेदन गरेको। सक्कल ज.ध. प्रमाण पुर्जामा ठेगाना काई. ठहट्टी कायम भई तीन पुस्ता विवरण, ना.प्र.नं. उल्लेख नभएको, सेस्नामा फोटो टाँस समेत नभएको दर्ताबालको नाम कतै युद्ध बहादुर जोशी कोतै युद्ध बहादुर जोशी भई फरक परेकोमा यी दुई नामधर गरेको ब्याक्ति अलग-अलग नभई एकै ब्याक्ति हो भनी सम्बन्धित वडा कार्यालयबाट सिफारिस समेत भई आएको । फि.बु.को किसानको व्यवेहारमा यो जग्गा काई. ठहट्टी बस्ने कृष्ण लाल श्रेष्ठको हो भनी उल्लेख भएको देखिँदा यसमा निवेदक बाहेक अन्य कसैको हक लाग्ने भए वा माग बर्माजिम ना.सा. हुनुनपर्ने कुनै मनसिव कारण भए वा अन्यत्र कसैले कुनै कारबाही चलाएको भए यो सूचना प्रकाशित भएको मितिले ३५ दिनभित्र स-प्रमाण हकदाबी गर्न आउनुहोला । अन्यथा कानून बर्माजिम भइजाने व्यवेहोरा यसै सूचनाद्वारा जानकारी गराइन्छ।

भूमिसुधार तथा मालपोत कार्यालय, काठमाडौँबाट जारी भएको का.जि., का.म.न.पा. वडा नं. ४ चुनदेवी बस्ने कमल बहादुर खत्रीका नाउँमा हकदाबी गर्न आउने बारेको विशेष अदालत ऐन २०५९ को दफा १०(९) बर्माजिम म्याद सरहको ३० (तीस) दिने सार्वजनिक सूचना ।

यसमा का.जि., नगर २३(द) कि.नं. ७३ को क्षे.फ. ३-१२-०-० जग्गा कि.का. भई कायमी कि.नं. १०५ र १०८ को क्षे.फ.०-८-०-० र ०-८-०-० समेत जग्गा नयाँ नाप्रीमा का.जि., का.म.न.पा. वडा नं. ४ सि.नं. १०२-०९८६-१९ कि.नं. ३८४.४२४ र ४२६ को क्षे.फ. क्रमशः २५४.३५, २२२.५७ र १९४.४२ ब.मि. जग्गाहरू साविक कि.नं. ७३ मध्येबाट क्षे.फ. १-०-०-० जग्गा गैर कानुनी तवरबाट मोही मेरो सासु डम्बर कुमारी खत्रीलाई समेत थाहा जानकारी नै नगरी उनाउ व्यक्ति कमल बहादुर खत्रीका नाउँमा जोत कायम हुने गरी तत्कालीन भूमि प्रशासन काठमाडौँको मिति २०२८/१२/२० मा भएको निर्णय उपर सम्मानित श्री सर्वोच्च अदालतको उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको आदेश बर्माजिम वेदखली नामसारी तथा जग्गा बाँडफाँट समेत गरी पाउँ नभने हकदार बुहारी मखमली सापकोटाको निवेदन माग उपर तपाईंको नाउँमा जारी भएको रीत पत्रको म्याद पत्र सम्बन्धित वडाको सूचना पाटीमा मिति ०८/०६/१२ मा टाँस भएको म्यादभित्र कसैको उजुर बाजुर परेको नदेखिँदा निवेदकको माग बर्माजिम वेदखली नामसारी हुनु नपर्ने कुनै कारण भए यो सूचना प्रकाशित भएको मितिले ३० (तीस) दिनभित्र स-प्रमाण सहित उपस्थित हुन आउनुहोला । अन्यथा म्यादभित्र उजुरबाजुर नगरे कानून बर्माजिम भइजाने व्यवेहोरा यसै सूचनाद्वारा सूचित गरिन्छ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, इ.अ.सं., पुल्चोक क्याम्पस

बोलपत्र स्वीकृत गर्ने आशयको सूचना

यस क्याम्पसद्वारा मिति २०८०/०५/२६ गतेको गोरखापत्रमा सिलबन्दी बोलपत्र आह्वान गरेकोमा दर्ता हुन आएका बोलपत्रहरूमध्ये रीतपूर्वक, सारभूत रूपमा प्रभावग्राही भई न्यूनतम मूल्याङ्कित तसविलमा उल्लिखित बोलपत्रदाता छनोट भएको हुँदा सात दिनभित्र निवेदन दिन त्रि.वि. आर्थिक व्यवस्थापन तथा खरिद सम्बन्धी नियम २०५० दफा ५२ ज (२) र (३) बमोजिम स्वीकृत गर्ने आशयको सूचना सम्बन्धित बोलपत्रदाताहरूको जानकारीका लागि प्रकाशित गरिएको छ।

सि. नं.	खरिद विवरण	छनोट भएको बोलपत्रदाता	कबोल रकम
१.	Lab Equipment, (Civil)	Techno Nepal Engineering Solutions Pvt. Ltd.	Rs.17,95,796.00

बैंक सेवाबाट हटाइएको बारेको सूचना ।

स्याङ्जा जिल्ला, फेदीखोला गा.वि.स. वडा नं. ६ स्थायी ठेगाना भई यस बैकको केन्द्रीय कार्यालय, भुक्तानी तथा फरक्यौत विभागमा कार्यरत प्रबन्धक (सू.प्र.) तह ८ श्री हितकाजी गुरुङ्ग (११३९६) मिति २०७९/०८/२३ गतेदेखि बिना सूचना कार्यालयमा अनुपस्थित रहनुभएको हुनाले बैकको मिति २०८०/०७/१५ को निर्णयानुसार तपाईंलाई राष्ट्रिय वाणिज्य बैक कर्मचारी सेवा विनियमबली २०७० को विनियम ४५ को उप विनियम ४ बमोजिम ९० दिनभन्दा बढी समय बिना सूचना अनुपस्थित रहेकोले तपाईंलाई अनुपस्थित रहेको मितिदेखि लागू हुने गरी भविष्यमा बैकको नोकरिको लागि अवश्या नठहरिने गरी यस बैकको सेवाबाट हटाइएको व्यवेहार जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ।

राष्ट्रिय वाणिज्य बैक लि.

केन्द्रीय कार्यालय

मानव संसाधन विभाग

सेयर बजार	
	
नेप्से इन्डेक्स	: १८४७.७० (-१०.८६) ▼
कारोबार रकम	: १६४,४७७,७११ ▲
कारोबार भएका सेयर	: ३,७४९,९५४
कारोबार सङ्ख्या	: ४५,७६३
कारोबार भएका कम्पनी	: २८१

तिहारमा चिनी सहज हुने

सीता शर्मा
काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

नजिकिँदै गरेको तिहारमा चिनी सहज हुने भएको छ। शुक्रबारबाट नेपालकै चिनी उद्योगबाट उपत्यकामा चिनी भित्रिन थालिसकेकाले नै उपत्यकाको बजारमा सहज चिनी पाइने भएको हो। उद्योग, वाणिज्य, आपूर्ति मन्त्रालयका अनुसार तिहारको समयमा चिनी अभाव हुन नदिन एभरेस्ट सुगर मिलमा मौज्जात रहेको तीन हजार मेट्रिक टन चिनी शुक्रबारदेखि उपत्यकाको बजारमा आउन थालिसकेको छ। मन्त्रालयको पहलमा विभिन्न पेय पदार्थ उत्पादक कम्पनीका नाममा बिक्री भएर उद्योगमै मौज्जात रहेको उक्त परिमाणको चिनी आपूर्ति मन्त्रालयको समन्वयमा नेपाल खुद्रा व्यापार सङ्घमा आवद्ध व्यापारीमार्फत बजारमा ल्याइएको मन्त्रालयले जनाएको छ।

मन्त्रालयका अनुसार शुक्रवार उपत्यकामा दुई सय मेट्रिक टन भित्रिएको र शनिवार तीन सय मेट्रिक टन चिनी भित्रिने छ। आपूर्ति मन्त्रालयका प्रवक्ता

एवं आपूर्ति महाशाखाका प्रमुख गजेन्द्रकुमार ठाकुरले अबको तीन दिनभित्र उपत्यकामा चिनी सहज हुने जानकारी दिनुभयो। नेपालका उद्योगीबाट आएको चिनी खुद्रा व्यापारीमार्फत प्रतिकेजी ११७ रुपियाँमा बिक्री हुने पनि उहाँले जानकारी दिनुभयो। सङ्घका अनुसार काठमाडौँ उपत्यकामा एक हजार सात सय बढी खुद्रा व्यापारी सङ्घमा आवद्ध रहेका छन्।

फास्ट ट्याचकाबाट चिनी आउँदै
नेपाल सरकारको माथिल्लो तहबाट आग्रहपछि भारतको कृषि मन्त्रालयले भारतको प्रचलित मूल्य अनुसार नेपालमा तत्काल २५ हजार मेट्रिक टन चिनी निर्यात गर्ने अनुमति दिएको हो। यसअघि भारतले चिनी निर्यातमा प्रतिबन्ध लगाएकाले बजारमा चिनी अभाव भएको थियो। विश्वको सबैभन्दा ठुलो चिनी उत्पादक मुलुक भारतले नै उत्पादनमा कमी आएको भन्दै अन्य मुलुकमा निर्यात गर्न रोकेको थियो।

भारतले तीन/चार महिनाअघिदेखि चिनीको

निर्यातमा प्रतिबन्ध लगाएको थियो। अब भारतबाट जिट्जीबाट चिनी आएपछि कालोबजारी घट्नुका साथै महँगो र अभाव हट्ने विश्वास गरिएको छ। महाशाखा प्रमुख ठाकुरले आउँदो साताभित्रै भारतबाट २५ हजार मेट्रिक टन चिनी ‘फास्ट ट्याच’ माध्यमबाट ल्याउने प्रक्रिया सुरु भइसकेको जानकारी दिनुभयो। नेपाल र भारत सरकारको सहमति अनुसार तिहार अगाडि नै नेपालमा ‘फास्ट ट्याच’ बाट २५ हजार मेट्रिक टन चिनी आयातको प्रक्रिया शुक्रवारदेखि सुरु गरिसकेको उहाँले जानकारी दिनुभयो। महाशाखा प्रमुख ठाकुरले भन्नुभयो, “भारतबाट नेपालमा चिनी ल्याउनका लागि कानुनी प्रक्रिया सबै पूरा गरेर आजै सबै कागजात पठाइसकेका छौँ, सक्दो छिटो ल्याउने प्रयास गरिरहेका छौँ।” भारत सरकार पनि नेपालमा छिट्टै चिनी पठाउने विषयमा सकारात्मक भएकाले अबको तीन/चार दिनमा नेपालमा चिनी आउने र मूल्य अहिलेभन्दा सस्तो हुने उहाँको भनाइ छ।

२० हजार मेट्रिक टन भन्सार छुटमा
आपूर्ति मन्त्रालयका अनुसार भारतबाट २० हजार मेट्रिक टन भन्सार छुटमा सरकारी सहमति अनुसार ल्याइने छ भने बाँँकी पाँच हजार मेट्रिक टन केही दिनमा आउने छ। भन्सार छुटमा साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेसन र खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनीमार्फत ल्याइने १०/१० हजार मेट्रिक टन चिनी पहिलेभन्दा सस्तो हुने छ। अहिले भारतमा बिक्रीको प्रचलित मूल्य अनुसारको चिनी आउने भएकाले भन्सार शुल्क र ढुवानी जोड्दा प्रतिकेजी ९० रुपियाँभित्रै उपभोक्ताले चिनी प्राप्त गर्न सक्ने आपूर्ति मन्त्रालयले दावी गरेको छ। आपूर्ति मन्त्रालयका प्रवक्ता एवं महाशाखा प्रमुख ठाकुरले भारतबाट नेपालमा चिनी आउनेबित्तिकै बजारमा लुकाएको सबै चिनी बजारमा आउने र अर्भै सस्तो पनि हुन सक्ने बताउनुभयो। नेपालमा दसैँ सुरु भएदेखि नै चिनी महँगो मात्रै होइन, अभाव नै हुन थालेको थियो तर यो पेटक त चिनी प्रतिकेजी १६० रुपियाँ पुगेको छ। त्यो पनि सहज रूपमा सबै पसलमा पाइँदैन।

समस्या बन्दै औद्योगिक ग्राम

हिले समाचारदाता
हिले, कात्तिक १७ गते

स्थानीय घरेलु उद्योगलाई एकत्रित गरी सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले धनकुटामा आवश्यक संरचना निर्माण गरेको तीन/चार वर्ष बितेको छ।

औद्योगिक व्यवस्थापन लिमिटेडको स्वामित्वमा रहेको जग्गा औद्योगिक ग्रामको नाममा ल्याएर २०७५ सालमा औद्योगिक ग्रामको पहिलो चरणको काम सम्पन्न गरी सञ्चालनको तयारी गरियो। अहिले यहाँ दुई चरणमा गरी १४ करोड बढी रकम खर्च गरी २७ ब्लक निर्माण भएका छन्।

पहुच मार्ग, पर्खाल, गेट, दुई वटा द्वाइलेट बाथरुम, नाली र पानी ट्याङ्की निर्माण गरिएको छ। साना उद्योगसहित आवास, बिक्री कक्ष, बाल केयर सेन्टर, स्वास्थ्य सेवालगायतको सबै सेवा औद्योगिक ग्रामभित्रै उपलब्ध हुने गरी तयारी गरिएको छ। अहिलेसम्म केही ब्लक उद्योग सञ्चालनका लागि सम्झौता त भएका छन्। तीसमेत सञ्चालन हुने अतोपत्तो छैन। यहाँ उद्योग सञ्चालन गर्नेलाई विभिन्न प्रविधि भाडामा सहूलियतलगायतको सुविधा दिइएको छ तर पनि उद्यमी योग्यति आकर्षित हुन नसकेका घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय धनकुटाका प्रमुख ईश्वर थापा बताउनुहुन्छ। “हामीले हुनेसम्म सेवासुविधा दिने कोसिस गरेका छौँ, यहाँ उद्योग सञ्चालन गर्नेलाई १० लाखसम्मको प्रविधि दिने भनेका छौँ, भाडा छुटका लागि प्रयास गरिरहेका छौँ तर पनि स्थानीय घरेलु उद्योग आकर्षित हुन सकेका छैनन्” थापा भन्नुहुन्छ।

स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित घरेलु तथा साना उद्योगको विकास र प्रवर्धनका लागि करोडौँ

निर्माण भएर पनि सञ्चालन हुन नसकेको धनकुटा नगरपालिका-६, आत्मारास्थित औद्योगिक ग्राम।

रुपियाँ खर्च गरी धनकुटामा औद्योगिक ग्राम निर्माण गरिएको हो। औद्योगिक क्षेत्र स्थापना गर्ने उद्देश्यले धनकुटाको अमलेटारमा २०३९ सालमा ५० रोपनी जग्गा अधिग्रहण गरिएको थियो।

लामो समयसम्म कुनै पनि उद्योग स्थापना नभएपछि औद्योगिक व्यवस्थापन लिमिटेडको स्वामित्वमा रहेको जग्गा औद्योगिक ग्रामको नाममा ल्याएर औद्योगिक ग्राम स्थापनाको तयारी गरियो। पहिलो चरणमा सुर्खेत र धनकुटामा औद्योगिक ग्राम स्थापनाको तयारी गरिए पनि धनकुटामा भने पहिलो र दोस्रो चरणको भवन निर्माण भइसकेको छ। सञ्चालन भने हुन सकेको छैन। करिव १५ करोड रुपियाँको लागतमा निर्माण गरिसकिएको करिव दुई दर्जनभन्दा बढी ब्लक प्रयोगविहीन छन्। सबैलाई पायक

पर्ने स्थानमा नभएका कारण उद्योगीले ग्रामभित्र उद्योग सञ्चालन गर्न चासो नदिएको लघुउद्यमीको भनाइ छ। बजारभन्दा पर हुनु तथा यक्का वारेमा धेरै उद्यमीलाई जानकारी नभएका कारण औद्योगिक ग्राममा उद्यमीको ध्यान नपुगेको कविता फलफूल प्रशोधन केन्द्रकी सञ्चालन कविता कन्दङ्वा बताउनुहुन्छ।

त्यस्तै लघु, घरेलु उद्योग ठुला लगानीका भन्दा पनि साना लगानी आफैँले घरको काम सकेर गर्ने खालका भएर पनि प्रयोगमा नआएको हुन सक्ने उहाँको छ।

“हाम्रा उद्योग आफैँले घरको काम गदै त्यता पनी काम गर्न खाले मात्र छन्, औद्योगिक ग्राममा सञ्चालन गर्दा त बेग्लै कर्मचारी राख्नु पर्थ्यो, बेग्लै बजार व्यवस्थापक राख्नु पर्थ्यो, त्यसैले पनि योग्यति उद्यमीको

जलविद्युत् आयोजना निर्माणको प्रतिबद्धता

गोरखापत्र समाचारदाता
काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

सङ्खुवासभाको भोटखोला गाउँपालिकामा निर्माण हुने एक हजार ६१ मेगावाटको माथिल्लो अरुण अर्धजलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण अगाडि बढाउन उच्चतहको प्रतिबद्धता जनाइएको छ।

अर्थमन्त्री डा. प्रकाशशरण महत तथा ऊर्जा जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री शक्तिबहादुर बस्नेतसहितको टोलीले शुक्रबार आয়োजनास्थलको निरीक्षण गर्दा सो प्रतिबद्धता जनाइएको हो।

अर्थमन्त्री महतले माथिल्लो अरुण जलविद्युत् आयोजना देखिने गरी कार्ययवनको चरणमा पुग्न लागेको बताउनुभयो। स्रोतको सीमितता भए पनि राम्रो अवस्थामा अरुणलाई कार्ययवनको चरणमा लैजान माथो बजेट विनियोजन गरिएको उहाँले उल्लेख गर्नुभयो। ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री शक्ति बस्नेतले जलसेतलाई समृद्धिका रूपमा उपभोग गर्न अहिले बलियो आधार र समय आएको उल्लेख गर्दै माथिल्लो अरुण जस्ता आयोजना तत्काल अगाडि बढाउन सरकार प्रतिबद्ध रहेको बताउनुभयो।

विरव बड्ककी प्रबन्ध निर्देशक वियर्ङले नेपाल आएदेखि माथिल्लो अरुणका विषयमा छलफल भइरहेकाले उत्पादित विद्युत् देशभित्र खप्त र निर्यातका लागि महत्त्वपूर्ण रहेको बताउनुभयो।

सर्वसाधारणका लागि सुन र चाँदीका सिक्का आइतबारदेखि बिक्री

गोरखापत्र समाचारदाता
काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

नेपाल राष्ट्र बैङ्कले आइतबारदेखि सर्वसाधारणका लागि सुनका असर्फी र चाँदीको सिक्का बिक्री गर्ने भएको छ। तिहारलक्षित गरेर राष्ट्र बैङ्कले आइतवारदेखि कात्तिक २४ गतेसम्म सुनचाँदी बिक्री गर्न लागेको हो।

असर्फी र सिक्का बिहान ११ बजेदेखि अपराह्न ३ बजेसम्म किन्न पाइने राष्ट्र बैङ्कले जारी गरेको सूचनामा उल्लेख छ। राष्ट्र बैङ्कका अनुसार प्रत्येकवित १७.५ ग्राम सुनको असर्फी र ६५ ग्रामसम्म चाँदीको सिक्का किन्न पाउने व्यवस्था मिलाइएको छ।

गाई अङ्कित सिक्का ३५ ग्राम, लक्ष्मी अङ्कित सिक्का १० ग्राम, गणेश अङ्कित सिक्का १० ग्राम र गजलक्ष्मी अङ्कित सिक्का १० ग्रामसम्म एक जनाले किन्न पाउने सीमा राखिएको राष्ट्र बैङ्कले जनाएको छ।

असर्फी र सिक्का किन्का लागि नगदका साथै क्युआर कोडको समेत व्यवस्था गरिएको छ। सर्वसाधारणले टक्सार महाशाखाबाट खरिद गर्न सकिने सुनको असर्फी २.५ ग्राम, पाँच ग्राम र १० ग्रामका छन्। तिनीहरूको मूल्य बजार मूल्यमा आउने उतारचढावसँगै दैनिक तोकिने गर्दछ।

टक्सार महाशाखाबाट खरिद गरिएका सुन तथा चाँदिको सिक्का पुनः सोही महाशाखामा बिक्री गर्न पाइँदैन। अर्थात्, राष्ट्र बैङ्कले सर्वसाधारणमा सुन तथा चाँदीका सिक्का बिक्री गर्दा तर सर्वसाधारणबाट खरिद भने गर्दैन। राष्ट्र बैङ्कले बिक्री गर्ने सुन तथा चाँदीका असर्फी टक्सार महाशाखा तथा प्रदेशस्थित कार्यालयहरूबाट किन्न सकिने सूचनामा उल्लेख छ।

आकर्षण हुन नसकेको हो,” कन्दङ्वा भन्नुहुन्छ।

त्यसो त यही ग्राम सञ्चालनमा नआउँदै सरकारले घोषणा गरेको एक पालिका एक औद्योगिक ग्रामको कामसमेत धनकुटामा अघि बढेको छ। एकातिर निर्माण भएको औद्योगिक ग्राम लामो समय बिदासम्म सञ्चालन हुन सकेको छैन। अर्कोतिर अन्य स्थानीय तहले केन्द्र सरकारको आर्थिक सहयोगमा एक पालिका एक औद्योगिक ग्राम निर्माणको कार्य अघि बढाइरहेको छ। धनकुटाको छथर जोरपाटी गाउँपालिकाले केही ब्लक निर्माण गरिसकेको छ। जिल्लाका महालक्ष्मी, पखीबास, साँगुरीगढी, चौबिसे र सहिदभूमिले समेत ग्रामका लागि जग्गा प्राप्त गरी पूर्वाधार र संरचना निर्माणको कार्य अघि बढाउने तयारी गरेका छन्। जिल्लाको केन्द्रमा भएको औद्योगिक ग्रामसमेत सञ्चालनमा आउन नसकेको अवस्थामा पालिका पालिकामा निर्माण भएका ग्राम कसरी सञ्चालन हुन सक्ला भनेर धनकुटामा यदाकता बहससमेत हुने गरेको छ। यता पालिका प्रमुखहरू भने ग्राम चलाउन समस्या नहुने बताउँछन्। निर्माण गरेपछि सञ्चालन गर्न सकिने महालक्ष्मी नगरपालिका धनकुटाका प्रमुख धुवराज राय बताउनुहुन्छ।

त्यसो त निर्माण सुरु गरेका पालिकालाई पनि त्यति सहज छैन। निर्माण सम्पन्न नहुँदै बजेट रोकिन थालेको छन्। अघिल्ला वर्षहरूमा बजारको समस्या पर्ने चिन्ता उत्तिकै छ। केही ब्लक निर्माणपछि बजेट कटौती भएकाले कहिले निर्माण हुन्छ भन्ने टुङ्गो नभएको छथर जोरपाटी गाउँपालिका धनकुटाका प्रमुख छत्र सुब्बाको फूल बताउनुहुन्छ। “बजेट रोकिएको छ, सडक पूर्वाधारसमेत तयारी भइसकेको छैन, कसरी सञ्चालन होला र ?” सुब्बा भन्नुहुन्छ।

सुन्तला उत्पादन बढ्यो

मीना ढुँडेल
कावासोती, कात्तिक १७ गते

नवलपुर जिल्लाको पहाडी क्षेत्र बबक सुन्तला खेतीका लागि प्रख्यात ठाउँ हो। यहाँका हरेक घरपरिवारले धेरथोर सुन्तला लगाउने गरेका छन्। जिल्लाको पहाडी क्षेत्रका बबक, राइकोट, जैवारीलगायतका क्षेत्रमा राम्रो सुन्तला उत्पादन हुने गरेको छ।

अहिले सुन्तला किसानले सुन्तला टिप्न सुरु गरेका छन्। अघिल्ला वर्षहरूमा बजारको समस्या मलेका यस क्षेत्रका किसानले अहिले कतिपय व्यापारी बगैँचामै पुग्ने र पहिले नै अर्डर गर्ने हुँदा किसानलाई सुन्तला बिक्रीमा सहजता मिलेको छ। सुन्तलाको फूल खेल्ने समयमा मौसम अनुकूल हुँदा र रोग किराको प्रकोप नलाग्दा यस वर्ष सुन्तला उत्पादन राम्रो भएको व्यापारी बताउँछन्। नवलपुरको कावासोतीमा विगत १५ वर्षदेखि फलफूल बिक्री गर्दै आएका मनकामना फ्रुट स्पलायर्सका सञ्चालक रुद्रबहादुर अधिकारीले बबकबाट नै सुन्तला खरिद गरी बिक्री गर्ने गरेको बताउनुभयो। किसानको बगैँचाबाट नै खरिद गरी प्रतिकेजी ७५ रुपियाँमा बिक्री गरेको र दर्सेदेखि हालसम्म ७५ किवन्टल बिक्री भइसकेको उहाँले बताउनुभयो।

जिल्लाका कावासोती, प्रगतिनगर, दलदले, चोरमारा, अरुणखोला, गिरवारी, भय्यालबासलगायतका ठाउँमा खुद्रा तथा होलठुलामा

गोरखापत्र
gorkhapatraonline.com

२०८० साल कात्तिक १८ गते शनिवार
2023 November 4 Saturday

११

<div></div> <div>सुनचाँदी</div> <div>(प्रतिठोला रुपियाँमा)</div>		
<div></div>		
छापावाल सुन	: ११५९००	▲
तेजावी सुन	: ११५३५०	▲
चाँदी	: १३९०	

मसलाको आयात घट्यो, मूल्य बढ्यो

लक्ष्मी सापकोटा
काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

यो वर्ष तिहारमा प्रयोग हुने भाइमसलाको आयात घटेको छ।

भन्सार विभागका तथ्याङ्क अनुसार चालु आर्थिक वर्षको तीन महिनामा एक अर्ब १४ करोड ६६ लाख ५९ हजार रुपियाँ बराबरको ८० लाख ९० हजार ४०२ केजी मसला आयात भएको छ। गत वर्ष सो अवधिमा एक अर्ब ५२ करोड २७ लाख ५३ हजार रुपियाँ बराबरको ९५ लाख ६० हजार ४२२ केजी मसला आयात भएको थियो। मुलुकमा उत्पादन नहुँदा स्थानीय माग पूरा गर्न व्यवसायीले विभिन्न देशबाट मसला आयात गर्ने गरेका छन्। यस वर्ष मुलुकमा देखिएको आर्थिक सङ्कटका कारण व्यवसायीसँग पर्याप्त पैसा नहुँदा तिहारमा प्रयोग हुने मसलाको आयातमा कमी भएको बताएको छ।

विभागका अनुसार चालु आवको साउनदेखि असोज महिनासम्म ३१ करोड ७७ लाख दुई हजार रुपियाँको ५६ लाख ४१ हजार २८० किलो नरिवल आयात भएको छ। अघिल्लो वर्ष सो अवधिमा ३७ करोड ३७ लाख ४१ हजार रुपियाँको ६१ लाख ७२ हजार ७९२ किलो नरिवल आयात भएको छ। यसै तीन महिनामा १९ करोड ७२ लाख रुपियाँ बराबरको दुई लाख ५० हजार १५४ हजार केजी बढाम आयात भएको छ।

यस्तै ३७ करोड ६५ लाख २२ हजार रुपियाँको १० लाख ९६ हजार ४०३ किलो ओखर आयात भएको छ। गत वर्ष सो अवधिमा २६ करोड १७ लाख ३५ हजार रुपियाँको आठ लाख सात हजार ४४६ किलो ओखर आयात भएको थियो। यस्तै ५५ लाख नौ हजार रुपियाँको ३९० किलो पास्ता आयात भएको छ। गत वर्ष ९५ लाख ८० हजार रुपियाँको ११ हजार १३७ किलो आयात भएको थियो। चालु आवको तीन महिनामा १२ करोड १८ लाख ३३ हजार अघि बढाइरहेको छ। रुपियाँको आठ लाख ९८ हजार केजी सुपारी आयात भएको छ। गत वर्ष सो अवधिमा ४२ करोड १५ लाख ५९ हजार रुपियाँको १९ लाख २२ हजार ४८० किलो सुपारी आयात भएको थियो। विभागका अनुसार तीन महिनामा १३ करोड ९० लाख ८१ हजार रुपियाँको दुई लाख दुई हजार २८० किलो काजु आयात भएको छ। गत वर्ष सो अवधिमा ३१ करोड १३ लाख ७२

कोरियाबाट नेपाल भ्रमणमा आएका कृषि खाद्य तथा ग्रामीण मामिलामन्त्री चुड हवाङ क्वेन कोरिया सरकारले दिएको सँटिका वारेमा जानकारी लिन नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नाक) पुग्नुभएको छ।

गत पुसमा कोरिया सरकारले हेफर कोरियामार्फत नेपाललाई १०१ वटा गाई र आठ वटा सँटि दिएको थियो। ८० वटा गाई सिन्धुपाल्चोकका

कोरियाली कृषिमन्त्रीद्वारा अवलोकन

गोरखापत्र समाचारदाता
काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

कोरियाबाट नेपाल भ्रमणमा आएका कृषि खाद्य तथा ग्रामीण मामिलामन्त्री चुड हवाङ क्वेन कोरिया सरकारले दिएको सँटिका वारेमा जानकारी लिन नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नाक) पुग्नुभएको छ। गत पुसमा कोरिया सरकारले हेफर कोरियामार्फत नेपाललाई १०१ वटा गाई र आठ वटा सँटि दिएको थियो। ८० वटा गाई सिन्धुपाल्चोकका

किसानलाई वितरण गरिएको छ भने आठ वटा सँटिमध्ये तीन वटा राष्ट्रिय पशु प्रजनन अनुसन्धान केन्द्रको कार्यालयमा राखिएको छ।

ती सँटिको अवस्थाबारे जानकारी लिन मन्त्री क्वेन काफै पुग्नुभएको थियो। सँटिको अवस्था हेरेर खुसी भएका मन्त्री क्वेनले भन्नुभयो, “नेपाललाई दुधमा आत्मनिर्भर बनाउन उन्नत जातको गाई तथा सँटि उपलब्ध गराएको र नेपालले यसलाई विस्तार गरी दुधमा आत्मनिर्भर हुनेमा विश्वास लिएको छु।” कोरियाका कृषिमन्त्रीका साथमा नेपालका कृषिमन्त्री डा. वेदुराम भुसाल पनि हुनुहुन्थ्यो।

बबक कृषि तथा पशुपालन फार्म दर्ता गरी परम्परागतभन्दा पनि व्यावसायिक तवरबाट सुन्तला खेती गर्दै आएको किसान गेसबहादुर रानाले बताउनुभयो। आफ्नै बगैँचाबाट सुन्तला बिक्री गर्दा गत वर्षभन्दा राम्रो मूल्य किसानले प्राप्त गरेको उहाँको भनाइ छ। यस वर्ष गत वर्षभन्दा सुन्तलाको फलसमेत राम्रो लागेको किसानको भनाइ छ। टक कृषि एका हजार २० मेट्रिक टक सुन्तला उत्पादन भएकामा यस वर्ष २० प्रतिशतले उत्पादन बढ्ने अनुमान गरिएको कृषि ज्ञान केन्द्रले जनाएको छ। जिल्लाको बौदीकाली, बुलिङटार, गैँडाकोटको पहाडी क्षेत्रमा करिव सात सय हेक्टर क्षेत्रफलमा सुन्तला जातका फलफूल खेती हुँदै आएको उहाँको भनाइ छ।

नेपालले एक दशकपछि टी-२० विश्वकप खेल्ने

प्रजित शाय्क

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

नेपाल टी-२० विश्वकप क्रिकेट प्रतियोगितामा चयन हुन सफल भएको छ। शुक्रबार भएको आईसिसी टी-२० विश्वकप एसिया क्षेत्र क्वालिफायरको सेमिफाइनलमा स्पिनरहरूको सटिक बलिङपछि आसिफ शेखले म्याच जिताउने पालि खेलेपछि नेपालले परम्परागत प्रतिद्वन्द्वी संयुक्त अरब इमिरेट्स (युएई) लाई आठ विकेटले हराएर विश्वकप यात्रामा पुनरागमन गरेको हो।

नेपाल टी-२० विश्वकपमा चयन भएको यो दोस्रो पटक हो। नौ वर्षपछि विश्वकपमा पुनरागमन गरेको नेपालले सन् २०१४ मा बङ्गलादेशमा भएको टी-२० विश्वकप खेलेको थियो। त्यसपछि नेपाल लगातार अन्तिम समयमा विश्वकपमा छनोट हुनबाट वञ्चित हुँदै आएको थियो।

त्रिवि अन्तर्राष्ट्रिय क्रिकेट मैदानमा शुक्रबार नै भएको अर्को सेमिफाइनलमा बहराइनलाई दस विकेटले हराएर ओमान पनि विश्वकपमा खेल्न योग्य बन्यो। आठ टिम सहभागी यस छनोट प्रतियोगिताको फाइनल पुग्ने दुई टोली सन् २०२४ मा हुने टी-२० विश्वकप खेल्न पाउने प्रावधान रहेको छ। नेपालले अब एक दशकपछि टी-२० विश्वकप खेल्ने छ। विश्वकप टी-२० अर्को वर्ष अमेरिका र वेस्ट इन्डिजमा हुँदै छ। सो प्रतियोगितामा अहिलेसम्मकै सबैभन्दा बढी २० टिमको सहभागिता रहने छ।

जितको आधार
स्पिन बलिङ

मूलपानी

क्रिकेट मैदानको पिचमा नेपालका तीन स्पिनर सन्दीप लामिछाने, कुशल मल्ल र कप्तान रोहित पौडेलले घातक बलिङ गरेर युएईको पालिलाई सामान्य स्कोरमा सीमित पार्नुभयो। समूह चरणका सबै खेल मूलपानी क्रिकेट मैदानमा नै खेलेको युएईले पहिले ब्याटिङ गर्दै निर्धारित २० ओभरमा नौ विकेटको क्षतिमा १३४ रनको सामान्य स्कोर तयार पारेको थियो। नेपालले सजिलै १७.१ ओभरमा दुई विकेटको क्षतिमा १३४ रन बनाएर

लक्ष्य हासिल गर्‍यो।युएईको पालिमा स्पिनरहरू सन्दीप, कुशल र रोहित मिलेर आठ ओभरमा मात्र ३१ रन खर्चेर छ विकेट निकाल्नुभएको थियो। विशेष रूपमा लेग स्पिनर सन्दीपले चार ओभरमा मात्र १४ रन खर्ची दुई ब्याट्सम्यानलाई आउट गरेर युएईको पालिलाई धरापमा पार्नुभयो। कुशल र रोहितले तल्लो क्रमका ब्याट्सम्यानलाई आउट गरेर युएईका पालिलाई कुनै समय लयमा फर्किन दिनुभएन। कुशलले तीन ओभरमा ११ रन खर्चेर तीन र रोहितले एक विकेट लिनुभयो। प्रारम्भिक बलर सोमपाल कामीले पनि नयाँ बलको साथमा प्रभावशाली बलिङ गर्नुभयो।

उहाँले युएईका विस्फोटक ब्याट्सम्यान तथा कप्तान मोहम्मद वासिमलाई क्याच आउट गरेर नेपाललाई खेलमा फर्काउनुभएको हो। वासिम आउट हुनुअघि १६ बलमा तीन चौका र दुई छक्कासहित २६ रन बनाएर खतरनाक देखिनुभएको थियो। युएईको पालि युवा ब्याट्सम्यान वृत्त्य अरविन्दका कारण

सम्मानजनक बनेको हो। अरविन्दले ५१ बलमा सर्वाधिक ६४ रन बनाउनुभयो। उहाँको पालिमा आठ चौका र दुई छक्का सामेल थियो।

आसिफको खेल जिताउने अर्धशतक

प्रारम्भिक ब्याट्सम्यान आसिफले ५२ बलमा सात चौका र एक छक्कासहित अविजित ६४ रन बनाएपछि नेपालको जित सहज बन्यो। आसिफ नै म्यान अफ दी म्याच बन्युभयो। कप्तान रोहित पौडेल पनि २० बलमा दुई चौका र दुई छक्कासहित ३४ रन बनाएर आउट हुनुभएन। यसै गरी कुशल भुर्तेलले ११ र गुल्सन भाले २२ रन बनाउनुभयो। युएईका लागि निलाश केरुखानी र वासिल हामिदले एक एक विकेट लिनुभयो।

नेपाल र ओमानबिच उपाधि भिडन्त

आईसिसी टी-२० विश्वकप एसिया क्षेत्र क्वालिफायरको उपाधि भिडन्तमा नेपालले आइतबार ओमानसँग खेल्ने भएको छ। त्रिवि अन्तर्राष्ट्रिय क्रिकेट मैदानमा भएको अर्को सेमिफाइनलमा ओमानले बहराइनलाई सहजै पराजित गर्‍यो। दस जितेर पहिले ब्याटिङ गरेको बहराइनले निर्धारित २० ओभरमा नौ विकेट गुमाएर १०६ रन बनाएको थियो। ओमानले १४.२ ओभरमा बिनाविकेटको क्षतिमा १०९ रन बनाएर लक्ष्य हासिल गर्‍यो।

ओमानमा प्रारम्भिक ब्याट्सम्यानद्वय करयप प्रजापतिले ४४ बलमा ५७ र प्रतीक अथकलेले ४१ बलमा ४८ रन बनाउनुभयो। करयपको पालिमा छ चौका र दुई छक्का तथा प्रतीकको पालिमा चार चौका र एक छक्का सामेल थियो। यसअघि बहराइनका लागि इमरान अलीले २३ बलमा पाँच चौकासहित सर्वाधिक ३० रन बनाउनुभएको थियो। ओमानका अकिब इलियासले दस रनमा चार विकेट लिएपछि ओमानको पालि कमजोर बनेको हो। सकिल अहमदले दुई तथा फयाज बट, बिलाल खान र जिजान मकसुदले एक एक विकेट लिएर इलियासलाई उचित साथ दिनुभएको थियो।

पलेशा सम्मानित

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

नेपाल तेक्वान्डो सङ्घले चौथो एसियाली पारा खेलकुदको तेक्वान्डोमा कांस्य पदक जितेको पलेशा खेल्नले पारा एसियाली खेलकुदमा जितेको पहिलो पदक हो। पलेशाले करियरमा जितेको यो तेस्रो अन्तर्राष्ट्रिय पदक हो। यसअघि पलेशाले एक स्वर्ण र दुई कांस्य रजत पदक जित्नुभएको थियो। पलेशाले टोकियो पारा ओलम्पिक-२०२० मा दुई 'बाउट' जितेर इतिहास पनि रच्युभएको थियो। पलेशा ओलम्पिकमा दुई खेल जित्ने एकलौ नेपाली खेलाडी हुनुहुन्छ। कांस्य पदक भिडन्तमा पलेशा चीनको खेलाडीसँग चुक्नुभएको थियो।

प्रशिक्षकका रूपमा लामाले विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय पारा प्रतियोगितामा पलेशाको सहित जितेको नौवौं पदक हो। अन्तर्राष्ट्रिय लेभल-२ प्रशिक्षक लामाको प्रशिक्षणमा नेपालले दुई स्वर्ण, दुई रजत र पाँच कांस्य जितेको छ। पलेशाले एक स्वर्ण र एक कांस्य, सिर्जना घिसिङले एक स्वर्ण र दुई रजत, रञ्जना धामीले दुई कांस्य तथा विक्रम श्रेष्ठ र विशाल गुर्जुजाले समान एक एक कांस्य पदक जित्नुभएको छ। टोकियो पारा ओलम्पिकमा पनि लामा नै पलेशाका प्रशिक्षक हुनुहुन्थ्यो।

हिवलचियर बास्केटल आयोजना

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

एभरेस्ट हिवलचियरमैत्री बास्केटबल प्रतियोगितामा विभुवन आर्मी क्लबले शुक्रबार स्पाइनल कर्ड इन्जुरी नेटवर्क नेपाललाई हराएर विजेता बनेको छ। एभरेस्ट स्कुल मिबाउँ व्यासी

भक्तपुरको आयोजनामा भएको प्रतियोगितामा आर्मी क्लबका रामकुमार तामाङ उत्कृष्ट खेलाडी घोषित हुनुभयो। शारीरिक रूपमा अपाङ्गता भएका घरमै बस्छन्, उनीहरूले केही गर्न सक्दैनन्, उनीहरू बोभ हुन् भन्ने नकारात्मक सन्देशलाई न्यूनीकरण गर्न प्रतियोगिता गरिएको आयोजक स्कुलले बताएको छ।

मिस्टर इन्टरनेसनलमा अभिषेकलाई अवार्ड

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

चौथो मिस्टर इन्टरनेसनल नेपाल २०२३ अभिषेक चुडालले अन्तर्राष्ट्रिय अवार्ड पाउनुभएको छ। चुडालले फिलिपिन्सको बागुयो सहरमा आयोजित पुरुष अन्तर्राष्ट्रिय सौन्दर्य प्रतियोगिता मिस्टर इन्टरनेसनल २०२३ मा मिस्टर कन्जिन्ग्यालिटीको अवार्ड पाउनुभएको हो।

हिमालय एयरलाइन्समा क्याबिन क्रु रहेका अभिषेक यसअघि मिस्टर नेपाल २०२२ मा फस्ट रनर्सअप हुनुभएको थियो। उहाँलाई मिस्टर नेपालका लागि आधिकारिक संस्था ग्रुप अफ इभेन्ट इन्टरटेनर्स, जिइडले सम्पूर्ण तयारीसहित मिस्टर इन्टरनेसनल २०२३ मा नेपालका तर्फबाट सहभागी गराएको थियो। प्रतियोगितामा स्पेनका जोस एन्टोनियो क्यामोस केल्ले मुख्य उपाधि प्राप्त गर्नुभयो। प्रतियोगितामा विभिन्न ३४ देशका पुरुषले प्रतिस्पर्धा गरेको ग्रुप अफ इभेन्ट इन्टरटेनर्सका अध्यक्ष अनुप सक्सेनाले जानकारी गराउनुभयो।

‘मयागाँठो’ माथि परिचर्चा

नेपालगन्ज समाचारदाता

नेपालगन्ज, कात्तिक १७ गते

खजुरा प्रज्ञा-प्रतिष्ठान बाँकेका उपकुलपति तथा कथाकार डा. इन्द्रबहादुर भण्डारीको कथासङ्ग्रह 'मयागाँठो' माथि परिचर्चा गरिएको छ। विद्यार्थीका जिज्ञासा लेखकको जवाफ कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाल राष्ट्रिय मावि लक्ष्मणपुर गणसतडी बर्दियामा कार्यक्रम सम्पन्न भएको हो। कार्यक्रममा नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठानका प्राज्ञसभा प्राज्ञ महानन्द ढकालले साहित्यिक गतिविधिले नयाँ सर्जक जन्माउने भएकोले यस्ता कार्यक्रम विद्यालय तथा विश्व विद्यालयमा गर्नुपर्ने बताउनुभयो। कथासङ्ग्रहको समीक्षा गर्दै समालोचक विष्णु पौडेलले डा. भण्डारीका कथाहरू समसामयिक विषयवस्तुमा केन्द्रित रहेको र मनोविज्ञानलाई प्राथमिकतामा राखेको बताउनुभयो। कार्यक्रमका सभापति तथा विद्यालयका प्रधानाध्यापक अर्जुनप्रसाद तिवारीले नेपालको विविधानले स्थानीय भाषा, कला तथा संस्कृतिलाई महत्त्व दिएवमोजिम पछिल्लो समय स्थानीय पाठ्यक्रमको मर्म अनुसार विद्यालयले लेखकहरूलाई विद्यार्थीसँग अन्तर्क्रिया गराउने गरेको स्पष्ट पार्नुभयो। खजुरा प्रज्ञा-प्रतिष्ठान बाँकेका उपकुलपति र कथाकार डा. भण्डारीले हरेक व्यक्तिजसँग भावना हुने र त्यही भावनालाई कलात्मक तरिकाले व्यक्त गर्न सके साहित्य बन्ने भएकाले विद्यार्थीलाई लेख्दा तथा बोल्दा कलाको प्रयोग गर्न सुभाउनुभयो।

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

चलचित्र लुटका निर्देशक निरञ्जल बस्नेतको 'दिमाग खराब' र सलमान खान अभिनीत बलिउड चलचित्र 'टाइगर ३' तिहारलाई लक्षित गरेर प्रदर्शन हुँदै छ। यस पटक निर्देशक बस्नेतले चलचित्र प्रदर्शनमा ल्याउने घोषणा गरेर जोखिम उठाउनुभएको देखिन्छ। उहाँको चलचित्रले 'बर्द' अफ माउथ' सकारात्मक आएको खण्डमा दर्शकबाट राम्रो व्यापार गर्न सक्ने देखिन्छ। निर्देशक बस्नेतले दर्शकलाई एउटा राम्रो चलचित्र दिन 'दिमाग खराब' निर्माण भएको बताउनुभयो। उहाँले चलचित्रको कथा र विषयवस्तु नै राम्रो भएको दाबीसमेत गर्नुभयो। एउटा विदेशी जान लागेको पात्र, उसले भोग्नुपर्ने समस्या र त्यसले उसको जीवनामा पार्ने प्रभावका विषयमा चलचित्र बनेको उहाँको भनाइ छ।

त्यस्तै सलमान खान अभिनीत टाइगरले अघिल्लो दुई सि्रिजमा बक्स अफिसमा धेरै राम्रो व्यापार गरेको थियो। त्यसैले यसको तेस्रो सि्रिजले पनि बक्स अफिसमा ब्लकबस्टर व्यापार गर्दै न्न सकिँदैन। यस कारण यो पनि हो कि दर्शकका लागि दुवै चलचित्र धेरै प्रतीक्षित छन्।

नेपाली चलचित्र दर्साँका लागि फलदायी बन्यो भने

अब तिहारमा भने यस पटक अवसर र चुनौतीबिच अगाडि बढ्ने पक्का छ। यदि तिहारमा पनि नेपाली चलचित्रले राम्रो

व्यापार गर्‍यो भने नेपालमा बलिउड र साउथको दबदबा धेरै हदसम्म कम हुने छ।

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

गीतकार सुवासचन्द्र ढुङ्गेलको रचना र गायिका चिरमिया महर्जनको आवाज रहेको गीत 'रातोदिन रुवाएर' शुक्रबार सार्वजनिक भएको छ। गीतमा सुरेश अधिकारीको सङ्गीत रहेको छ। अगस्ती इन्टरटेन्मेन्टको प्रस्तुति रहेको गीत ढुङ्गेलको अफिसल युट्युब च्यानलमार्फत सार्वजनिक गरिएको हो। शुक्रबार एक

कार्यक्रमबिच अभिनेतृ मिथिला शर्माले गीतको सार्वजनिक गर्नुभएको हो। गीतमा चन्द्र सिंहको एरेन्ज, एसवी मुख्तानको रेकर्ड र गोविन्द सोनीको मिक्सिङ तथा मास्टरिङ रहेको छ। गीतको भिडियोमा मौसमी ओली, इआर के तामाकार र बाल कलाकार समृद्धि काप्ले देखिनुभएको छ। दीपक गिरीको सिनेम्याटोग्राफी, अनिलकुमार महर्जनको कलर तथा सम्पादन गीतमा रहेको छ भने गीतलाई चिरमिया महर्जनले निर्माण र सङ्कत अगस्तीले निर्देशन गर्नुभएको छ।

‘तामाङ सन्दर्भ ग्रन्थसूची’ लोकार्पण

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

भाषाविद् अमृत योञ्जन तामाङको ६८ औँ जन्मदिनको अवसरमा 'तामाङ सन्दर्भ ग्रन्थसूची' पुस्तकको लोकार्पण गरिएको छ। तामाङ पुस्तकालयका अध्यक्ष एवं सर्जक अमृत योञ्जन तामाङले

सङ्कलन/सम्पादन गर्नुभएको उक्त पुस्तक उहाँको तीन वर्षे नाति सेङ्तेनसहित सर्जकले लोकार्पण गर्नुभएको हो। लेखक तामाङको यसअघि तिल्पुङे ठिठो (संस्कृति विमर्श), ताम्बा दर्शन, तामाङ नामको, तामाङ भाषाको बालगीत स्कुल निग, तामाङ भाषाको सिकाउने पुस्तकलगायत करिब ५० भन्दा बढी पुस्तक प्रकाशित छन्।

गीतकार गदालको ‘फूल हौ तिमी’

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

गीतकार ज्ञानेन्द्र गदालको 'फूल हौ तिमी' बोलको गीत सार्वजनिक भएको छ। गीत अमेरिकाको क्यालिफोर्निया राज्यको सानफ्रान्सिस्को सहरको विभिन्न रमणीय ठाउँमा छायाङ्कन गरिएको हो। गीतमा सन्तोष श्रेष्ठले सङ्गीत दिनुभएको छ भने गायक निशान बट्टेराई र अस्मिता अधिकारीको आवाज रहेको छ। सौरमराज तुलाधरको निर्देशनमा निकेश धामी र श्रद्धा भण्डारीको अभिनय रहेको यो गीतको भिडियोमा शम्भु मोक्तानले छायाङ्कन गर्नुभएको छ।

पश्चिम एसिया अशान्त असर सर्वत्र

“

इजरायलको सैन्यबल, शस्त्रास्त्र र गुप्तचर सूचना संयन्त्र सबै ‘विश्वकै उम्दा’ मानिएको हुनाले तिनको परिचालन गराउँदा जनधनको क्षति कति कहालीलाग्दो होला भन्ने भय जताततै व्याप्त छ ।

पश्चिमी जगत्ले ‘मध्यपूर्व’ भन्ने गरेको भूखण्ड पश्चिम एसिया असोज २० गते (७ अक्टोबर) यता निकै अशान्त छ । सीमावर्ती देश इजरायलका यहूदी बस्तीमा प्यालेष्टाइन इलाकाबाट ‘हमास’ नामक विद्रोही जत्थाले एककासि सशस्त्र आक्रमण गर्दा एक हजार चार सयभन्दा बढी गैरसैनिक (निर्दोष) नर-नारी र बाल-बालिकाको ज्यान लिएपछि प्रतिरोध र प्रतिक्रिया तीव्र हुन गएको हो । इजरायलका प्रधानमन्त्री बेञ्जामीन नेतन्याहुले ‘हमास’ लाई जर्दैदेखि उखेलेर नफालीकन आफ्नो सरकार र सेनाले विश्राम नगर्ने अठोट गरे अनुसार उनले सैनिक कारबाही थालेपछि परिस्थिति नाजुक हुँदै आएको हो । इजरायलको सैन्यबल, शस्त्रास्त्र र गुप्तचर सूचना संयन्त्र सबै ‘विश्वकै उम्दा’ मानिएको हुनाले तिनको परिचालन गराउँदा जनधनको क्षति कति कहालीलाग्दो होला भन्ने भय जताततै व्याप्त छ । इजरायल आफैँ चाहिँ हमासको घातक योजनाबारे आफ्नै गुप्तचर संयन्त्र सरकारलाई पूर्वसूचना दिन किन विफल भयो भन्नेबारे अन्योलमा परेको अवस्था छ ।

प्रारम्भिक इजरायली प्रति-आक्रमणमा परेर मारिन्मा हमासका विद्रोही मात्र परेनन्, छ हजारभन्दा बढी गैरसैनिक (सर्वसाधारण) ले ज्यान गुमाएको अनुमान गरिएको छ । बिबिसी, सिएनएन् लगायतका सञ्चारमाध्यमको विश्वसनीयतामा लगतार प्रश्न उठिरहेको हुनाले हाताहतको सङ्ख्यामा केही तल-माथि पर्न सक्छ तर हमासलाई तहसनहस पार्न तयारीमा रहेको इजरायली सरकारले तालीमप्राप्त जंग्‍डा (रिजर्भीस्ट) सैनिकलाई पनि देशको प्रतिकक्षाका लागि परिचालन गरेको छ । आरम्भमा इजरायली प्रतिकार आकाशबाट प्रहार गरिने गोला-बारुदमा सीमित रहेको थियो, तर इजरायलले अब लगत्तै जमिनबाट सैनिक कारबाही गर्दै छ तसर्थ लडाजीमा संलग्न रहन् नपर्ने गाजापट्टीका गैरसैनिक बासिन्दाहरूलाई अन्यत्र जानू भनेर जनाउ दिएको छ । यस जनाउले द्वन्द्व चर्किने र फैलिने त्रास फैलएको हो तर २० लाखको जनआवादी भएको ठाउँका मानिस रातारात कहाँ सर्न सक्लान् ? वरपरका इलाका पनि कति सुरक्षित रहलान् ?

चिन्ताको यस पाटोले छर-छिमेक र प्रकारान्तरले सिङ्ग्री विश्वलाई प्रभावित गरेको छ ।

युरोप हुँदै एसिया

युक्रेनमा सन् २०२२ को फेब्रुअरीमा रुसी आक्रमणबाट युरोपमा चर्किँदै गएको युद्ध मत्थर नहुँदै अहिले पश्चिम एसियामा शान्ति खल्बलिएको छ । संयुक्त राज्य अमेरिका युकेनतित्तको मोर्चालाई मजबुत राख्दै इजरायलका लागि सहयोग जुटाइदिन कम्सिएर लागुपर्ने स्थितिमा छ । किनभने इजरायलप्रतिको अमेरिकी दायित्वबारे केही अनभिज्ञ छैन । राष्ट्रपति जो बाइडेन हतारिएर इजरायलको जोसिमयुक्त यात्रामा जानु र परराष्ट्रमन्त्री एन्टनी ब्लिन्केनले अमेरिकाले त्यस मुलुकलाई हदैसम्मको सहयोग गर्ने वचन दिनुले वास्तविकता छल्छ्न्इग भएको छ । हुन त पश्चिम एसिया सन् १९४८ मा यहूदी राज्य इजरायल स्थापना भएयता पटक-पटकका युद्धले अशान्त रहेको क्षेत्र हो तर यसपस्‍टको घटनाका परिणाम अघि-अधिका घटनाको भन्दा भीषण हुने आशङ्का आरम्भका साताबाट भाङ्गिएको देखा पर्दै छ । लडाजीको प्रत्यक्ष मारमा प्यालेस्टिनी जनता पर्ने तर अप्रत्यक्ष रूपमा बाँकी विश्व नै प्रभावित हुने खतरा बढेको छ । किनभने रणभेदानमा हामिएका पक्षहरूले खालि गोला-बारुद र बन्दुक मात्र होइन आणविक हतियारको समेत प्रयोग गर्ने जोखिम चर्चामा छ । साथै, ख्दाछान्लगायतका मालवस्तुको अभाव र महँगोले गर्दा कुनै-न-कुनै प्रकारले विश्वभर छरिएका सबै आठ अर्ब मानिस प्रभावित हुनु अपरिहार्य छ । युक्रेन युद्धको असरले यसको अनुभव गराइसकेकै छ ।

पश्चिम एसियालाई बढी अशान्त हुन नदिन र युद्धलाई क्षेत्रीय द्वन्द्वमा परिणत हुनबाट रोक्न के पहल कताबाट भइरहेको छ त ? विश्वभर फैलिएको निराशा र भयलाई सम्बोधन गर्ने काममा शक्तिराष्ट्रहरू कति प्रतिबद्ध देखिन्छन् त ? कि शक्तिराष्ट्रहरू शक्ति-प्रदर्शन र हात-हतियार उत्पादन र सुकीबिक्रीमै व्यस्त छन् ? यी र यस्ता यावत् प्रश्नको समाधान खाँच्ने साभा चौतारी हो संयुक्त राष्ट्रसङ्घ र विशेष गरी यसको मुख्य अङ्ग सुरक्षा परिषद् ।

संयुक्त राष्ट्रसङ्घ दोस्रो विश्वयुद्ध (सन् १९३९-४५) सकिनेबित्तिकै भविष्यमा विश्वलाई युद्धको विभीषिकाबाट जोगाउने प्रतिबद्धताका साथ सबै सरोकारवाला पक्षले मिलेर स्थापना गरेको अन्तर्राष्ट्रिय संस्था हो जसको मुख्यालय अमेरिकी नगर न्युयार्कमा रहेको छ । राष्ट्रसङ्घमा आज १९३ सदस्य-राष्ट्र छन् । तर दुर्भाग्य, यस संस्थालाई सान्दर्भिक र प्रभावकारी निकाय बनाइराख्न यसैका प्रभावशाली सदस्यहरू तयार देखिँदैनन् ।

जटिल परिस्थिति

ताजा घटनाक्रमलाई हेर्ने । गाजापट्टीका बासिन्दालाई मानवीय सहायता सामग्री उपलब्ध गराउन इजरायलले अस्थायी रूपमा सैनिक कारबाही रोकोस् भनेर सुरक्षा परिषदुसमक्ष प्रस्तुत गरिएको प्रस्तावलाई अमेरिकी प्रतिनिधिले निषेधाधिकार (भिटो) प्रयोग गरेर निष्क्रिय तुल्याइदिए । यसको सोभो अर्थ हुन्छ-अमेरिका द्वन्द्व मत्थर हुन नदिने इजरायलको मनसायसँगै

“

श्वहरि अधिकारी

सहमत छ । अमेरिका इजरायलको प्रतिकक्षा अधिकारलाई प्राथमिकतामा राख्ने गर्दछ तर द्वन्द्वमा फसेका अन्य पक्षको हक, हितबारे चाहिँ उदासीन रहने गरेको देखिन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय समुदायका कतिपय सदस्यले यस उपेक्षाभावको बेला-बेलामा निन्दा, आलोचना गरिरहेका हुन्छन् जुन स्वाभाविकै हो ।

२४ अक्टोबरका दिन सुरक्षा परिषदुमा पश्चिम एसियाबारेको चर्चित प्रस्तावउपर मतदान हुनुअघिको बहसको क्रममा महासचिव एन्टोनियो गुटेर्रेसले आफ्नो मनव्य दिँदै हमासको ७ अक्टोबरको आक्रमण अप्रत्याशित, दुःखद र निन्दनीय भए तापनि कारणबिनाको भने थिएन भन्ने विचार प्रकट गरेका थिए । विगत ५६ वर्षदेखिको प्यालेस्टिनी उकुसमुकुस पाँखिएको हो भन्ने उनको तर्क थियो, जुन वास्तविकताभन्दा परको पनि होइन तर यो कथन इजरायललाई मान्य भएन, इजरायलका प्रतिनिधि (राजदूत) ले यसप्रति आपत्ति जनाउँदै महासचिवको राजीनामाकै माग गरे । आतङ्ककारीलाई भन्नु उक्साउने अभिव्यक्ति आयो भन्ने तिनको जिकिर थियो । इजरायलका परराष्ट्रमन्त्रीको उसै चर्को प्रतिक्रिया आयो । उनले त भन्नु संयुक्त राष्ट्रसङ्घ नै सन्दर्भहीन संस्था भइसकेको छ भन्ने प्रतिक्रिया दिए ।

प्रारम्भमा यसै संस्थाको पहलमा अस्तित्वमा आएको इजरायलको सोच अहिले अर्कै हुन गयो तर कूटनीतिक वृत्तमा बुझिएको कुरो के हो भने कदाचित् राष्ट्रसङ्घ निष्पक्षता संस्था नै भएको हो भने यस्तो अवस्था ल्याएको यसकै सदस्य रहेका शक्तिराष्ट्रका प्रतिनिधिरूले हो किनभने निर्णयकर्ता त तिनि सदस्य-राष्ट्र हुन्, महासचिव कार्यान्वयनका माध्यम मात्र हुन्, केवल संचिवालयाको प्रमुख । एकताकाका राष्ट्रसङ्घीय शरणार्थी आयोगका प्रमुख गुटेर्रेससँग पुर्णगालका प्रधानमन्त्रीको पूष्टभूमि पनि छ; अहिले उनी उच्चपदस्थ कूटनीतिक कार्यको जिम्मेवारीमा छन् । कुरो यति हो ।

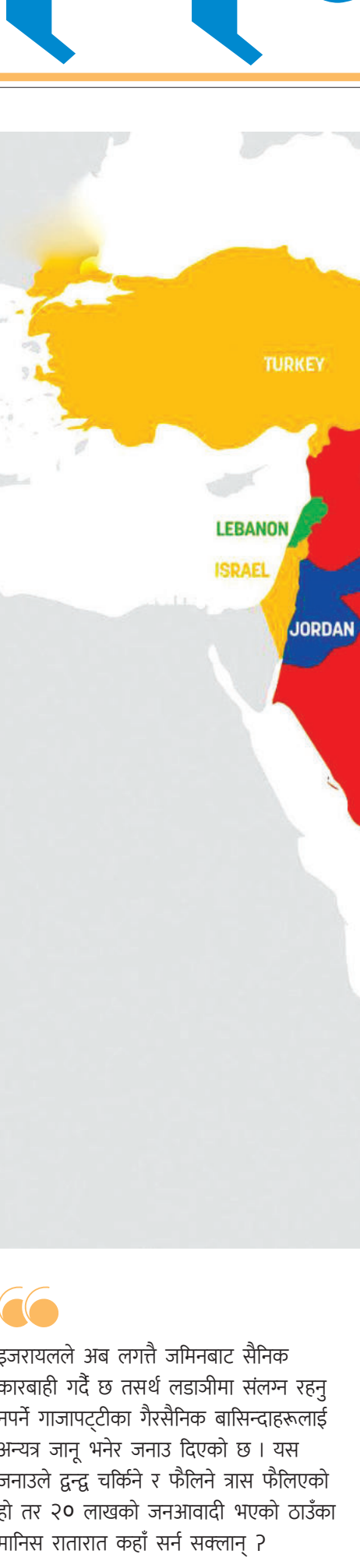
विडम्बना, यो घटना राष्ट्रसङ्घ ७८ औँ वर्ष प्रवेश गरेकै दिमामा भयो ।

यसरी सुरक्षा परिषदुमा गतिरोध भएपछि मामिला महासभाको विशेष सत्रमा पुग्ने गर्छ, पुग्यो पनि । २७ अक्टोबरका दिन महासभामा एक प्रस्ताव स्वीकृत गरियो र त्यसमार्फत इजरायललाई तत्कालै सङ्घर्ष विराममा जान आह्‍वान भयो । चीन र रुस समेतको गरी १२१ मत प्रस्तावको पक्षमा पत्यो, अमेरिका र क्यानडासमेत गरी १४ विषयमा गए र भारत र अस्ट्रेलियामेत गरी ४४ सदस्य-राष्ट्रले मतदानमा भाग लिएनन् । अमेरिकी राजदूतले प्रस्तावमा ‘हमास’ र ‘अपहरण’ दुई महत्त्वपूर्ण शब्द छुटेकोले विशेष गर्नु परेको कुरो जनाइन् तर महासभाको प्रस्ताव स्वीकृत भए तापनि यो सुरक्षा परिषदुको जस्तो बन्धनकारी हुँदैन, नैतिक दबाव मात्र हुने हो । त्यसैले इजरायल यस प्रस्तावमार्फत आएको विश्व-जनमतलाई महत्त्व दिन इच्छुक छैन ।

सुरक्षा परिषदुमा महासचिव गुटेर्रेसको वक्तव्यले सुल्भिकन नसकेर थाती रहँदै आएको पश्चिम एसियाको समस्याको चर्चासम्म गरेको हो । उनले कुनै कथा कथेका होइनन् । निकट-विगतको इतिहास नियाल्दा धेरै कुरा प्रस्ट हुन्छ । जस्तो, सन् १९४८ मा इजरायल नामक देश स्थापना भयो । उत्तिखेर प्यालेस्टाइनमै रहेका यहूदी बासिन्दाको साथसाथै विश्वका अन्य भागमा पीडित, प्राडित भएका यहूदीहरूका लागि छुट्टै राज्य खडा गरिदिने योजना वर्षदिन पहिले संयुक्त राष्ट्रसङ्घले नै स्वीकृत गरेको थियो । त्यस वखत यहूदीहरूका लागि एक राज्य र गैर-यहूदी (प्यालेस्टिनी मुस्लिम) का लागि एक राज्य गरेर दुइटो राज्य स्थापना गरिदिने योजना बनेको थियो । त्यसमा यहूदीहरू तत्कालै सहमत भए र इजरायल स्थापना भयो भने अर्को पक्षकाले त्यो योजनामा सहमति जनाएनन् । किनभने तिनको विचारमा योजनाका सर्तहरू न्यायोचित थिएनन् । त्यसैले ती पछि परे, तिनको देश निर्माण हुन सकेन । परिणामतः वरपरका अरब देशमा लाखौँ मानिस शरणार्थी हुन पुगे- कि तिनलाई लखेँटियो कि ती ज्यान जोगाउन भाग्ने बाध्यतामा परे । जोर्डन, सिरिया, लेबनान, इजिप्ट समेतका भू-भागमा आश्रय लिनुबाहेक तिनका लागि अरु उपाय थिएन ।

असमझदारीका आयाम

तर त्यो दीर्घकालीन हल थिएन । आफ्नै भूमिबाट विस्थापित हुनु परेको पीडाले छटपटिएका प्यालेस्टिनीहरूले ‘इन्तिफादा’ (विद्रोह)को विगुल फुके- इजरायलका विरुद्ध । भूमि कब्जा, इजरायलको नीति र कारबाही सबै विवादित मामिला हुँदै गए । सन् १९८७ देखि १९९३ सम्मको पहिलो इन्तिफादाको अन्त्य नर्वेको राजधानी ओस्लोमा ‘ओस्लो सन्धि’ भएपछि सम्भव भयो । प्यालेस्टिनीहरूले इजरायलबाट मान्यता पाए, र तिनले पनि इजरायललाई निर्धारित सीमाभित्रको राज्य भएर बाँच्ने अधिकार भएको कुरा स्वीकार गरे । पश्चिमी किनारा (वेष्ट ब्याङ्क) र गाजापट्टी इलाकामा स्वायत्त शासनको चाँचौ मिलाउन प्यालेस्टिनी प्राधिकरण (प्यालेस्टिनियन थॉरॉटि) को व्यवस्था गरियो तर ओस्लो सन्धि अन्तर्गतका सम्झौताहरूलाई कार्य रूप दिने क्रममा आएका व्यावहारिक जटिलताले शान्ति प्रक्रियालाई अघि बढ्न दिएन, र सन् १९९५ मा भएको ओस्लो-२ सन्धि पनि यसै कारणले सफल हुन सकेन । विद्रोह र विनाशको सिलसिला चलिरह्यो ।

“

इजरायलले अब लगत्तै जमिनबाट सैनिक

कारबाही गर्दै छ तसर्थ लडाजीमा संलग्न रहनु

नपर्ने गाजापट्टीका गैरसैनिक बासिन्दाहरूलाई

अन्यत्र जानू भनेर जनाउ दिएको छ । यस

जनाउले द्वन्द्व चर्किने र फैलिने त्रास फैलिएको

हो तर २० लाखको जनआवादी भएको ठाउँका

मानिस रातारात कहाँ सर्न सक्लान् ?

सन् २००४ मा प्यालेस्टिनी नेता यासेर अराफातको निधनपछिको प्यालेस्टिनी नेतृत्व केही नरम प्रकृतिको भएकोले इजरायल सम्झौता-वार्तामा आयो र सङ्घर्षले विश्राम पायो । परन्तु दिगो निकास फेरि पनि निस्कन सकेन, अर्भै सकेको छैन । यहाँछिउ आउँछ, महासचिव गुटेरसले उल्लेख गरेको ५६ वर्षदेखिको प्यालेस्टिनी उकुसमुकुसको प्रसङ्ग । सन् १९६७ को जुनमा भएको छ दिनको अरब-इजरायल युद्धमा इजरायलले वरपरका अरब भू-भाग जितेर आफ्नो नक्सा फःनै चारगुणाले दुगुलो बनायो । साइनाई, गाजा र वेस्ट ब्याङ्क अनि जेरुसेलम र गोलान हाइस्ट इजरायल अधीनस्थ क्षेत्र बन्न पुगे । यस क्रममा इजिप्ट, जोर्डन र सिरियाका सेनाहरूले दुग्लै नाक्सानी बेहोर्नु परेको थियो ।

जुन ७, १९६७ को राष्ट्रसङ्घीय सुरक्षा परिषदुको निर्णय अनुसार युद्धविराम लागु भयो । इजिप्ट, जोर्डन र सिरियाले पनि स्वीकार गरे । परन्तु युद्धपछिको इजरायल यस क्षेत्रको शक्तिशाली मुलुक भएर निस्कियो । अर्को शब्दमा, अरब-इजरायल द्वन्द्व नयाँ चरणमा प्रवेश गयो । युद्धकालमा लाखौँ मानिस शरणार्थी भएका थिए भने करिव १० लाख मानिस इजरायलले जितेको भूमिमा अधीनस्थ हुन पुगे । लडाजी सकिएको केही महिनापछि अर्थात् नोभेम्बर महिनामा सुरक्षा परिषदुले ‘न्यायोचित र दिगो शान्ति’ का लागि बाटो बनाउन २४२ नम्बरको प्रस्तावमार्फत इजरायललाई आह्‍वान गयो- हालै कब्जा गरेका इलाकाहरूबाट सशस्त्र सैनिकहरू फिर्ता गर्ला ।’ तर इजरायलले त्यसको पूर्ण पालना अद्यापि गरेको छैन । निर्धारित सीमाभित्र इजरायलको अस्तित्व स्वीकार गरेको हुनाले सो प्रस्तावप्रति समर्थन जनाए पनि इजरायलले त्यसको मर्म अनुसार काम भने गरेको छैन । राष्ट्रसङ्घबाट स्वीकृत प्रस्तावको व्याख्या उसले आफ्नो सुविधा मुताविक गर्दै आएको छ ।

यता, प्यालेस्टिनीहरू भूमि कब्जाको अन्त्य खाँज्छन् र स्व-शासनको प्रत्याभूतिको प्रतीक्षामा छन् । तेस्रो इन्तिफादा (विद्रोह) हुन्छ कि भन्ने आशङ्का यसै परिप्रक्ष्यमा आएको हो ।

संवेदनाको अपेक्षा

इजरायलका बहुसङ्ख्यक जनता पनि दुःख पाएको यहूदी समुदायका हुन् । सारा संसारलाई थाहा छ, दोस्रो विश्वयुद्धको बेला जर्मनीको तान्यशाह एडोल्फ हिटलरले मात्र ६० लाख यहूदीहरूको हत्या गरायो । उसले धेरै समस्याको जड नै यहूदी जातिलाई देख्यो र अगुद्ध जाति ठहर्‍याइ नरसंहारको क्रूर नीति अपनायो । त्यसैताका पोल्यान्ड, अस्ट्रिया, चेकोस्लोभाकिया, हङ्गेरी, युक्रेन, सोभियत सङ्घ, युगोस्लाभिया र उत्तर अफ्रिकी देशहरूमा यहूदीहरू जातीय भेदभावमा परे । बाँच्न, उम्किन सफल यहूदीहरूले बास पाएका थिएनन् । सन् १९४७ को राष्ट्रसङ्घीय पहललाई यसै पुष्टभूमिमा हेरिनु पर्ने हुन्छ । दोस्रो विश्वयुद्धबाट थकित बेलायतले प्यालेस्टिनी भूखण्ड छोड्ने आशयका साथ मामिलालाई राष्ट्रसङ्घमा प्रस्तुत गर्‍यो । र, त्यसकै आधारमा अरब समुदाय र यहूदी समुदायका लागि

गोरखापत्र

अलग-अलग राज्य प्रस्तावित गरियो । अरब पक्षले प्रस्ताव नमानेको कारण विवाद लम्बिन गएको हो, त्यसको दोष यहूदीहरूमाथि मात्र लागु अनुचित हो भन्ने इजरायलको ठप्‍याइ छ । यस्तोमा विश्व जनमत प्यालेस्टिनीको पक्षमा मात्र एकोहोरिएको हुनाले इजरायल निराश र आक्रोशित हुँदै आएको हो । इजरायल कानुनतः यहूदी राज्य हो तापनि व्यवहारमा यो देश मुसलमान, इसाई, दूज लगायतका अल्पसङ्ख्यक समुदायको साभा थलो हो । लोकतान्त्रिक शासन-प्रणाली भएकोले त्यहाँ अल्पसङ्ख्यक पनि असुरक्षित छैनन् । यति हुँदाहुँदै पनि बाहिरफेरबाट इजरायलउपर इस्लाम, इसाई, युरोपेली, एसियाली समेत खनिन छोडेनन्, संवेदनाहीन रहने गरेका छन् । यहाँसम्म कि गत ७ अक्टोबरका दिनको हमास आक्रमणमा दुधै बालकदेखि हजुरआमासम्मका १४ सय निर्दोष मानिस मारिँदा कतैबाट इजरायललाई ‘कठेवरा’ सम्म पनि भनेको सुनिएन । बर, अब प्रतिशोधमा उत्रेर इजरायलले गाजामा कति हजार मान्छे पो मार्ने हो भन्ने अडकलबाजीको प्रचार भयो । विश्वका ठुला सञ्चारमाध्यम यसै शीर्षक र भाष्यको रचना गर्न थाले, र त्यो क्रम टुटेको छैन । स्पष्टै छ, इजरायलका सबै सिकायत निराधार छैनन् ।

अब नियालीँ प्यालेस्टिनी इलाकाको गाजापट्टी (गाजा स्ट्रीप) लाई जहाँको प्रशासन सन् २००६ को निर्वाचनपछि प्यालेस्टिनीहरूको एक हमास भनिने समूहले चलाउँदै आएको छ । यो लडाकु प्रकृतिको समूह हुनाको साथै राजनीतिक दल पनि हो । ओस्लो सन्धि अधीनका प्रावधान अनुसार ए, बि र सि खण्डमध्ये गाजा ‘बि’ मा पर्छ जहाँ प्यालेस्टिनी प्राधिकरणको अधिकार सीमित छ, हमास हावी छ । सुरक्षाको मामिलामा भने इजरायल निर्णायक शक्ति हो । ४१ किलोमिटर लामो, ६-१२ किलोमिटर चौडाको जम्मा ३६५ वर्गकिलोमिटरमा सीमित गाजापट्टीमा २० लाखभन्दा बढी मानिस बसोबास गर्दै आएका थिए । अहिलेको घटनाले त्यसमा हेरफेर गराउनु अपरिहार्य छ । इतिहासकारहरूले गाजा इसापूर्व तीन हजार वर्षदेखि अस्तित्वमा रहेको प्रदेश हो भनेका छन् । दुइग्रे युगदेखि नै यो अनेक द्वन्द्वको केन्द्र थियो भन्ने कथन छ । कालान्तरमा यो प्राचीन इजिप्टको मातहत रह्यो । कालक्रममा गाजा रोमन साम्राज्य र ओट्टोमन साम्राज्यको अधीनमा पनि आयो । अन्तिममा ब्रिटिश साम्राज्यको अङ्ग हुन पुग्यो । र, सन् १९४८ मा आएर हालको इजिप्टको नियन्त्रणमा आयो । सन् १९६७ को युद्धमा इजरायलले यस भू-भागलाई कब्जा गरेको हो । ओस्लो सन्धिपछि यसलाई प्यालेस्टिनी प्रशासन मातहत ल्याइएको प्रसङ्गको उल्लेख माथि भइसकेको छ ।

अगाडिको बाटो

इतिहास जे भए पनि भूगोल आजको यथार्थ हो । गाजामा बीजोरोगण भएको यसपस्‍टको द्वन्द्वले विश्वको शक्ति-सन्तुलन खल्बलिएको छ । युक्रेनको युद्धपछि विश्व-व्यवस्था अमेरिकी नेतृत्वको पश्चिमी शक्तिबाट फुल्किँदै गएको स्थिति छ । युरोप बाहिरबाट सम्पन्न देखिए पनि भित्रभित्रै विभाजित र कमजोर हुँदैो छ । सोभियत सङ्घको विघटनपरचात् शक्तिशाली भएको अमेरिका अचेल चीनको प्रतिस्पर्धामा परेको छ । साथै, चीन र रुसबिचको सम्बन्ध प्यानो र गाढा हुँदै गएकोले अमेरिकीहरू अब हिन्द-प्रशान्त क्षेत्रमा समेत आफ्नो पकड कमजोर हुने सङ्केत देखेर चिन्तित भएका छन् । कोरियाली युद्ध (सन् १९५०-५३) पश्चात् अमेरिकाले यतिञ्जेल अहिलेको स्तरको सुरक्षा चुनौती सामना गर्नु परेको थिएन भन्ने पूर्वअमेरिकी रक्षामन्त्री रबर्ट गेटस्को ताजा मूल्याङ्कन छ । यसमा विचारणीय पाटो के छ भने गेटस्को यो आकलन इजरायलमा हमास-आक्रमण हुनुभन्दा १० दिनअघि अमेरिकी पत्रिका ‘फरेन एफयर्स’ मा प्रकाशित भएको थियो । गेटस्को त्यस लेखमा अमेरिकाले विरुद्ध रुस र चीन मात्र होइन अब उत्तर कोरिया र इरान पनि एकागट भएका छन् भनिएको छ । के विभाजित अमेरिकाले

चीन र रुसको यसरी तीव्र गतिमा भइरहेको प्रभाव विस्तारलाई रोक्न सक्ला ? गेटस्ले सन्देह प्रकट गरेका छन् । स्पष्टै छ, इजरायलको ताजा घटनापछि अमेरिकाले सामना गर्नु परेको चुनौती भन्नु जटिल र बोभिलो बन्दै गएको छ ।

पश्चिम एसिया सङ्कटको दिगो समाधान कसरी हुन सक्ला ? धर्मराउँदो वर्तमान विश्व-व्यवस्थालाई थप अव्यवस्थित हुन नदिन कुन प्रभावकारी माध्यम अपनाउन सकिएला ? भन्नु परोइन, यसका लागि सर्वप्रथम अहिलेको सशस्त्र सङ्घर्षलाई थामिन दिनुपर्ने हुन्छ तर इजरायलको सरकार हमासको विनाश नगराइकन आफ्नो योजना नछोड्ने मानसिकतामा छ । जमिनबाट गरिने भनिएको आक्रमणमा इजरायलले केही ढिला गरेको हमासले सुरुमै बन्दी बनाएका करिव दुई सय व्यक्तिको ज्यान जोगियोस् भनेर हो । उपलब्ध प्रेस विश्वनिरूपले बन्दीमा २५ देशका नागरिक भएको जानकारी दिएका छन् । नेपालीहरू नै १० जना मारिएका छन् भने एक जनाको स्थिति अर्भै अज्ञात छ । भनिन्छ, बन्दीमध्ये कतिपयले दोहोरो राहदानी बोकेका छन् ।

जमिनबाट गर्ने आक्रमणको क्रममा इजरायली सैनिकले हमासका नेताहरूलाई मालाँन, तिनका संरचनाहरूलाई पनि तहसनहस पालाँन तर त्यति गरिसकेपछि इजरायल सदाका लागि ढुकक हुन सक्ला ? टिप्पणीकारहरू प्रश्न गर्छन् । अहिले सतहमा देखिएका हमासका नाइर्क, भाइ-नाइकेहरू मादँमा हमास नामक समूह संस्थागत ढङ्गले समाप्त हुने होइन । त्यसै गरी, केही फराकिलो परिवेशमा हेर्ने हो भने तत्कालको इजरायली कारवाहीका बाबजुद समग्र प्यालेस्टिनी आन्दोलन हत्यति रोकिने सम्भावना देखिँदैन । किनभने मौँतालिएर हिँड्नु परुञ्जेल प्यालेस्टिनीहरूले इजरायललाई शान्तिले बाँच्न किमार्थ दिँदैनन् । विचारणीय प्रश्न छ हमास नेतृत्वलाई दृश्यपटलबाट हटाएको भोलिपल्ट सिर्जना हुने रित्ततामा इजरायलले कौसँग व्यवहार, कारोबार गर्ने ? यतिखेर इजरायली नेतृत्व यसबारेमा सोच-विचारमा लाग्ने मानसिकतामा छैन । तर ढिलो-चाँडो विकल्प नखोजे अन्त्योल र असुरक्षा जहाँको तहाँ रहन्छ ।

दिगो शान्तिका लागि

परिवर्तित विश्व-परिस्थितिमा इजरायल-प्यालेस्टिनी द्वन्द्वको अन्त्य पहिले-पहिलेको जस्तै एक तहमाथिको बहुपक्षीय सहमतिद्वारा हुँदै जाला भनेर अडकल गर्न गाह्रो छ भन्ने पर्यवेक्षहरूको राय छ । दिगो शान्तिका लागि इजरायलले त्याग र तत्परताको नीति समात्नै पर्छ र तदनुसार सन् १९६७ को लडाजीमा कब्जा गरेका भू-भाग छोडिदिनै पर्छ । अनि त्यसमा सबै प्यालेस्टिनीहरू अटाउने प्यालेस्टिनी राज्य निर्माण गर्ने अवसर दिनु पर्छ । यस्तै आशय हालै अमेरिकी चिनक/लेखक/विश्लेषक रिचर्ड हासले प्रकट गरेका छन् । उनले बाइडेल प्रशासनलाई इजरायललाई उताउलो व्यवहारबाट रोक्न परामर्श समेत दिएका छन् । उनको भनाइ यस्तो छ:- इजरायल तबसम्म सुरक्षित, समृद्ध, लोकतान्त्रिक र यहूदी राष्ट्र रहन सक्दैन जबसम्म उसको बगलमा प्यालेस्टिनी राज्य अस्तित्वमा आउन पाउँदैन । बरु यो काम जतिसक्थ्यो चाँडो गर्नु बेश हुन्छ ।’ अर्थात् अगल-बगलमा दुइटो राज्य निर्माण नै समस्याको दिगो समाधान हो ।

सम्भवतः विज्ञहरूको यस्तै परामर्शको कारण होला, राष्ट्रपति बाइडेनले अस्ट्रेलियाका प्रधानमन्त्री हालै अमेरिका आएका बखत संयुक्त प्रेस-सम्मेलनमा भन्नु पुगे:- इजरायली र प्यालेस्टिनीहरू दुवैले सँगसँगै, सुरक्षित, सम्मानित र शान्तिपूर्ण वातावरणमा बस्न पाउनु पर्छ ।’ तर उनको यस परिपक्व सोचसँग मेलखाँने गरी काम गर्न अमेरिकी प्रशासन तयार हुने हो वा होइन, तत्कालै अनुमान गर्नु चाहिँ आलोकार्थो कार्य हुने छ । अहिले त विस्फोटक चरणमा पुगेको पश्चिम एसियाका घटनाक्रम कसरी अगाडि बढ्छन् तिनलाई नियाल्दै गर्नु नै बुद्धिमानी होला ।

बनाएँ घर

कथा

नारायण तिवारी

“बनाएँ घर ! चारतले बिल्डिङ बनाएँ । घुस खाएर लक्कु थुपारेको थिएँ नि !” यो मेरो जवाफ थियो । काका निलो, कालो हुनुभयो । बोल्नुभएन । उहाँका र बाका आँखा एक आपसमा जुधे । काकाको आँखामा के कस्तो भाव उत्पन्न भइरहे, मलाई वास्ता भएन । म त्यसपछि त्यहाँ बसिराखिनेँ । उठेर र भनेँ, “मलाई भरे भात पकाउनु पर्दैन । हिँडै । भोलि मात्र आउँला !”

बाका आँखामा ‘आश्चर्य’ थियो । बोल्नुभयो, “किन बाबु, कहाँ बस्छस् ? ढिलै भए पनि घर आइज न । तँसत बात मानेँ पाएको छैन । कति कुरा गर्नु छ ।” म भनेँ सुनेको नसुन्थे गरी हिँडें । बा बोल्दै गर्दा म गेटबाहिर पुसकेको थिएँ ।

अलिकति ‘क्रोध’ मत्थर भएको हो कि, आफैँलाई लाग्न थाल्यो- काकासित अलिक बढ्ता रिसाएँ कि ? बनाएँ घर । चारतले बिल्डिङ बनाएँ । घुस खाएर लक्कु थुपारेको थिएँ नि !”- यी आफ्नै शब्दहरूले रिङ्ग्याइरहे !

बिहान नाइट बसबाट उत्रिनासाथ भोला बोकेर घर पुगेको थिएँ । हातमुख धोइसकेको थिएँ त्यतिबेला । जतिबेला काका आइसक्नु भएर बानेर बण्डामा बसेर बात मारिरहनु भएको थियो । मलाई देख्नासाथ कुटिल मुस्कान मुखमण्डलमा उमर्दै एककासि बिना भलाकुसारी काकाले सोध्नुभएको थियो, “काठमान्डुमा घर बनाइयो होला नि ?” यी शब्दहरू के सुनेँ, दिमाग त रन्थनाइहाल्यो । न शिष्टता, न नम्रता- सबै तोडें ।

काकालाई बेस्मारी काण्ड पुग्ने गरी वचनवाण चलाएर घोची हालेँ, “बनाएँ... घुस खाएर लक्कु थुपारेको थिएँ नि !” के मैले गल्ती गरें ? घुस नखाने, इमान बोक्ने, सदाचारी हुन खोज्ने म मान्छेलाई उद्देग त रिस ?

हिँड्दै छु र मस्तिष्कमा आइरहेछन् यस्तै प्रश्न । चलायमान भइरहेछन्- काठमाडौँमा खेप्नु परिरहेको कष्ट ? एउटा कोठा छ । कम्तीमा दुइटासम्म त कोठा लिन पाए हुन्थ्यो- छैन । दुइटा कोठा लिए दुइटा केटाकेटीलाई कसरी पढाउनु ? एउटै कोठाको भाडा सात हजार, कसरी सक्नु ? हेर्नलाई ३०हजार जति पुग्छ तलब । हजार-हजारको हाती ३० थान ! तर, खर्च गर्दै जाँदा त्यो ३० हजार कहाँ हराउँछ, हराउँछ ।

श्रीमती भन्छे, “यो ३० हजारले के हुन्छ ? छोराछोरीलाई राम्रो शिक्षादीक्षा कसरी दिनु ? कि तपाईँ जानुस्, कि मलाई जान दिनुस् । विदेश नगई हुन्न । यहाँ त जति मेरर गरे पनि भुँडो भईँ ठिक्क । त्यो पनि जहिल्यै अभाव । जहिल्यै समस्या !”

म बोल्दिनेँ । बोल्ने ठाउँ भए पो बोल्नु । ऊ पनि काम गर्छ- कारखानामा । तर, महिनामा कति थाप्छ, थाहा छ ? सात हजार रुपियाँ । गलैँचा बुल्ने कारखाना छ टोलमा नै । त्यसमा नै काम गर्छ ऊ । पसिना चुहाउँछ ।

जति क्षमता छ, त्यति न पाइने हो पारिश्रमिक । पढे लेखेकी भए अलिक धेरै तलब पाउने जागिर भेट्नुै थिई होला । नभेट्ने पनि थिई होला । के ग्यारेन्टी छ ? जागिर नपाएर चुनावका लागि खटिने म्यादी प्रहरीमा एमए पासले पनि निवेदन दिए अरै भन्ने सुनेकै हो । हिँड्दै छु । वजार अड्डा चोक पुग्छु । जहाँ ठाकुरबाडीरोड छ र जहाँ मेरो स्कूल छ । मैले एसएलसीसम्म पढेको स्कूल । जहाँ मेरो वचपन गुजेको छ । पहिले-पहिले चिया खाने बड्गाली दादाको चिया दोकान त्यहाँ छ । अहिले पनि छ । त्यहाँ पस्छु । “दादा ! के छ हालखबर ? चिया बनाउनुस् ।” बड्गाली दादा चिया घोट्दै हुन्छ । मतिर हेर्छ र बोल्छ, “कहिले आउनु भयो काठमान्डुबाट ?”

“आज नै आएको ।”
“कति दिन बस्नु हुन्छ ?” ऊ फेरि सोछ्छ ।
“ठेगान छैन ।” म जवाफ दिन्छु ।
“केटाकेटी पनि लिएर आउनु भयो ?” ऊ फेरि सोछ्छ ।
“छैन । एकलै आएको ।”
“सबैलाई सन्धै छ नि ?” दादा फेरि सोछ्छ ।

“ठिक छ दादा । सबैलाई ठिक छ ।”
“बालबच्चा पढ्दै छन् नि ?” ऊ चुपलान्ने नाम लिँदैन ।
म भन्छु, “पढ्छन् !”
“कति वटा केटाकेटी ?” ऊ फेरि सोछ्छ ।
“दुई वटा,” म बोल्छु ।

उसले चिया घोट्दा उत्पन्न भएको आवाजले केहीबेर वार्तालापलाई बिथोल्छ । एकछिनपछि दादाले वरिपरि बेन्चमा भुमििएर बसेका, चियाको प्रतीक्षामा रहेका मानिसहरूका अगाडि रहेको टेबुलमा चिया राख्छ- ठक्...ठक्...ठक्...!

उसको मुख फेरि चल्छ, “काठमान्डुमा त कोठाभाडा पनि महँगो छ अरे ! पानीको पनि धेरै समस्या छ अरे ! तपाईँहरूलाई समस्या छैन ?”

म फिस्स हाँस्छु । चिया सुरुम् पाछु, “वाह, यस्तो होस् न चिया । गजब छ दादा चिया । यस्तो चिया काठमान्डुमा कहाँ खान पाउनु ?” दादाको प्रश्नको सोभो जवाफ नदिएर म यस्तो बोल्छु । केहीबेर दादा मेरो मुखमा घुरेर हेर्छ । माथौँ ऊ सोच्दैहोस्, मेरो ‘वाह, यस्तो होस् न चिया’ उसलाई लागेको हो उसको प्रश्नको जवाफ ।

“काठमान्डुमा पैसा भयो भने यस्तो चिया मात्र होइन, धेरै कुरा, धेरै राम्रो-राम्रो जे पनि पाइन्छ भन्ने मैले सुनेको ।”

यस पटक दादाले पनि मलाई घुमाएर केही भन्दै छ- म महसुस गर्छु । त्यसपछि दादा अरू अरू ग्राहकफलै उन्मुख हुन्छ । चना चिउरा भुजिया खानेहरू खाइरहेका छन् ।

म उठ्छु । दादालाई पैसा तिर्छु र लाग्छु तीनटोलिया जहाँ मामाको घर छ ।

मामाको घरमा मामा, माइजुबाहेक अरू कोही छैनन् । सबै विदेश । दुई जना मेरा दाजुहरू, दुवै विदेश । दिदी बहिनी आआफ्ना घरमा ।

“कहिले आयौ भान्जा ? कति बस्छौ ? सन्धो सुविस्ता नै छ नि ?” मामाले एकै पटक थुप्रै प्रश्नद्वारा मानौँ थुप्रै स्नेह पोल्नुहुन्छ ? प्रश्न सोध्नुमा पनि प्राप्त हुने रहेछ माया, सौहार्दता । मामा, माइजूका स्नेही व्यवहारसित भयामिन्छु ।

“तिमीले पनि केही गर्न सकेकीो यत्रो पढेर पनि । एउटा मामुली जागिर खान पनि काठमाडौँ पुग्नु पर्यो । कसरी पुरादो होला त्यहाँको महँगोमा !” मामाका सौहार्द बोलीवचनले मेरा आँखा भरिन्छन् । “काठमाडौँमा जागिरले केही हुन्न मामा । बरु व्यापार गर्ने पाए...?” म, भित्र मनको कुरा गर्छु । फेरि थप्छु, “आठ दस लाख रुपियाँ लगाउन पाए लुगाफाटा बेचेर पनि उन्नति हुन्छ मामा, उन्नति गर्न सकिन्छ काठमाडौँमा ।”

मामा बोल्नुहुन्न । मलाई थाहा छ- मामा किन बोल्नुहुन्न । मामाका दुई भाइ छोराहरूले त्यही व्यापार गर्ने भनेर मामासित धान फल्ने खेत वेच्न लगाए । २० लाख जति लिएर काठमाडौँ गएका मामाका छोराहरू अर्थात् मेरा दाजुहरू फेरि घर

फर्किएनन् । पहिला एकलाएकलै गए । पछि श्रीमती र छोराछोरी पनि लिएर गए ।

मलाई थाहा थियो- दुवै दाजुले घरबाट लिएर गएको पैसा काठमाडौँमा सिध्याए र अहिले भाइजुहरू आआफ्ना छोराछोरी पढाएर त्यहाँ काठमाडौँमा बस्नुभएको छ । दाइहरूले विदेशबाट खर्च पठाउँछन् । म तुलो निर्रवास तान्छु । मामा धेरै बेरपछि बोल्नुहुन्छ, “व्यापार भनेर मात्र हुँदैन । व्यापार चल्नु पनि पर्छ, गर्न जान्नु पनि पर्छ ।”

फेरि बोल्नुहुन्छ, “तिम्मा दाजुहरूले भएको खेतबारी दुबाए । तर, खोइ । अहिले विदेशमा भाँडा मामन्दा हुन् ।”

“भाँडा मामन्नु हेय होइन मामा । हाम्रो सोचमा खोट छ ।” भन्नु भन्छु । तर, चाहन्न मामाको चित्त दुःखाउँ । उहाँसित म त बभाउँ । प्रकटमा बोल्छु, “कम्तीमा सङ्घर्ष त गर्दै हुनुहुन्छ नि दाजुहरू । काम गर्दै हुनुहुन्छ । यही तुलो कुरा होइन र ?”

मनममा फेरि बोल्छु, ‘के भाँडा मामन्नु खराब हो र ? यस्तो सोचाइ खराब होइन ? काम तुच्छ र उच्च हुन्छ ?’ तर, प्रकटमा बोल्दिनेँ । मामासित मेरो हार्दिकता जो थियो, त्यसैले चित्त नदुःखाउन उहाँका कुरा काट्दिनेँ ।

मामा र मेराविच फोनमा पनि कुरा भइरहन्थे । मामाले मलाई बाका बारेमा सबै बताइसक्नु भएको थियो । बाले आफ्नो भएभएको जेथा जेठा छोरालाई जिम्मा लगाइसक्नु भएछ । मामाले सुनाउनु भएको थियो ।

“आजकाल त मलाई जान पनि मन लाग्दैन । हाम्रा कुरा ज्वाइँले सुने पो ? तिम्नो काका हुनुहुन्छ ज्वाइँका असली सल्लाहकार !” मामाले फोनबाट यसै भन्नुभएको थियो । मनमनमा आकाश थियो- काकाप्रति पनि, बाकाप्रति पनि !

जेठा छोरा अर्थात् मेरा दाजु, बेइकको हाकिम ! केही दिन, केही महिना त जेठा छोरांले बाआमालाई आफ्नो क्वार्टरमा लगेर राखेछन् । पछि, फेरि घरखेत आफ्नो मामामा पारिसकेपछि भनेछन्, “मलाई त क्वार्टरमा नबसी हुँदैन । जानुस् तपाईँहरू आफ्नै घरमा बस्नुस् । मान्छे नबसेको घर सब भत्ताभुङ्गा, लथालिङ्गा हुन्छ ।” बाआमालाई भेट्न पनि यसो कहिले मन लागे आउँछन्, मन नलागे आउँदैनन् अरै ।

“तिमीलाई अन्याय भयो बाबु !” मामाले फोनबाट भनेका कुराले बेलाबेला बिथोलिन्छु । “यो सब तिम्नो काकाले ज्वाइँलाई उचालेर हो ।” मामाका फोनमा बोलेका यी स्वरहरूले पनि रन्थिनिन्छु । त्यही रनाहामा भोला बोकेर हिँडेको हुन्छु काठमाडौँबाट घर, सोध्न वालाई, “म तपाईँको छोरो होइन ? अनि अंशमा दाजुलाई मात्र सबथोक किन ? मलाई किन केही होइन ? मलाई पनि मेरो अंश चाहियो- दिनुस् । व्यापार गर्छु म- मलाई पनि मेरो भाग दिनुस् ।”

तर, भोला बोकेर बिहान घरमा पुगेको केही समय भएको हुन- काका घरमा टुप्सुक्क ! काकाको उक्साहटपूर्ण

क्रियाकलापले त्यसै दिमाग बिथोलिएरहेको हुन्छ । अनि उठ्दैन त रिस ? एउटा मामुली कर्मचारीलाई काठमाडौँमा घर अरे ! अनि उठ्दैन त रिस ? मनमा तुफान चलिरहन्छ । ज्वारभाटा उठिरहन्छ । म मामालाई लिएर साँभसाँभतिर घर पुग्छु । मामा भन्नुहुन्छ आमालाई, “हेर बेनी, के गरेकी तिमीले ? एउटालाई काली च्यापेर अर्को छोरालाई मारुनुहुन्छ ?” आमा आँखामाि आँसु थुपारेर भन्नुहुन्छ, “मैले त भनेको यसो नगर्गौँ । मैले भनेको माने पो ?”

मामा, बातर्फ उन्मुख बोल्नुहुन्छ, “के गरेको ज्वाइँ तपाईँले ? जेठो भान्जाको त तुलो जागिर छ । उनलाई बरु केही नदिए हुने । यो कान्छा भान्जिलाई नै किन मारु भो ?” बा बोल्नुहुन्न । धेरै बेरपछि मधुरो, टाढाबाट आएको जस्तो कामेको स्वर सुनिन्छ बाको, “तट्यायो त्यसले । मैले बुढेसकालमा हामीलाई हेलाँ, सँगै राख्ता भनेर शेषपछि लेखिदिन खोजेको । शेषपछि पनि मलाई हो, अहिले पनि मलाई । किन लफडा बाँकी राख्ने भन्दै अहिल्यै थिचायो त्यसले !” बाका आँखामा पछुतो पट्छु । कामेको स्वरले धेरैथोक ओकलेका छन्, बुभन्छु ।

“भाइले पनि जेठालाई दिन उक्सायो । यसैले तपाईँलाई हेर्छ । तपाईँको सम्पति भनेको तपाईँको मर्जी । जसले तपाईँलाई गछ्छ, उसैलाई दिनुस्- भन्यो । म जेठाको गुलियोमा भुलें । अहिले चेत खुलेको छ तर सम्पति सबै उसको नाममा ।” बा रुन मात्र सक्नु हुन्न ।

“खर्चबर्च त्यसले दिन्छ त ?” म सोध्छु वालाई । ‘त्यसले’ भन्छु ‘दाजुले’ भन्न घिन लाग्छ- भन्दिनेँ । “काँ को दिनु, कहिलेकाहीँ आउँछन् लोनेस्वास्नी । रामरी बोल्दा पनि बोल्दैनन् । हामीलाई होइन उनीहरूलाई नामसारी गरेर दिएको यो घरलाई विचार गर्न आउँछन् उनीहरू यदाकदा ।”

बाको अनुहारमा पीडा छ । अचानक म फँसला सुनाउँछु । मुटु हाल्ने परे हालीला, बाआमासित भगडा-टन्टा गर्नु परे गरेँला भन्ने सोचेर घर गएको म मुटु हाल्ने होइन, मुटु नहालेर नै आफैँ फँसला सुनाउन उर्तेजित हुन्छु । बोल्छु, “काठमान्डु हिँड्नुस् हामीसित । सम्पति त्यसलाई भो- बाआमा मलाई, मेरा परिवारलाई, हामीलाई ।” भोलिपल्ट, बाआमाले कमाएको घर, जो भएको खेत ‘त्यसलाई’ छोडेर म बाआमालाई लिएर काठमाडौँ हिँड्छु । सधैं चढ्ने बस काठमाडौँका लागि प्रस्थान भइसकेको छ । बाआमालाई एकाठाउमा र म अर्को ठाउँमा बसेर यात्रामा निमग्न छौँ ।

काठमाडौँमा दुःख छ, समस्या छ तर पनि मानिसहरू त बाँचेकै छन् । म पनि बाँच्ने छु । बाआमाको आशीर्वाद शिरमा थापेर हामी बाँच्ने छौँ । जति समस्या भेले पनि बाँच्न सफल हुने छौँ- मनमा यी र यस्तै कुराहरू आइरहे !

बाहिर बस एकनासले आफ्नो गतिमा गन्तव्य भेट्न हिँडेरहेको छ ।

कविता

मुक्तक

तीर्थराज अधिकारी

गोधूलिको रमणीय कथा लेख्न सक्दैन मान्छे
अन्धकारको दुष्भाव छेक्न सक्दैन मान्छे
भ्रमक्क साँभ पर्दा नपढेँ मुख छोपेर सुत्थो भने
आकाशमा चम्किने तारा पनि देख्न सक्दैन मान्छे ।

धेरैको मुखमा चपाउँदै गरेको पानै देख्छु
राजनीतिक सागरमा मिलन र दोभानै देख्छु
देश दुब्यो दुबाए भनेर जति कराए पनि
खै म त जसलाई हेर्‍यो उसलाई ओभानै देख्छु ।

न उसलाई लाज छ, न सरम छ
न आन्तरिक तागत छ, न टम छ
व्यर्थै अरूलाई होच्याएर बोल्छ ऊ
जसको आफ्नै आत्मविश्वास कम छ ।

जनअधिकार माथि ढोजर गुडाउने
मित्रता र सहिष्णुताको डोरी चुँडाउने
अब यस्तो हरकत छोड्नु पर्यो हजुर !
नैतिकता र मर्यादाको धज्जी उडाउने ।

प्रसाद मानेर अमश्रु वस्तु खाँदै खाईँदैन
कागजको फूलमा अत्तर छरेर लाईँदैन
मन्दिर भित्र जाँदा मनै भुक्काउनु पर्छ मित्र
मात्र शिर भुक्काउँदैन वरदान पाईँदैन ।

गीत

सुमन थापा सङ्ग्राम

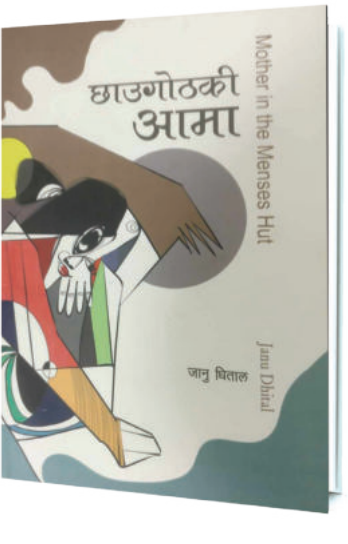
मन पराउनेको भिडमा छु फेरि पनि एकलो छु
बने पनि हजार टुक्रा त्यही ऐनाभित्र सग्लो छु ।

क्षितिज पारी पुग्यो पक्षी खबर केही ल्याउँछ कि
उडी गयो फिजाई पड्ख सम्भन्मा बोकी आउँछ कि
आशाहरूको भिडमा छु फेरि पनि एकलो छु
बने पनि हजार टुक्रा त्यही ऐनाभित्र सग्लो छु ।

दुबी जाने गोधुली भईँ पाए लिएर बिउँफन्छु
आकाश धर्ती एकले हुने विरवास लिएर फर्कन्छु
ताराहरूको भिडमा छु फेरि पनि एकलो छु
बने पनि हजार टुक्रा त्यही ऐनाभित्र सग्लो छु ।

स्वतन्त्रताका कविता

पुस्तक

अधिपतिहरूलाई कविको अकट्य प्रश्नका रूपमा धितालका कविता उभिएका छन् ।

जानु धितालका कवितामा सामयिक चेतनाको फराकिलो आयाम छ । लैङ्गिक चेतना, आदिवासी चेतना, दलित चेतना, पर्यावरणीय चेतना जस्ता आजको वैश्विक मुद्दाहरूमा केन्द्रित

उहाँका कविताले आधुनिकताभन्दा निकै वर आएर बहुलतामा आधारित मूल्यलाई सतहमा ल्याएको छ । मानिसले गरेको अति दोहनका कारण प्रकृतिमा देखा परेको विनाशकारी परिवर्तनकाप्रति कविको चासो रहेको छ । खास गरी प्रकृतिमा रहेका पानीका मुहान सजीव अस्तित्वका लागि आमाका दशधारा दुध जतिकै पवित्र हुन् तर मानिसको कुतघ्नताको सीमाहीनताले नदीको क्षेत्रसमेत अतिक्रमण गरेर भौतिक संरचना निर्माण गरिएका छन् । जल प्रदूषण, वायु प्रदूषण, माटो प्रदूषण, ध्वनि प्रदूषण, दृश्य प्रदूषण, कार्बन उत्सर्जन आदि कारणले जीवन भन्नुभन्नु कष्टकर बन्दै गएकोमा मानिस मात्र कारक रहेको छ । यसप्रति कविले असन्तुष्ट व्यक्त गर्नुभएको छ ।

छाउगोठकी आमा कविता सङ्ग्रहमा कुल छबिबस वटा कविता समावेश गरिएका छन् । हरेक कवितालाई नेपाली र अङ्ग्रेजी भाषामा राखिएका छन् । नेपालीमा लेखिएका जानु धितालका कवितालाई अङ्ग्रेजी अनुवाद भने विधान आचार्यले गर्नुभएको कुरा पुस्तकमा सूचित गरिएको छ । अनुवाद निकै सरल र अभिधात्मक किसिमको छ । पुस्तकमा दिइएका नेपाली मूलपाठ र अनुवादित अङ्ग्रेजी पाठ दुवैले पुस्तकलाई आकार दिएका छन् । नेपाली नबुभन्ने पाठक लक्षित गरेर सायद अनुवाद राखिएको होला । नेपाली र अङ्ग्रेजी दुवै पाठ साथसाथै राखेर कविता पढ्दा पाठकलाई नयाँ रोमाञ्चकता समेत यसबाट प्राप्त भएको छ ।

भावहरूको कोलाज बनेका धितालका कवितामा सिद्धान्तको कठोर नियन्त्रण छैन । बरु भोगाइका अनेक रङहरूको स्वच्छन्द विचरण छ । गति जीवनको सिद्धान्त बनेको छ र स्वतन्त्रता गतिशीलताको केन्द्रीय मूल्य बनेको छ । जून र फूल जस्ता प्रेम र सौन्दर्यका सर्वकालीन विम्वहरूलाई पनि नयाँ अन्दाजमा प्रस्तुत गर्नु धितालका कविताको विशेषता हो । भाषा

शिल्पका हिसाबले भयङ्करै विषम्यकारी आविष्कार नभए पनि

धितालका कवितामा प्राकृतिक किसिमको मौलिकता भल्कन्छ । रूपकहरूमा प्रयुक्त प्रतीकहरू कतिपय कवितामा अभिधार्थमा मात्र सीमित हुन पुगेका छन् । तिनले लक्ष्यलाई समाउन नसकी कोरा भावुकताको सारहीन चक्कर काट्नमा फस्न पुगेका छन् । जूनको प्रेम शीर्षक कविता त्यसको एक उदाहरण हो । कवितामा प्रेमी नायकको तस्बिर स्पष्ट रूपले खिचन सकिएको छैन । जीवनमा भोगिएका दुःख पीडा बाँध्न उपस्थित गराइएको सखीका रूपमा पनि जूनको विम्व स्पष्ट हुन सकेको छैन । जूनको आलम्बनमा फिजाइएको मनको विस्कन्नु पनि केका लागि हो, स्पष्ट हुन सकेको छैन । यस्ता कतिपय कवितामा पर्याप्त सम्पादन र परिष्कारको सम्भावना रहेका छन् । कविको आस्था भन्नु मान्छेको जीवन हो । मान्छेको जीवन नै कविको सिद्धान्त हो र त्यही नै उहाँका कविताको विषय पनि बनेको छ ।

व्यक्तिगत स्वार्थको सङ्कीर्ण घेरामा फस्दै गएको समाजको नग्न चरित्र कबधित्रैले उजागर गर्नुभएको छ । उहाँले लेखेका कुरा नयाँ होइनन् तर नयाँपनसहित आएका छन् । प्रेम नै व्यापार बनेको आजको दुनियाँमा कवि प्रेमका पक्षमा हुनुहुन्छ । कवितामा कतै वास्तव्य छ, कतै देशभक्ति, कतै मानवताको गीत छ, कतै उत्पीडनको पीडा छ तर ती सबैमा वर्तमानप्रतिको असन्तुष्टि र विद्रोह जतासुकै छ र भविष्यको प्रस्तावना उहाँका कविताका मूल ध्येय बनेर प्रकट भएको छ । समानता, विवेकमा आधारित सामाजिक न्याय, प्रेम र मानवता तथा मानव जीवन अनुकूल सांस्कृतिक रूपान्तरण कविको प्रमुख स्वर हो । छाउगोठकी आमा कविता सङ्ग्रहमा यही स्वर बुलुन्द छ । १०८ पृष्ठको यस सङ्ग्रहको मूल्य ३००/- रुपियाँ रहेको छ । पुस्तकको प्रकाशन भने सोसल एन्ड एकेडेमिक इन्नीमेसन्स प्रालिने गरेको हो ।

भरतकुमार साउद

समकालीन नेपाली कविताको मूल स्वर विद्रोही छ । त्यसो त आधुनिक नेपाली कविताको प्रमुख धारा परम्परागत मूल्यहरूमा रहेका विभाजन र विभेदकारी पुरातन व्यवस्था तथा वर्तमानको परचगामी अवस्थाप्रति कविता सदैव मुखर प्रतिक्रियात्मक बनेको देखिन्छ । कविता हेतुका सम्वन्धमा स्थापित शास्त्रार्थहरूलाई एकछिन बिसरेर आजको युगमा कविता लेख्नुपर्नेको कारणबार उठ्ने प्रश्नहरूमा घोलिँदा पनि परम्परा र वर्तमानप्रति पूर्णतः सहमत मानिसलाई कविता लेखिरहनु जरुरी पनि पर्दैन होला । जीवन केही मानवीय उदात्तता र केही उच्च नैतिक राजनीतिबाट सञ्चालित होस् भन्ने एक तहको

मुक्तिनाथमा उडेका पाइला

रकम दिएर विवाद मिलायौं । यात्रामा हिँडेका हामीलाई त्यो लफडाँमा फस्न मन थिएन । त्यसैले हाम्रो ध्यान होटलका मिठो र स्वस्थवर्धक खानातिर मोडियो । निकै स्वादिलो खाना खाएर बाटो लाग्यौं ।

हाम्रो गाडी त्रिशूली सँगसँगै बगिरह्यो । मुर्गालिन पुगेपछि त्रिशूलीले मर्स्याङ्दीलाई अँगालो हाल्यो । हामी पनि त्रिशूलीलाई छोडेर मर्स्याङ्दीको तौरतौर हुड्कियो । आँबुखैरेनी, घाँस कुवा, सिर्कन भञ्ज्याङ, डुम्रे, दमौली, दुलेगाँडा हुँदै लेखनाथ नगरपालिकामा अवस्थित वेगनास तालमा एकैचोटि उत्रियौं ।

निलो आकाश छातीमा बोकेर वेगनास ताल मुस्कुराइरहेको छ । डुङ्गा चढेर केहीबेर तालको धड्कन सुन्ने काँसिस गर्थौं । डुङ्गा चालक एक जना दिदी हुनुहुन्छ । दिदीलाई हेरेर पक्क पढेँ सोच्न बाध्य भएँ- नारी काँतेर र डरपोक हुन्छन् भन्ने कुरा त परिस्थितिले निर्धारण गर्ने रहेछ । निर्भीक र निडर दिदीको हिम्मतले बलिष्ठ भएका हातहरूमा मेरा नजर ठोकिए । दिदीको उज्यालो मुहार देखेर सोच्दैछु- “डाडु र पन्थु मात्र चलाउने हात होइनन् नारीका, यी परेका बेला अनन्त पीडा हृदयमा बोकेर पनि हाँस्दै पाखुरी चलाउने वीरडुंगना हो नारी ।” हेरिरहेकी छु दिदीका अटम्य साहसलाई । वेगनासको भन्दा बढी पानी दिदीको आँखामा अटाएका छन् । केँयौं वेगनास छातीमा लुकाएर मुस्कुराउँदै वेगनासकै पानीमाथि ओभानो भएर तैरिरहेकी छन् दिदी । सकुशल डुङ्गा खियाएको देख्दा निकै रमाइलो लाग्यो ।

“यो विशाल तालमा जसरी डुङ्गा चलाउँछु, त्यसरी नै जीवनमा डुब्ने लागेका केँयौं सम्बन्धहरूको डुङ्गालाई पनि हाँसीहाँसी तान्न सक्छु,” निला गिजा देखाएर फिक्स हाँस्दै भन्नुभयो दिदीले । नारी कमजोर छैनन् भन्ने विश्वास अर्भे मौलायो । लगभग ४० पुगेकी दिदीका गालामा चाउरी अलि बढी नै देखिन्थे ।

“आमा मरे भने बच्चा मात्र होइनन्, वा पनि टुहुरो भएर आमा खोज्दै हिँड्छन् तर वा मरे आमा नै वा भएर परिवारलाई छहारी दिन्छन् नानी,” दिदीका यी कुरा गर्भटुहुरी मेलै अम्क राम्रोसँग बुझ्न सक्थे । हृदयबाट दिदीलाई सलाम गर्दै वेगनासको छेउमा बसेर भोला खोतल्न थाल्यौं । भोकले पेट हुँडल्न थालिसकेको थियो । काठमाडौँबाट ल्याएका रोटी, आलुको कवाफ, चटनी, मुरब्बा र पानी ह्वाहँवाती बाहिर आए ।

मुस्ताङबाट फर्किँदा पोखरा घुम्ने पक्कापक्की गरेर कास्की र बागलुङको त्यो सुन्दर सडकमा सरर गुड्दै छौं हामी । मनोरम दृश्यावलोकनहरूलाई पछाडि पार्दै एकनासले हाम्रो गाडी बगिरहेको छ । पर्वत जाने बाटो हँदै अगाडि बढ्दा भमक्क साँभ पत्थो । म्याग्दीको बेनीमा बास खोज्दैछौं हामी । होटलको चौथो तलाको एउटा ठुलो कोठामा सबै अटायौं । होटल पुगे भरिभराउ छ । तातो खाना सबैले सोही होटलमा खाँयौं । भोलिपल्ट बिहान ५ बजे नै बेनीबाट अघि बढ्ने सोच लिएर अँध्यारोमा बाटो पहिल्याउँदै अघि बढ्दै छौं । गलेग्वर महादेव मन्दिरनगिचे पुगेका मात्र थियौं । गाडीमा ड्रम्यन भर्नुपर्ने कुरा भयो । नजिकैको पम्प चाँडै नखुल्ने पक्का भएपछि गाडी पुनः बेनीतर्फ फर्काइयो तर अर्को पेटोल पम्प पनि ६ बजे मात्र खुल्ने जानकारी प्राप्त भयो । हामी ६ बजेसम्म प्रतीक्षा गर्न बाध्य भयौं । तेल भरेपछि मात्र बढ्यो अगाडिको यात्रा । डरलाग्दो बाटो सुरु भयो ।

करिव दुई घण्टापछि तातोपानी पुग्यौं । यहाँ करिव एक घण्टा तातोपानीमा डुबुल्की लगायौं । चिसो ठाउँमा प्राकृतिक तातोपानीको उपलब्धताको रहस्य पक्कै रासायनिक हुनुपर्ने

ठहरका साथ हामी अघि बढ्यौं । कहालीलाग्दो यात्रा महसुस हुन थाल्यो । मनोरम अनि रमणीय भीमकाय भौगोलिक छटाहरू हेर्दा जतिजति रोमाञ्चित बनाउँदै लैजान्थ्यो, उतिउति जोगिमपूर्ण र खतरनाक बाटोले मृतु हल्लाउँदै लग्यो । म्याग्दी जिल्ला पार नहुन्जेल यस्तै हाल रह्यो हाम्रो । विविधतायुक्त विकराल भूगोल आँखाले हेर्दै छ । पहिरो जान सक्ने भिर छ ठाउँठाउँमा । सडकमाथि पहिरो भर्न सक्ने धेरै अग्ला अग्ला पहाडै पहाडको शृङ्खला छन् । सडक तल ज्यादै गहिरो कालीगण्डकी सुसाइरहेकी छन् । खाल्डाखुल्डी भएको उकाली ओरालीसहितको साँहै साँघुरो बाटो भएर, लवंग्राउँदै, लख्ख्राउँदै छौं । हल्केलामा ज्यान लिएर यात्रा गरेको अनुभूति मिल्दै छ ।

अब हिमाली क्षेत्रमा प्रवेश गर्दै छौं । अचानक पहिलो पटक आँखाअगाडि सेतो हिमाल दयाक्क मुस्कुराउँदा हामी जोडले चिच्याउन पुग्यौं । खाली हिमालको टुपुपे हेरेर हिमालको बखान गर्दै आएका हामी, आँखैअगाडि हवाति हिमाल देख्दा कहालिने भइइहाल्यौं । हिमालमा त हिउँ मात्र होला भन्थानेकी थिएँ तर काला पथरिपथर बोकेको विशाल चट्टानको पहाडमा पो हिउँ थपथप बस्दो रहेछ । हिमालका जरा, छाती जम्मै काला थिए । घाँटीदेखि टाउकोसम्म मात्र हिउँ थुप्रो लागेको देख्दै छु । सायद हिमालले भन्न खोज्दै छ - प्रकृतिविरुद्धका मानवीय

हिमालका जरा, छाती जम्मै काला थिए । घाँटीदेखि टाउकोसम्म मात्र हिउँ थुप्रो लागेको देख्दै छु । सायद हिमालले भन्न खोज्दै छ - प्रकृतिविरुद्धका मानवीय कार्यहरूको असर- “लौ हेर ! हाम्रो शरीरबाट हाम्रा सेता वस्त्र लुछेर हामीलाई नाङ्गो पाउँ छौ ।”

कार्यहरूको असर- “लौ हेर ! हाम्रो शरीरबाट हाम्रा सेता वस्त्र लुछेर हामीलाई नाङ्गो पाउँ छौ ।”

मेरो मुटु चिसो भयो । ओहो ! साँच्चै हिजोको हिमाल यस्तै थियो त ? प्रकृतिविरुद्धका हाम्रा बलात् कार्यहरूले भोलिका पुस्ताहरूलाई हिमालको सौन्दर्य प्रत्यक्ष देखाउन सकेँला ? डरले हो कि हिमाल देखेर हो मलाई जाडो बढेको अनुभव हुँदै छ । मुटु जाडोले भन्दा भविष्यको डरलाग्दो अवस्था सम्झेर काँट्दै छ सायद । हिमाल हेर्दै लेतेमा उभिएका छौं । उबडखाबड बाटोले हल्लाउँदै ल्याएको पेट खँजडी भएको छ । रायो सागको बास्ना होटलको द्वारमै सुवासित भयो । स्वादिष्ट शाकाहारी खाना थपीथपी खाँयौं ।

के उल्का घरमा खानेभन्दा टोक्बर पो स्वाड्यो बाबै ! होटल परिसरबाट बाहिर नियाल्दा अद्भुत दृश्य हेर्दै छौं । त्यो डरलाग्दो बाटोमा विदेशीहरू लामबद्ध भएर साइकल कुदाउँदै छन् । त्यो साइकल जुलुसमा बच्चाहरू पनि सामेल छन् । छक्क परेर हेर्दै छु हिम्मतको अर्को हिमाल ।

हामी म्याग्दीलाई बाईबाई गरी मुस्ताङ प्रवेश गरिसकेका छौं । बाटोको हिसाबले थोरै राहत महसुस भए पनि घरीघरी बाटोको बेहाल दृश्य अफ आँखामा गोचर हुन छाडेको छैन । तथापि मुस्ताङ हुँदै अघि बढ्दा, हाम्रो खुसी भने क्रमशः बढ्दो छ । कालीगण्डकी ठाउँठाउँमा हाम्रो धरातल भएर बगेकी छन् । गाडीको पाङ्गाले नदीलाई स्पर्श गर्दा बढो आनन्द आइरहेको छ । यसरी मिश्रित अनुभूतिका साथ अद्भुत प्रकृतिलाई साक्षात्कार गर्दै जसै अघि बढ्दै गयौं, कता कता हामीले गोचर गरेको दृश्य स्वर्गमा रूपान्तरण भए भँ भँ महसुस हुन थाल्यो ।

हिमाल हँसिको सुनेकी थिएँ, आज देख्दै छु । भीषण खैरो रडको अद्भुत मरुभूमि बोकेर पहाडले बेरले सौन्दर्य

फैल्याएको छ । प्रकृतिको जादु हेर्दै छु । हिमालको काखमा मरुभूमिको कलाकृति बेजोडको छ । सुक्खा जमिनभित्र गुलियो, रसिलो स्याउको खजाना छ । लटरम्म राता, हरिया स्याउ बोकेका बाटहरूले हामीलाई मुस्कुराउँदै स्वागत गर्दै छन् । जेमसोम, कागबेनी भएर मुक्तिनाथ पुग्ने आधार स्थल पुग्दा दिउँसोको ४ बजिसकेको छ । तसर्थ भोलि बिहान मात्र मन्दिर जाने निर्णय हुँदै छ र पुनः कागबेनी फर्किएका छौं । कागबेनीमा धर्मशाला पनि रहेछ बस्न र खानलाई तर कंटाकंटीको रहार अनै बस्ने बुभुिर्दै छ । त्यसैले नजिकैको होटलमा खाना खान र बास बस्न पुगेका छौं ।

अर्को दिन ६ बजे बिहानै निस्कियो कागबेनीबाट मुक्तिनाथतर्फ । हाम्रो समूहका तीन जनालाई लेक लागेर छोड्यो । हिँड्न सक्नेनन् । लल्याकलुलुक भए । मन तिम्र्न भयो । कागबेनीबाट मास्तिर लाग्दा ओहो ! बडो काइडाको सडकले मोहनी लाग्यो । गाडीबाट भरेर निकै बेर रमायौं । अब हामी मुक्तिनाथ मन्दिरको गोडामा उभिएका छौं । ३० मिनेटको उकालो हिँडेपछि मन्दिर पुगिने रहेछ । घोडा चढेर जान उत्तुलक भयौं । बिरोहरूको नामधारी घोडाहरू हामीलाई बोकेर हिँड्न थाले लमकलमक । १५ मिनेटपछि त घोडा चढेकाले पनि ओर्लेर १५ मिनेट हिँड्नेपनि पो रहेछ मेरा बा !

मुक्तिनाथ मन्दिर आँखैअगाडि छ । अब मन त्यसै त्यसै फुर्किएको छ । चिसो मञ्जाको छ तर पनि मन तातेको छ । पालेपालो सबै धाराको धेरै नै चिसो पानीले मुख धुँदै, टाउकोमा छुट्याउँदै छौं । अचानक मेरा सुट्टा हिउँमा चिल्लिए । म त सुरुली खेलेको भँ सुलुलु चिल्लिएँ । धन्न चोट लागेन । चिसो पानीको कुण्डमा मुक्त हुन अरू भक्तजन डुबुल्की माई गरेका दृश्य गजबको छ । मुक्तिनाथ बाबाको दर्शन आनन्दले गरेपछि निकै बेर हृदय आह्लासित भयो । चिसोले थरथर काँपेको देखेर होला, मुक्तिनाथ बाबाले सुटुकु बन्नभन्यो, “आशीर्वाद छ अनु ! जाऊ बा, जाऊ ! जाने मान्छेले अबेर गर्नु हुँदैन, किन चिसोमा सेक्किनु जाऊ अब !”

भस्ङ्गा भएँ, हतारहतार हामी मुक्तिनाथ बाबालाई हृदयमा बोकेर ओरालो लाग्दै छौं । बाटोको देबेतर दृष्टिगोचर भयो, बुढ्को ठुलो सालिक । मनमोहक, चित्त आकर्षक बुढ्को त्यो सालिक हेरिर्हुँ जस्तो छ । त्यो रहर पनि पूरा गर्न पछि परेनौं । मुक्तिनाथको त्यो अलौकिक वातावरण छाड्न पटककै मन थिएन तर जीवन मुजाराले जल्लपछि एकै ठाउँमा मात्र त कहाँ अडिन्छ्यो र जिन्दगीको रथ । मन, मटु र मस्तिष्कभरि तस्बिर साँदै मुक्तिनाथको धुम्कोबाट फर्किएँ ।

सफलताको सिँढी सकारात्मक सोच

भय, घृणा, ईर्ष्या, सन्देह, लोभ, मोह, हीनता, अहङ्कार, द्वेष आदि दुर्गुणले मानिसको व्यक्तित्वमा कूरता, दुर्बलता, कठोरता, उदण्डता, निरसता, चिडचिडाहटपन, रूखोपन, अल्छीपन, अस्तव्यस्तता, धोका, स्वार्थपन आदिले भरिदिन्छ । यसले तनाव, कुट्टा, निरासा, लाचारी, दुःख, असफलता, दरिद्रता, थकावट, असन्तोष आदिबाहेक केही दिँदैन र आन्तरिक शक्ति दुर्बल बनाइदिन्छ तर विश्वास, अभय, सहिष्णु, मुदुता, श्रद्धा, निष्ठा, सहयोग, इमानदारी, दया, करुणा, सत्य आदि सद्गुणले आचार, व्यवहारमा बीरता ल्याई मानिसको व्यक्तित्व उत्साही, आशावादी, प्रसन्न, तनावमुक्त, विनम्र, सहृदयी, अनुशासित बनाइदिन्छ ।

त्यसैले राम्रो सोच्नु नै सकारात्मक हुनु हो । सकारात्मकताले सफलता प्राप्त गर्न सकिन्छ । सकारात्मक भावना हाम्रो जीवनका लागि अति फलदायी हुन्छ । हामीले यो विश्वास गर्नु पर्छ कि सबै कुरा ठिक हुँदै छन् । यसरी नै सकारात्मकता ल्याउन सकिन्छ । अर्थात् दृष्टिकोणलाई सकारात्मक बनाउन सकिन्छ । आफूले आफैँलाई धन्यवाद व्यक्त गर्ने कुरा सिक्नु पर्छ । जीवनमा भएका सकारात्मक अनुभव र आदरशाली मनन गरेर आफूलाई धन्य सम्पर्कदा आत्मऊर्जा प्राप्त हुन्छ । असन्तोष प्रगातिको ढोका हो । जुनसुकै कुरामा पनि असन्तोष हुनुले प्रगतिको ढोका खोल्न र हरेक कुरा जान्न र बुझ्न चाहना भइरहन्छ । तनावबिना यस्तो चाहना हुन पनि सकारात्मक सोच हुने पर्दछ । यस प्रक्रियाले जुनसुकै कुरामा पनि एकदम ताजगीका साथ दुक्कसँगै माथि उक्लिन सक्छौं । त्यसैले त जस्तोसुकै सङ्घर्षमा पनि धैर्य र आत्मविश्वास दुवै आवश्यक हुन्छ । आफूलाई सकारात्मक बनाउन हाम्रो मानसिकता अधिक सकारात्मक हुनु पर्छ । सपना पूरा गर्न प्रेरित हुनु पर्छ । आफूलाई प्रेरित बनाउनका लागि आफ्नो सपना र लक्ष्यप्रति पूर्ण ध्यान दिने पर्छ । सपना देख्ने बानीले मानिस सफल हुन्छ । यही विश्वासले बढीभन्दा बढी सपना देख्ने पर्छ ।

सकारात्मकताका लागि सबभन्दा पहिले आफूले आफैँलाई सम्मान गर्नेबानी बसाल्नु पर्छ । यसैबाट आफ्नो भूल्याई महत्त्व दिन सकिन्छ । आफूले आफूलाई महत्त्व दिएपछि अरूले पनि आफूलाई महत्त्व दिन्छन् । आत्मस्वीकृति र मनोबल नै आफूलाई स्वीकार गर्न दुई महत्त्वपूर्ण कदम हुन् । महत्त्वपूर्ण छु भनी अडिग हुन सक्नु सबभन्दा चुरो कुरो हो ।योग र प्राणायाम गर्दा पनि मानसिक

शान्ति र सकारात्मकता बढ्छ । यसले आत्म उन्नतिमा मद्दत गर्छ । आफूभित्रको ऊर्जालाई आभास दिलाइदिन्छ र अत्यधिक सफलतातिर डोर्‍याइदिन्छ । यी सबै उपायले सकारात्मकताबारे प्रेरित बनाइरहन्छ । जीवनलाई सार्थक, सकारात्मक दृष्टिकोणमा हेर्दा, ठुलो सङ्घर्षको समयमा पनि स्वास्थ्य उत्तम भइरहन्छ । अनि सदा खुसियालीको वातावरण बनिरहन्छ । अवश्य नै यो सकारात्मक सोच नै सफलताको सूत्र हो । कुनै काम अवश्य नै सफल हुने छ भन्ने मानसिकताले कसलाई उत्साहित नबनाउला र ? अवश्य नै सकारात्मक भावनाले मनमा आनन्द मिल्छ । आनन्दले जीवनप्रति उत्साह र आदर्श जगाइदिन्छ, जसले हामीलाई नयाँ लक्ष्य देख्न र समस्यासँग जुध्न यथेष्ट शक्ति प्रदान गर्दछ । आशाका किरणहरू जगाइदिन्छ र देखाइदिन्छ । मनोबल उच्च बनाइदिन्छ । जीवनप्रति गर्व र प्रेरणात्मक शक्ति प्रदान गर्दछ । हरेकका लागि यो अतिरिक्त प्रेरणादायी शक्ति पनि हो । सकारात्मक सोचले जीवनलाई राम्रो बनाउन मद्दत पुर्‍याउँछ र अरूलाई पनि प्रेरित गराउँछ । यसले हरेक कुरामा अध्ययन गर्ने र सामाजिक परिस्थितिलाई सुधार्ने साहस प्रदान गर्छ । गरेका निर्णयमा

गल्ती हुन दिँदैन । असहाय व्यक्तिलाई स्नेह, सहयोग र प्रेमको भावना प्रकट गर्ने प्रेरणा प्रदान गर्दछ । जीवनलाई रङ्गीन बनाउँछ । हाम्रो चरित्रको विकास र सङ्घर्षको मार्गलाई बुझ्न मद्दत पुर्‍याउँछ । साथै आफ्नो लक्ष्यमा समर्थन प्रदान गर्दछ । सकारात्मक शक्ति एउटा मनोगत आदानप्रदानका रूपमा प्राप्त हुने ऊर्जा वा प्रेरणा हो, जो हाम्रो जीवनमा सकारात्मक परिणाम ल्याउन मद्दत गर्छ । यसले हाम्रो जीवनमा सान्त्वना, ऊर्जा, आत्मविश्वास, उत्साह र सफलता ल्याउँछ । यो एउटा बलियो शक्ति हो, जो हाम्रो मानसिकता र आचरणमा सशक्त तथा सही परिणाम दिन्छ । त्यस्तै आगामी कार्यप्रति प्रेरित गर्दछ ।

सकारात्मक शक्ति बढाउन सङ्गीत सुन्नु पर्छ, पुस्तक पढ्नु पर्छ, मानव सेवामा उत्रनु पर्छ, उत्सवहरूमा भाग लिनु पर्छ र नयाँ चुनौतीहरूको सामना गर्ने बानी बसाल्नु पर्छ । हाम्रो वरिपरिका हरेक सकारात्मक व्यक्तिको सोच र सङ्घातले यसमा वृद्धि हुन्छ । फलस्वरूप सफलता प्राप्त गर्न सजिलो हुन्छ । तसर्थ तपाईंको मनमा आफू राम्रो, उत्कृष्ट, हार्ति, सबल छु भन्नका लागि सकारात्मक सोच हुने पर्छ । यही कारण नै तपाईं ऊर्जाशील भएर अरूभन्दा एक

सकारात्मक शक्ति बढाउन सङ्गीत सुन्नु पर्छ, पुस्तक पढ्नु पर्छ, मानव सेवामा उत्रनु पर्छ, उत्सवहरूमा भाग लिनु पर्छ र नयाँ चुनौतीहरूको सामना गर्ने बानी बसाल्नु पर्छ । हाम्रो वरिपरिका हरेक सकारात्मक व्यक्तिको सोच र सङ्घातले पनि यसमा वृद्धि हुन्छ । फलस्वरूप सफलता प्राप्त गर्न सजिलो हुन्छ ।

कदम अघि बढ्न सक्नुहुनेछ । आफूले आफूलाई कुनै पनि हालतमा सफल बनाउन उत्कृष्ट आचरण पनि हुनु पर्छ । सफलताका लागि जस्तोसुकै कदम चाल्ने दृढ अडानले नै प्रतिकूलतालाई धेरै पछाडि छाडिदिन्छ । कार्यप्रतिको लगन, इमानदारी, दखल तथा पूर्ण आशाका साथ गरिएको कडा परिश्रमले उचाइमा पुर्‍याउँछ, जहाँबाट गन्तव्यको अति नै रमणीय, सुन्दर संसार हासिल गर्न सकिन्छ । नयाँ जोश, जाँगर, उमङ्गा तथा उत्साहले भरिपूर्ण भई सकारात्मक सोच राख्न सकिन्छ । नकारात्मक सोच हटाउन यसै नै एउटा सशक्त सकारात्मक सोच आवश्यक हुन्छ । संसारले तपाईंलाई तल्लो स्तरमा हेरे पनि आफूले आफूलाई यसरी कहिल्यै हेर्नु हुँदैन । यसका लागि आफ्नो फुर्ती घटाउनु हुँदैन । गर्वले छाती चौडा पार्नु पर्छ । आशालाई मर्न दिनु हुँदैन ।

आज जो पनि, जसलाई पनि हेयको दृष्टिले हेर्न रमाउँछन् । उनीहरू आफू पनि गर्न सक्दैनन्, अरूले गरेको पनि सहन गर्न सक्दैनन् । गरेपछि के हुन ! अगाडि बढ्ने मान्छेले नै हो उडान भर्ने । उडानबाट नै हो सुन्दर, मनोरम संसार देख्न सकिने । प्रयास अरूले गर्ने होइन, आफैँले गर्ने हो । अनि जित पनि आफ्नै हुने हो ।

बिजु सुवेदी विजय

ऊर्जावान् व्यक्तित्व राधेश्याम

फेब्रुअरी पाँच दशकअघि (२०३३ सालमा) तिहारलगत्तै एक दिन मेरा अग्रज पवनराज सुपारीका साथ पशुपति क्षेत्रमा अवस्थित भुवनेश्वरी मन्दिरमा आयोजित भट्टराई बन्धुहरूको भेलामा म सहभागी भएको थिएँ। समय-समयमा कामविशेषले काठमाडौँ जाने-आउने गरेको भए पनि जानपहिचान र सरसङ्गतका दृष्टिले काठमाडौँ मेरा लागि नूतन थियो । यहाँको परिवेश र रहनसहनबारे पढेको मात्र थिएँ- देखे, जानेको थिइनँ ।

भुवनेश्वरी मन्दिरमा चन्द्रकुमार भट्टराईको संयोजकत्वमा आयोजित भट्टराई बन्धुहरूको त्यो भेला पनि उस्तै नवीनतम रह्यो । त्यहाँ मैले चिने-जानेकोमा श्रद्धेय पवनराज सुपारी मात्र हुनुहुन्थ्यो । केही समयपछि प्रमुख अतिथिका रूपमा नेपाली कांग्रेसका सन्तनता कृष्णप्रसाद भट्टराई आउनुभयो । बेला-बखत भेट्ने गरेका समादरणीय व्यक्तित्वको उपस्थितिले म पुलकित हुन पुगेको थिएँ ।

उहाँले मलाई देख्नासाथ ‘हाम्रा भट्टराई बन्धु पनि आएका रहेछन्’ भन्नु हुँदा मेरो शिर उँचो भएको थियो । उपस्थित जनसमुदायविच नवीनतम चेहराप्रति सबैको चासो देखिएको थियो । त्यहाँ बनेको सौहार्दपूर्ण वातावरणले मन्त्रमुग्ध भएको थिएँ । त्यसै बखत राधेश्याम भट्टराई आउनुभयो । उहाँ राष्ट्रिय पञ्चायतमा कार्यरत द्वितीय श्रेणीको सरकारी कर्मचारी हुनुहुन्थ्यो । उहाँले विशेष व्यक्तित्वका रूपमा आसन ग्रहण गर्नुभयो ।

सन्तनता कृष्णप्रसाद भट्टराई राधेश्यामभन्दा पहिलेदेखि नै भुवनेश्वरी मन्दिरमा उपस्थित हुनुहुन्थ्यो । पञ्चायत व्यवस्थाका कटु आलोचक उहाँ सत्र सालमा खासिएको प्रतिनिधि सभाका सभामुख हुनुहुन्थ्यो । त्यतिखेर पञ्चायतइतर विचार राख्नेहरू प्रशासनका लागि आँखाका कसिङ्गर हुन्थे । हामी लुकीछिपी किसुनजीकहाँ जाने गर्थ्यौं तर पनि हाम्राविरुद्ध ‘दुयार्ग’ लागिसकेको थियो । सरकारी कर्मचारीले पञ्चायतइतर, विशेषतः नेपाली कांग्रेसका राजनीतिक नेताहरूसित सार्वजनिक ठाउँमा सम्पर्क राख्नु दुष्कर मानिन्थ्यो । कतिपय कर्मचारीको जागिर गुमेको पनि थियो । लुकेर घरमा जानेहरूसमेत ‘क्ल्याकलिस्टेड’ हुन्थे । यस्तो विषम स्थितिमा किसुनजी र राधेश्याम भट्टराईको आमन-सामने सबैका लागि कौतुहलको विषय रह्यो तर मेरो मन भिर्बाभित्रै रमाएको थियो ।

भट्टराई बन्धुहरूको देवाली प्रसङ्गमा भएको त्यो भेटघाट गैरराजनीतिक घटना थियो । स्वभाव अनुसार किसुनजी खडो सहज ढङ्गले प्रस्तुत हुनुभएको थियो । मन्दिरमा उपस्थित जनसमुदायका जिज्ञासाहरूको जवाफ दिनुभएको थियो । नचाहँदा नचाहँदै पनि गफगाफका क्रममा राजनीतिक गन्धका कुरा ननिस्किएका होइनन् तर ती हलुका र सामान्य गफका विषय बनेका थिए । संयोजकले विषयान्तर हुन दिनु भएन । भट्टराई बन्धुको देवाली र नयाँ कार्यसमितिको सन्दर्भले चर्चा पायो । त्यसै भेलाले काठमाडौँको जिल्लास्तरीय भट्टराई बन्धु समिति गठन गर्‍यो । मलाई सहसचिवमा चयन गरियो । किसुनजी र राधेश्याम भट्टराई सल्लाहकार रहनुभयो । मैले राधेश्याम भट्टराईलाई यति बेलै चिनेको हुँ ।

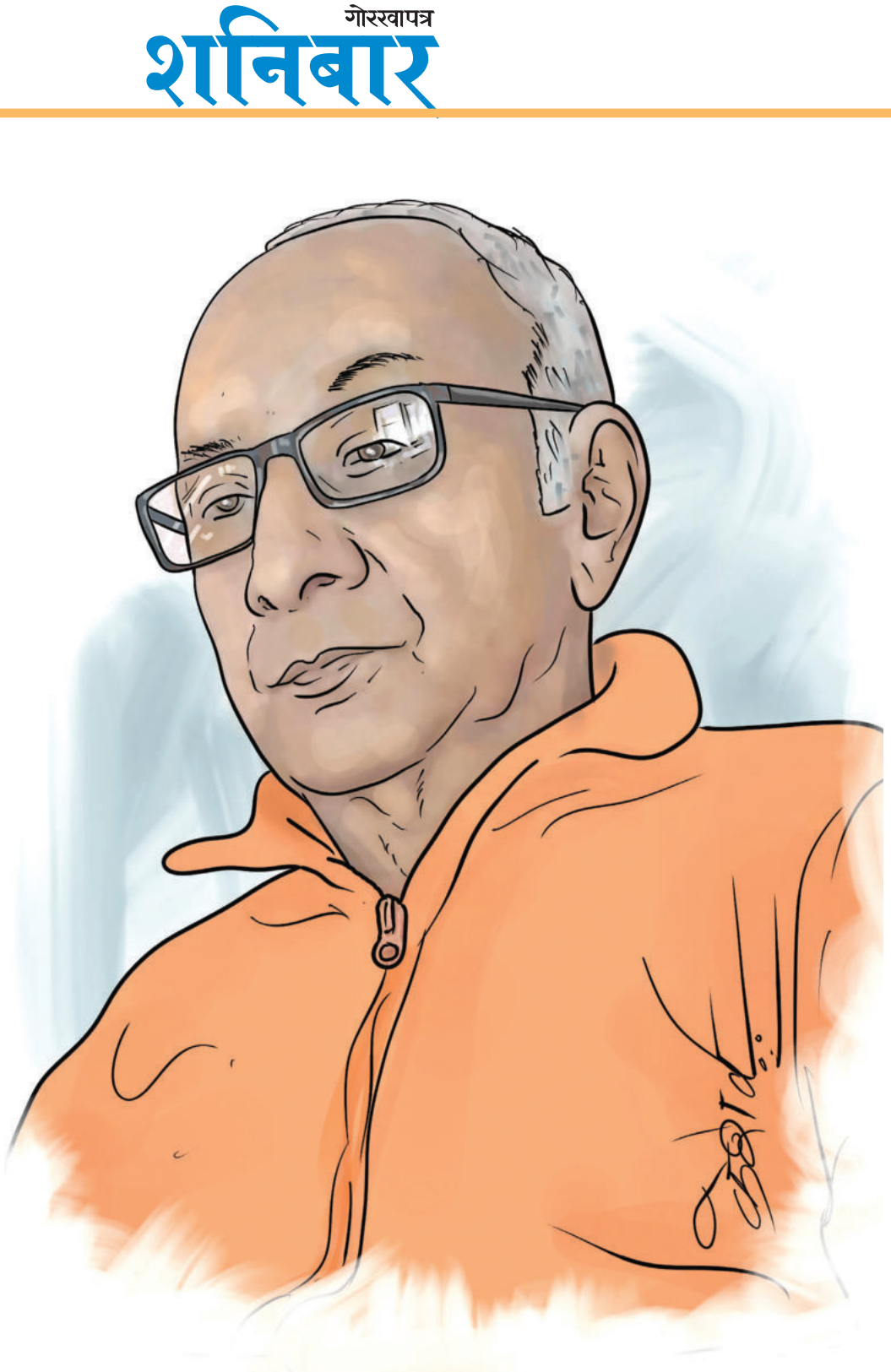
निजामती सेवका भट्टराई र संस्थानतर्फका हामी कर्मचारीहरूविच जानपहिचानको आधारमा मात्र सम्बन्ध कायम हुन्थ्यो । योगदानको दृष्टिले सामान्यतया उहाँलाई निजामती सेवा, साहित्य साधना र समाजसेवा एवं आध्यात्मिक साधनाका क्षेत्रमा स्मरण गर्नुपर्ने हुन्छ । उहाँको कार्यकालमा निजामती सेवामा अवस्था तरल थियो, सहज थिएन ।

मुलुकमा राष्ट्रिय एकता र मेलमिलापको वातावरण निर्माण हुँदै गर्दा २०३६ सालमा राष्ट्रिय जनमत सङ्ग्रह घोषणा भएको थियो । जनमत सङ्ग्रहमा विजयी भएको सुधारिएको पञ्चायत व्यवस्था अन्तर्गत दुई दशकपछि पहिलो पटक वालिग मताधिकारको आधारमा नेपाली जनताले राष्ट्रिय पञ्चायतमा आफ्ना प्रतिनिधि छान्ने अवसर पाए । निर्वाचित पञ्चहरू उदारवादी र अनुदारवादी दुई धारमा विभक्त थिए । सदनाभिन्न विश्वास-अविश्वासको द्वन्द्व कलाकार हुनुहुन्थ्यो ।

उहाँका पुराना र नयाँ घनवादी चित्रको पछिल्लो प्रदर्शनी केही वर्षअघि राजधानीको पार्क ग्यालरीमा भएको थियो । त्यो प्रदर्शनीमा २२ वटा चित्र राखिएका थिए । ऊ बेला प्रदर्शित चित्र सरसराँै हेर्दा मेरा आँखा एउटा लोकतन्त्र शीर्षकको चित्रमा पुगेर टक्क अडिएको थियो । त्यो चित्र पिकासोको ‘गोर्निका’ चित्र शैलीको प्रभावमा बनेको चित्र जस्तो थियो । चित्रको विषय, भावना र संरचना चाहिँ स्पष्टनस कलाकार फ्रान्सिस्को दे गोंयाको ‘तेस्रो मे’ नामक चित्रसँग मिल्दोजुल्दो थियो । विश्वप्रसिद्ध पिकासोको ‘गोर्निका’ चित्र प्रथम र दोस्रो विश्वयुद्धले जन्माएको दारुण र मानवीय क्षतिमाथि बनेको विश्वप्रसिद्ध चित्र हो भने गोंयाको ‘तेस्रो मे’ चित्र नेपालियनले स्पेन हात पारेपछि नेपालियनका सैनिकले निरीह स्पेनीमाथि बन्दुकको नालले मच्चाएको नरसंहार र बर्बरताको प्रतिबिम्बमुखी चित्र हो ।

तत्कालीन समाजको निरीह हविगतमाथि बलिधाहरूको हैकम र साम्राज्यवादी मैमतापनको नसाले यी चित्रहरू जन्माए । यस्तै प्रधानको लोकतन्त्र शीर्षक चित्रलाई शाहकालीन दमनले जन्माएको थियो । प्रधानको त्यो बेलाको प्रदर्शनीमा राखिएका चित्रहरूमा निरङ्कुशताले कुल्चिएका स्वतन्त्रकामी जनताको आन्दोलित विम्बहरू देखिन्थे ।

सुरुका दिनमा दृश्यचित्रहरूमा रमाएका प्रधान पछिल्लो कालखण्डमा घनवादी शैलीका विविध विषयवस्तुलाई क्यानभासमा सजाउन पुगुनु भयो । स्वदेश र विदेशमा धेरै पटक एकल र सामूहिक प्रदर्शनी गर्नुभएका कला प्राध्यापक प्रधान घनवादमा बढेको मोहका

चल्यो । विषम परिस्थितिमा पनि कुनै किसिमको कमीकमजोरी अनुभूत गर्नु परेन । बहुदलीय प्रजातान्त्रिक पक्षधरहरूले पञ्चायत व्यवस्थालाई मरेको घोडा भन्ने गरे । त्यसलाई कुनै चाबुक नहान्ने नीति लिएका भए पनि २०४६ सालको स्वतस्फूर्त जनआन्दोलनले ३० वर्षदेखि एकछत्र शासन गर्दै आएको पञ्चायत व्यवस्थालाई ढाल्यो । मुलुकमा पहिलो पटक जनभावना, इतिहास, धर्म-संस्कृति र परम्परालाई आत्मसात् गरेको मौलिक संविधान बन्यो । नवगठित प्रतिनिधि सभामा नेपाली कांग्रेसको बहुमत भए पनि आफूलाई अग्रगामी कान्तिकारी दाबी गरेका वाममोर्चाको उल्लेख्य प्रतिनिधित्व थियो ।

जननिर्वाचित सरकारलाई घुँडा टेकाउने प्रपञ्चले कर्मचारी उरालिएका थिए । त्यस्तो विषम स्थितिमा पनि प्रतिनिधि सभा सुसञ्चालन हुन सक्यो । लामो समय संसद सचिवालयमा काम गर्नुभएका राधेश्याम भट्टराईले परिवर्तित परिस्थितिलाई सहजै व्यवस्थापन गर्नुभएको थियो । २०३३ सालमा भुवनेश्वरी मन्दिरमा एकै ठाउँमा देखेका मूर्धन्य व्यक्तित्वद्वय कृष्णप्रसाद भट्टराई र राधेश्याम भट्टराईको उपस्थितिले संसदीय गरिमा बढेको मलाई लाग्छ । अहिले उहाँहरूको महाप्रस्थान भइसकेको छ ।

लामो समय अब्बल दर्जाको राष्ट्रसेवा गर्नुभएका राधेश्याम भट्टराई खोटाङ निवासी पिता पण्डित देवीप्रसाद भट्टराई र माता वृन्दावनलक्ष्मी भट्टराईका कोखबाट २००२ साल असार १९ गते रावाबँसी-३, लामीडाँडामा जन्मनुभएको थियो । उहाँले नेपालीमा एमए र संस्कृतमा आचार्य गर्नुभएको थियो । उहाँ लामो समय राष्ट्रिय अभिलेखालय र संसद सचिवालयमा कार्यरत रहनुभयो । राष्ट्रिय सभामा सचिवबाट (विशिष्ट श्रेणी) २०६२ सालमा उहाँ सेवानिवृत्त हुनुभयो ।

निजामती सेवामा प्रवेश गर्नुअघि उहाँको ‘स्वदेशमे जाऊँ’ गीत पूर्णिमा पत्रिकामा प्रकाशित भयो । उहाँले निजामती सेवा र साहित्य साधनालाई सँगसँगै हाँकिनुभएको थियो । उहाँको पहिलो कृति हलेंसी तीर्थकाव्य, २०४१ सालमा प्रकाशित भयो । दस वर्षको अन्तरालमा साठी थुँगा (मुक्तकसङ्ग्रह) २०५१ मा प्रकाशित भएको देखिन्छ ।

त्यसै गरी ‘मेरो देश : मेरो सपना’ (कवितासङ्ग्रह २०५७ साल) र नयाँ पसल (कवितासङ्ग्रह २०६६) प्रकाशन भए । प्रकाशनाधीन कृतिहरूमा ‘आफ्नै अनुभूति : आफ्नै कल्पना’ (गद्यकविता संग्रालो), नालापानी (खण्डकाव्य), दमौली (खण्डकाव्य), लट्ठी-घडी (निबन्धसङ्ग्रह), ‘तीर्थस्थल : बट्टीकेंदार’ (निबन्धसङ्ग्रह) र नेपालका तीर्थस्थल (तीर्थ-परिचय) छन् । त्यसका अतिरिक्त उहाँद्वारा सम्पादितमा संसद (समाचार, विचार-त्रैमासिक), खोटाङ (मुखपत्र), नयाँ कदम (मुखपत्र) आदि छन् ।

राधेश्याम भट्टराईका सिर्जनाका हरेक पानाहरूमा धार्मिक, राष्ट्रिय र स्वाधीन मानिसका मूल्यहरू उच्चकोटिका छन्, मौलिक छन् । साहित्य, संस्कृति र अध्यात्म मानिसाभित्र पाइने विशेष चेतनाको पुञ्ज रहेको उहाँका रचनामा प्रमुख रूपले मुखरित भएका छन् । फन्दै ४० वर्षअघि तपोभूमि एवं आध्यात्मिक धाम हलेंसी तीर्थयात्रा खण्डकाव्य (इतिवृत्ति) प्रकाशित भएको छ । कविले प्रारम्भको चौथो श्लोकमा नेपाललाई यसरी चिनाउन खोज्नुभएको छ :-

*देवता घुम्ने एकान्त शान्त यो देवभूमि हो,
महापिँ आई तपस्या गर्ने यो तपोभूमि हो
सिद्धिका निम्ति साधना केन्द्र, प्रेरणकेन्द्र यो
मुमुक्षुलाई गन्तव्य पुग्ने हो मोक्ष केन्द्र हो ।*

मानिसको पहिचान भावना र वचनबाट प्रकट हुन्छ । असल मानिसको पहिचान राष्ट्रको श्रीवृद्धि र समाज कल्याणका लागि हुन्छ । राधेश्याम भट्टराईले समाजको मौजुदा अवस्थालाई निर्भयताका साथ शिष्ट, सभ्य, सुसंस्कृत तथा सौम्य तवरका साथ जसरी उद्घाटित गर्नुभएको छ, त्यसले उहाँको विशिष्टताको उचाइ मापन गरेको छ । यो उचाइले समाज र राष्ट्रलाई सदैव मार्गनिर्देशित गर्छ भन्ने लाग्छ ।

हाम्रा पूर्वजहरू जसरी राष्ट्रिय भावनामा स्थित थिए, त्यसरी नै नयाँ पुस्तालाई पनि सबल र स्वाभिमानी बन्न उत्तेरित गर्न उहाँले कविता रचनुभएको पाइन्छ । त्यसै गरी उहाँले साहित्यमार्फत राष्ट्रको

मानिसको पहिचान भावना र वचनबाट प्रकट हुन्छ । असल मानिसको पहिचान राष्ट्रको श्रीवृद्धि र समाज कल्याणका लागि हुन्छ । राधेश्याम भट्टराईले समाजको मौजुदा अवस्थालाई निर्भयताका साथ शिष्ट, सभ्य, सुसंस्कृत तथा सौम्य तवरका साथ जसरी उद्घाटित गर्नुभएको छ, त्यसले उहाँको विशिष्टताको उचाइ मापन गरेको छ ।

सम्मान गर्न जनसाधारणलाई बाचाल गराउने सन्देश प्रवाह गर्नुभएको उल्लेख गर्नु अतिशयोक्ति नहोला । पराक्रमी, बुद्धिमान्नी र ओजस्वी ज्ञान-विज्ञानले हामीहरू दक्ष र सम्पन्न नभएसम्म हाम्रो समाज सभ्य र सुसंस्कृत बन्न सक्नेन भन्ने सन्देशलाई विद्वान् राधेश्याम भट्टराईले लेखनीमार्फत व्यक्त गर्नुभएको छ । यी भावना नियाल्दा वैदिक सभ्यता र बौद्ध सम्प्रदायको समन्वयात्मक धार्मिक भावनालाई उहाँले प्रार्थमिकता दिनुभयो भन्ने लाग्छ ।

उहाँले हलेंसीधामलाई सनातन हिन्दु र बौद्ध धर्मावलम्बीहरूको अति पावन तीर्थस्थल भएको देखाउनुभएको छ । यिनका धर्म र दर्शनबारे विशद चर्चा पनि गर्नुभएको छ । जगद्गुरु शङ्कराचार्य र बुद्धको अवतार जस्तै मानिने गुरु पद्मसम्भवको पावन तपोभूमिका रूपमा हलेंसी र यसको सेरोफेरोलाई जोड्नुभएको छ । बुद्ध जन्मेको देश नेपालमा प्राचीनकालदेखि नै बौद्ध धर्म, दर्शन र संस्कृतिको अध्ययन, अध्यापन र अनुसन्धान हुने गरेको प्रसङ्ग रोचक ढङ्गले उहाँले प्रस्तुत गर्नुभएको छ ।

हलेंसी महादेवस्थानको महात्म्य र महिमा बहुतेँ सरस र सरल ढङ्गले रचिएको हलेंसी तीर्थकाव्य पढ्दा अध्यात्म र दैवी शक्ति बोधगम्य हुने मान्यता स्थापित गरेको लाग्छ । मैले पहिले नसुनेका सन्दर्भहरू यस काव्यमा पढ्ने अवसर पाएँ, कविवरप्रति अनुगृहीत छु ।

उहाँको काव्यिक ध्यान समाज र राष्ट्रप्रति सदैव आकृष्ट रह्यो । नेपाली नागरिक आफ्नै देशमा विस्थापित हुनु परेको कारुणिक व्यथाले उहाँलाई पीडा दियो । निजामती सेवामा कार्यरत रहनुहुँदा हिंसा र आतङ्कका पीडादायी व्यथालाई संयमित ढङ्गले राख्नुभएको महत्सुस गर्न सकिन्छ । आफ्नो निजामती सेवकालको उत्तरार्धमा रचित ‘बुद्ध पाखा लागेपछि’ मुलुकमा फैलिएको आतङ्कको जरा छिचोल्न कनिष्ठ रहेको छ ।

जागरुक, क्रियाशील, आध्यात्मिक राष्ट्रसेवकको बौद्धिक सिर्जनाभित्र राष्ट्रको छाती चिरिएको, मुटु फुट्ने अटिको दारुण अवस्थाप्रतिको संवेदनशीलता प्रकट भएको छ । कविको चिन्ता छ- यहाँ मानवता हराएको छ । यसको अन्तर्ग ग्रहण छ, त्रासदीपूर्ण स्थितिको कहुर छ । त्यसैलाई कविको चिन्तनले मानवता हराएको भन्ने देखिन्छ । क्रत्रो विराट् चिन्तन ! मेरो मन छोएको यो कविताले आतङ्कबाट उत्पीडित हामीले पीडामा मलपट्टी लगाउने काँसिस गरेको छ । मैले २०३३ सालमा भुवनेश्वरी मन्दिरमा भेटेका सरल व्यक्तित्वभित्र मुलुकप्रतिको चासो र चिन्ता कवितामा पढ्न पाउँदा कृतकृत्य भएको छु ।

जनता नै राष्ट्रियता हो भन्ने विचारबाट हुर्के-बढेको म जस्तालाई उहाँका कविता पढ्दा आनन्द लाग्यो । सात सालको जनक्रान्तिले “आमजनताको गौरव र समर्पण नै राष्ट्रियता” मानेको थियो । समाजको संस्कृति, समुन्नति र समृद्धि राष्ट्रियताको प्रमुख कारक शक्ति उजागर गर्न उद्यत राधेश्याम भट्टराईका कवितामा राष्ट्रियता देशवासीको मेहनतले रोपिएको हुन्छ, राष्ट्रियता जनसाधारणको पसिनामा हुर्केको मानिएको छ ।

अगाडि लेखिएको छ- “जाली-फटाहाको धाक र रवाफमा होइन किसानको पसिनामा राष्ट्रियता बगेको हुन्छ, सहर-बजारमा होइन गाउँका कुना-काचामा राष्ट्रियता अडेको हुन्छ । देशको माटो र मुटु छाम्ने हेर राष्ट्रियता त्यहाँ बढेको हुन्छ ।” उहाँको विश्वास जनभावनामा देखिन्छ, यसैलाई राष्ट्रियताको आत्मा भन्न खोज्नुभएको होला । निजामती सेवामा प्रवेश गरेको वर्ष रचित यो कविताले उहाँको राष्ट्रसेवा जनभावनाको कट्टर-सम्माना केन्द्रित रहेको भन्ने देखिन्छ । उहाँका रचनाहरू खैँदला, रसिला, भरिला र सन्देशमूलक रहेका छन् ।

उहाँ निष्ठावान्, कर्तव्यपरायण, सबैको कुरा सुन्ने-बुझ्ने र विधिसम्मत काम गर्ने कविल कर्मचारी रहनुभयो । निर्मल, कञ्चन र जाज्वल्यमान छविका साथ उहाँ निजामती सेवामा २०६२ सालमा सेवा निवृत्त हुनुभयो । ऊर्जावान् व्यक्तित्वका धनी राधेश्याम भट्टराई २०७९ असोज ५ गते यस धराधामबाट विदा हुनुभयो ।

पिकासो, प्रधान र ज्यामितीय कला

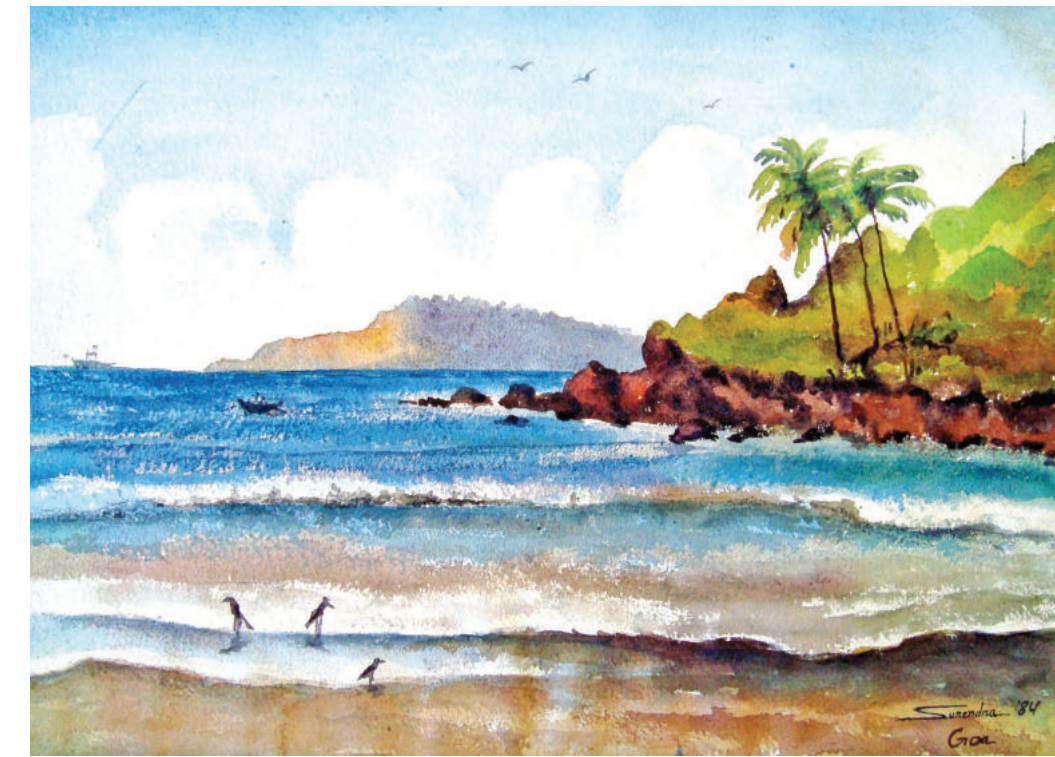
सुरेन्द्र प्रधान हामीबिच हुनुहुन् । चित्रमा मात्र उहाँ जीवित हुनुहुन्छ । केही वर्षअघि उहाँको क्यान्सरका कारण निधन भयो । नेपाली कलाकारलाई प्रायः क्यान्सरले नै लागेको देखिन्छ । डाक्टर रामकुमार भौकाजीलाई यही रोगले लग्यो । धरानका स्वयंभूकाश श्रेष्ठको जीवनलीला पनि यही रोगले चुँड्यो । प्राज्ञ शान्तकुमार राई, पुरन खड्कालगायत धेरै होनहार प्रतिभाको जीवनलीलालाई क्यान्सरले नै समाप्त पायो ।

अर्भै खोज्दै जाने हो भने अरू पनि धेरै कलाकार छन्; जो चाँडै बिته । यतिखेर कलाकार सुरेन्द्र प्रधानको सम्मननालाई ताजा बनाउने जमर्को गरेको छु । प्रधानलाई नेपाली कलाक्षेत्रले पिकासो भन्ने सम्बोधन गर्छ । साढे दुई दशकसम्म घनवादलाई आत्मसात् गर्दै कला सिर्जना गर्ने उहाँ नेपालका एक मात्र पिकासो प्रभावित कलाकार हुनुहुन्थ्यो ।

उहाँका पुराना र नयाँ घनवादी चित्रको पछिल्लो प्रदर्शनी केही वर्षअघि राजधानीको पार्क ग्यालरीमा भएको थियो । त्यो प्रदर्शनीमा २२ वटा चित्र राखिएका थिए । ऊ बेला प्रदर्शित चित्र सरसराँै हेर्दा मेरा आँखा एउटा लोकतन्त्र शीर्षकको चित्रमा पुगेर टक्क अडिएको थियो । त्यो चित्र पिकासोको ‘गोर्निका’ चित्र शैलीको प्रभावमा बनेको चित्र जस्तो थियो । चित्रको विषय, भावना र संरचना चाहिँ स्पष्टनस कलाकार फ्रान्सिस्को दे गोंयाको ‘तेस्रो मे’ नामक चित्रसँग मिल्दोजुल्दो थियो । विश्वप्रसिद्ध पिकासोको ‘गोर्निका’ चित्र प्रथम र दोस्रो विश्वयुद्धले जन्माएको दारुण र मानवीय क्षतिमाथि बनेको विश्वप्रसिद्ध चित्र हो भने गोंयाको ‘तेस्रो मे’ चित्र नेपालियनले स्पेन हात पारेपछि नेपालियनका सैनिकले निरीह स्पेनीमाथि बन्दुकको नालले मच्चाएको नरसंहार र बर्बरताको प्रतिबिम्बमुखी चित्र हो ।

तत्कालीन समाजको निरीह हविगतमाथि बलिधाहरूको हैकम र साम्राज्यवादी मैमतापनको नसाले यी चित्रहरू जन्माए । यस्तै प्रधानको लोकतन्त्र शीर्षक चित्रलाई शाहकालीन दमनले जन्माएको थियो । प्रधानको त्यो बेलाको प्रदर्शनीमा राखिएका चित्रहरूमा निरङ्कुशताले कुल्चिएका स्वतन्त्रकामी जनताको आन्दोलित विम्बहरू देखिन्थे ।

सुरुका दिनमा दृश्यचित्रहरूमा रमाएका प्रधान पछिल्लो कालखण्डमा घनवादी शैलीका विविध विषयवस्तुलाई क्यानभासमा सजाउन पुगुनु भयो । स्वदेश र विदेशमा धेरै पटक एकल र सामूहिक प्रदर्शनी गर्नुभएका कला प्राध्यापक प्रधान घनवादमा बढेको मोहका

बारेमा यसरी बताउनुहुन्थ्यो, “जब म मुम्बईको सर जेजे स्कुल अफ फाइन आर्ट कलेजबाट सन् १९८९ मा डिप्लोमा अध्ययन सकी नेपाल फर्किएँ, त्यही समयदेखि पिकासोको कलाले मोहित परेको हो । ममा अन्तर्निहित विचारको पोको यही वादले मात्र प्रस्फुटन गराउन सक्छ भन्ने लागेर पिकासोको घनवादको पछि लागेको हुँ ।”

नेपाली समाजमा घनवादका बारेमा उतिसारो हेक्का छैन । नेपाली बौद्धिक समाजमा समेत यो वादको विषयमा बुझ्न हम्मे हम्मे

पर्छ । घनवाद लतरतो वाद होइन तर पनि यो वाद प्रत्यक्ष परोक्ष रूपमा सबैतिर प्रायोगिक भएको देखिन्छ अर्थात् प्रत्येक क्षेत्रले आत्मसात् गरेको पाइन्छ । चित्रकला, मूर्तिकला, वास्तुकला, काष्ठकला तथा कलाका अन्य क्षेत्र र सामाजिक अवयवलगायत साहित्यिक विधामा पनि यो सिद्धान्तको प्रचुरता बढेको पाइन्छ ।

कुनै बेला साहित्यकार बैरागी काईला, इन्द्रबहादुर राई र ईश्वर बल्लभद्वारा दार्जिलिङबाट थालिएको आयामेली साहित्यिक

उठान वा कान्तिमा आधुनिक कलाको दर्शनलगायत घनवाद नै विशेष प्रभाव मार्गका रूपमा अखिलतार भएको पाइन्छ । आयामेली साहित्यमा पिकासोको ज्यामितीय सिद्धान्तले अग्रह गरेका विचार र दर्शनहरू प्रशस्तै विचरण भएका पाइन्छन् । आयामेली दर्शनले जीवनको दुका अलग-अलग वर्णन गरेर पुग्दैन । सिङ्गाँ रूपमा वर्णन गर्नु पर्छ र वस्तुमाथिको परम्परागत हेराइले भन्दा तेश्रो नेत्रको आयामिक हेराइको दृष्टिले सबै साँचो देख्छ भनेको छ । यसर्थ दर्शन र मान्यताको उच्च र गहकिलो मान्यता हो- पिकासोको घनवादी सिद्धान्त । दिदीको मृत्युवरणको पीडा सहन नसकी ईश्वर दानव हो र मान्छेको शत्रु पनि हो भन्दै ईश्वरीय विधानलाई नकारी ईश्वरमाथि विषममन गर्ने पिकासोले यो वादलाई फ्रान्सबाट सुरु गरेका हुन् । ऊ बेला उनले सहकर्मी कलाकार जर्ज ब्राकसँग मिलेर घनवादी आन्दोलन चर्काएका हुन् । घनवादी विचार सन् १९०७ देखि उठेको भए पनि समाजमा यसको प्रभाव सन् १९०८ पछि मात्रै पर्दै गएको हो ।

घनवादले वस्तुको लम्बाइ, चौडाइ र उचाइमा विश्वास राख्छ र वस्तुको गहिर्इसँग तादात्म्यता गर्दछ । यो नै यसको वैशिष्ट्य हो । कलामा घनवादी शैली अनुरूप अभिव्यक्ति परिक्दा वस्तुको रचना एकपछि अर्कोमा ‘ओभरल्याप’ गरिँदै सग्लो ‘फर्म’ प्रस्तुत गरिने गरिन्छ । वस्तु प्रकृति वा मानव जेसुकैको बनेाट होस्, तिनको त्रिकोणात्मक ज्यामितीय ढङ्गमा व्यक्त हुने तथा कुरूपतामा सुन्दरता खोजिने नवदृष्टिकोणवादी चरित्र नै यो कलाको पहिचान हो । सन् १८८१ मा स्पेनमा जन्मी विश्वकला संसारमा नाम, दाम र काममा सफलता कमाएका पिकासोले घनवादको गुठीको सदस्य भनिएका छन्, “घनवादी चित्र भनेको थपक्कै हातमा लिएर हेर्ने वस्तु होइन, यो एक अन्तर जस्तो हो, जसबाट सुगन्ध तिमी अगाडि, पछाडि, दायाँ, बायाँ चरितरबाट आइरहेको हुन्छ ।”

घनवादबाट नेपालका कला समीक्षकहरू भन्छन्, “यो वाद अन्तर्गतका चित्रमा रङ ‘ओपेक’ हुन्छ । रेखामा गतिमय र सशक्त हुन्छन् ।” समीक्षकहरूले भने जस्तै प्रधानका प्रत्येक क्यानभासमा ‘ओपेक’ वा पारदर्शी रङ र रेखाको बेजोड मिलन भएको पाइन्छ । प्रधानका चित्रभित्र सशक्त कोणिक रेखामा बनेको विषयवस्तु ज्यादै हृदयस्पर्शी छन् । उस बेला प्रदर्शित लोकतन्त्र चित्र त फनै राम्रो बनेको थियो ।

नेपाली क्रिकेट विश्वकपमा

- युएईविरुद्धको भिडन्त सामान्य खेल थिएन । सो खेल जित्ने टिम टी-२० विश्वकपमा खेल्न योग्य हुने थियो, जुन अवसर नेपालले भजाउन सफल भयो । यससँगै युएईको लगातार टी-२० विश्वकप खेल्ने सपना पनि चकनाचुर बन्यो ।
- नेपाल टी-२० विश्वकपमा चयन भएको यो दोस्रो पटक हो । नौ वर्षपछि विश्वकपमा पुनरागमन गरेको नेपालले सन् २०१४ मा बङ्गलादेशमा भएको टी-२० विश्वकप खेलेको थियो ।

तरिखर : विकास द्वारा

संयुक्त अरब इमिरेट्सलाई हराएर नेपाल विश्वकपमा छनोट भएसँगै खुसी मनाउँदै नेपाली क्रिकेट टोली ।

प्रजित शाक्य

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

नेपाली क्रिकेटले फेरि एक पटक विश्वकपको यात्रा सुनिश्चित गरेको छ । नेपालले शुक्रबार परम्परागत प्रतिद्वन्द्वी संयुक्त अरब इमिरेट्स (युएई) लाई आइसिसी टी-२० विश्वकप एसिया क्षेत्र क्वालिफायरको सेमिफाइनलमा आठ विकेटले हराएर विश्वकपको यात्रा सुनिश्चित गरेको हो ।

यससँगै विषय खेलकुदमा नेपालले राम्रो छवि बनाएको छ । युएईविरुद्धको भिडन्त सामान्य खेल थिएन । सो खेल जित्ने टिम टी-२० विश्वकपमा खेल्न योग्य हुने थियो, जुन अवसर नेपालले भजाउन सफल भयो । यससँगै युएईको लगातार टी-२० विश्वकप खेल्ने सपना पनि चकनाचुर बन्यो ।

नेपाल टी-२० विश्वकपमा चयन भएको यो दोस्रो पटक हो । नौ वर्षपछि विश्वकपमा पुनरागमन गरेको नेपालले सन् २०१४ मा बङ्गलादेशमा भएको टी-२० विश्वकप खेलेको थियो । त्यसपछि नेपाल लगातार अन्तिम समयमा प्रत्येक दुई वर्षमा हुने टी-२० विश्वकपमा छनोट हुनबाट वञ्चित हुँदै आएको थियो । गत वर्ष ओमानमा भएको छनोटको

प्रमद्वारा बधाई ज्ञापन

गोरखापत्र समाचारदाता
काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड' ले नेपाली क्रिकेट टोलीलाई बधाई ज्ञापन गर्नुभएको छ । उहाँले टी-२० विश्वकप प्रतिযোগिताका लागि शुक्रबार नेपाली टिम छनोट भएपछि बधाई ज्ञापन गर्नुभएको हो ।

बधाईसँगै प्रधानमन्त्री प्रचण्डले

सेमिफाइनलमा पनि युएईसँगै ६८ रनले पराजित भएकाले यसलाई समयमै सम्पन्न गर्ने विषयमा कुनै सम्झौता गर्न नसकिने उल्लेख गर्नुभयो ।

उहाँले यस विषयमा निर्णय गर्ने अधिकारीदेखि काम गर्ने ठेकेदारसम्मले कुनै पनि बाहनामा ढिलासुस्ती गरे सरकार कडाइका साथ जाने बताउनुभयो । उपप्रधानमन्त्री खड्काले भन्नुभयो, “फास्ट ट्र्याकको काम तोकिएको समय र गुणस्तरमा कुनै सम्झौता हुन सक्दैन । कुनै कतै काममा अवरोध हुने समस्या आए तुरुन्त समाधान गर्न सरकार तयार छ ।” अहिलेसम्म विकास निर्माणले गति लिन नसकेको विषयमा सबैले जिम्मेवारी लिनुपर्ने भन्दै उहाँले परम्परागत शैलीमा काम गरेर चामत्कारिक परिणाम दिन नसकिने भएकाले काम गर्ने शैलीमा आधुनिकीकरण गर्न निर्देशन दिनुभयो ।

पछिल्लो समय क्रिकेटमा नेपाली टोलीले प्राप्त गरेको सफलता र उचाइप्रति सरकारका तर्फबाट उच्च सम्मान व्यक्त गर्नुभयो ।

फेसबुकमाफत दिनुभएको बधाईमा खुसी व्यक्त गर्दै उहाँले भन्नुभएको छ, “नेपाली क्रिकेट टोलीको आगामी यात्रामा सफलताको कामनासहित सरकार सधैं यहाँहरूको साथमा रहने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु ।”

दलका नेता मात्र होइन विभिन्न सङ्घसंस्था बधाई दिन अगाडि सरंका छन् ।

नेपाली क्रिकेट टिमका कप्तान रोहित पौडेलले विश्वकपमा पुगेपछि सन् २०१४ मा पहिलो पटक विश्वकप खेल्ने नेपाली टिम र सो टिममा सहभागी खेलाडीलाई स्मरण गर्नुभयो । उहाँले पारस खड्का, ज्ञानेन्द्र मल्ल, शरद भेषवाकर, शक्ति गौचन,

वसन्त रेग्मी र सोमपाल कामीलगायत सबैलाई सम्मर्दै उहाँहरूले दिलाएको उपलब्धिलाई आफ्नो नेतृत्वमा दोहर्‍याउन सकेकोमा गर्व र भाग्यमानो बनेको छु भन्नुभयो ।

सन् २०१४ मा नेपालले विश्वकप खेलेको टिममा खेल्ने तेज बलर सोमपाल मात्र यसपालि विश्वकपमा चयन हुने टिममा पनि सामेल हुनुहुन्छ । पछिल्लो पटक टी-२० विश्वकप खेल्दा नेपालले पहिलो सहभागितामै तीनमध्ये दुई खेलमा दुर्लभ जित निकालेर आफ्नो सहभागितालाई सम्भन्धनलायक बनाएको थियो । अफगानिस्तान र हङकङलाई हराएपछि आयोजक बङ्गलादेशसँग पराजित हुँदा नेपाल सो टी-२० विश्वकपको अघिल्लो चरणमा स्थान बनाउन असफल भएको थियो ।

अहिले नेपाल क्रिकेट स्वीर्णिम युगमा छ भन्दा अत्युक्ति हुँदैन । पछिल्लो एक वर्षमा नेपाल आइसिसी विश्वकप क्रिकेट लिग २ मार्फत शीर्ष तीनमा रहेर आफ्नो एकदिवसीय मान्यता मात्र जोगाएन, विश्वकप छनोटको ग्लोबल चयनको सपना पनि पूरा गरेको थियो ।

» बाँकी पृष्ठ २ मा

पुरस्कार रकम निकासा

गोरखापत्र समाचारदाता
काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

विभिन्न समयमा भएका क्रिकेट प्रतियोगिताका पूर्वोपित नगद पुरस्कार अर्थ मन्त्रालयले निकासा गरेको छ । राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्का सदस्य-सचिव टङ्कलाल घिसिङले शुक्रबार तीन प्रतियोगिताको पूर्वोपित एक करोड ५७ लाख ५० हजार रुपियाँ पुरस्कार निकासा भएको जानकारी दिनुभयो ।

गत वैशाख ५ देखि १८ गतेसम्म भएको एसिसी पुरुष प्रिमियर कपका लागि ७९ लाख, २०७९ साल फागुन १२ देखि १८ गतेसम्म भएको आइसिसी यु-१९ पुरुष सिडब्लुसी- एसिया क्वालिफायरका लागि ४६ लाख र आइसिसी सिडब्लुसी लिग-२ का लागि ३२ लाख ५० हजार

» बाँकी पृष्ठ २ मा

राष्ट्रपतिको विदेश भ्रमण स्वीकृत

सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमन्त्री रेखा शर्मा

गोरखापत्र समाचारदाता
काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

सरकारले राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलसहित तीन मन्त्रीको विदेश भ्रमण स्वीकृत गरेको छ । शुक्रबार मन्त्रीपरिषद् बैठकको निर्णय सार्वजनिक गर्दै सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमन्त्री रेखा शर्माले राष्ट्रपतिको फ्रान्स, जर्मनी र इटाली भ्रमण स्वीकृत भएको जानकारी दिनुभयो ।

उहाँले राष्ट्रपति फ्रान्सको पेरिसमा आयोजना हुने पेरिस पिस फोरममा भाग लिन कात्तिक २२ गते प्रस्थान गर्ने बताउनुभयो । त्यसपछि जर्मनी र इटालीको समेत राष्ट्रपति पौडेलले भ्रमण गर्नुहुने भएको छ । उहाँ मङ्सिर १ गते स्वदेश फर्किने कार्यतालिका छ ।

यसै उपप्रधान एवं रक्षामन्त्री पूर्णबहादुर खड्का संयुक्त अरब इमिरेट्स (युएई) दुवईमा हुने १८ औँ दुवई एयरवेज एडिसन २०३२ मा भाग लिन जाने कार्यक्रम स्वीकृत गरिएको छ । यसै उद्योग, वाणिज्य तथा अपूर्तिमन्त्री रमेश रिजाल चीनको साङ्घाईमा सञ्चालन हुने छैटौँ चीन अन्तर्राष्ट्रिय आयात मेलामा सहभागी हुन जाने निर्णय स्वीकृत गरिएको मन्त्री शर्माले जानकारी दिनुभयो ।

» बाँकी पृष्ठ २ मा

डायलासिस सेन्टर बन्द हुँदा बिरामी मर्कामा

गोरखापत्र समाचारदाता
काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

गोड्गबुस्थित नेसनल डायलासिस सेन्टर अप्रत्यासित रूपमा बन्द हुँदा उक्त केन्द्रमा नियमित डायलासिस गर्ने बिरामी मर्कामा परेका छन् । डाइलासिस सञ्चालकले तीन वर्षको भाडावपतको कव्यौता रकम नदिएपछि घरबेटीले डायलासिस केन्द्र बन्द गर्न दबाव दिएका थिए ।

बुधवारदेखि डायलासिस सेवा बन्द भएपछि बिरामीहरूले सेन्टरमा धर्नासमेत दिएका थिए । केन्द्रका सञ्चालक कृष्ण महर्जनले तीन वर्ष अघिदेखिको घर भाडावापत ११ लाख रुपियाँ नदिएपछि डायलासिस केन्द्र बन्द भएको हो ।

» बाँकी पृष्ठ २ मा

‘देश र जनताको हितमा कलम चलाउनु पर्छ’

उपप्रधानमन्त्री तथा रक्षामन्त्री पूर्णबहादुर खड्का

गोरखापत्र समाचारदाता
काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

उपप्रधानमन्त्री तथा रक्षामन्त्री पूर्णबहादुर खड्काले देश, जनताको हित र मुलुकको प्रगति हुने काममा कलम चलाउँदा कोही पनि डराउन नहुने बताउनुभएको छ ।

रक्षा मन्त्रालयमा शुक्रबार आयोजित त्रैमासिक समीक्षा बैठकमा उहाँले कलम चलाउँदा केवल देश जनताको हित, प्रगतिलाई मात्र ध्यानमा राखेर काम गरे कुनै पनि निर्णय गर्ने अधिकारीले कलम चलाउन डराउनु नपर्ने धारणा व्यक्त गर्नुभयो । कुनै पनि काम गर्दा स्वार्थ, लोभ र डरबाट मुक्त भएर काम गर्न जोड दिँदै उहाँले मातहतका निकायलाई निर्देशन दिनुभयो । उपप्रधानमन्त्री खड्काले तराई-मधेश दुत

मार्ग नेपाली सेना र नेपालका लागि प्रतिष्ठाको विषय भएकाले यसलाई समयमै सम्पन्न गर्ने विषयमा कुनै सम्झौता गर्न नसकिने उल्लेख गर्नुभयो ।

उहाँले यस विषयमा निर्णय गर्ने अधिकारीदेखि काम गर्ने ठेकेदारसम्मले कुनै पनि बाहनामा ढिलासुस्ती गरे सरकार कडाइका साथ जाने बताउनुभयो । उपप्रधानमन्त्री खड्काले भन्नुभयो, “फास्ट ट्र्याकको काम तोकिएको समय र गुणस्तरमा कुनै सम्झौता हुन सक्दैन । कुनै कतै काममा अवरोध हुने समस्या आए तुरुन्त समाधान गर्न सरकार तयार छ ।” अहिलेसम्म विकास निर्माणले गति लिन नसकेको विषयमा सबैले जिम्मेवारी लिनुपर्ने भन्दै उहाँले परम्परागत शैलीमा काम गरेर चामत्कारिक परिणाम दिन नसकिने भएकाले काम गर्ने शैलीमा आधुनिकीकरण गर्न निर्देशन दिनुभयो ।

मेलम्चीको पानी वितरण अनिश्चित

भउचप्रसाद यादव

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

यो वर्ष मेलम्चीको पानी वितरण अनिश्चित बनेको छ । विगतको तुलनामा यो वर्षको बाढीपहिरोले मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको हेडवर्क्स तथा मुख्य बाँधमा बढी मात्रामा माटोको लेदो र गेरुआन थुपेर पनि अहिलेसम्म त्यसलाई हटाउने काम सुरु हुन सकेको छैन । यस पटकको बाढीपहिरोले आयोजनाको मुहान र हेडवर्क्सका साथै आयोजनाको गेट नम्बर ९ र १० पूर्ण रूपमा पुगिएको छ ।

बाढीपहिरोले आयोजनाको हेडवर्क्स र मुख्य बाँधमा पुग्ने पहुँच मार्ग बगाउँदा त्यसको मर्मत निर्माण अहिलेसम्म सुरु हुन नसक्दा मेलम्चीको पानी वितरण अनिश्चित बन्दै गएको हो । गत वर्ष मङ्सिरदेखि वितरण सुरु गरिएको पानी यो वर्ष माघको अन्तिमबाट मात्र वितरण हुने सम्भावना छ ।

मेलम्ची खानेपानी विकास समितिका प्रवक्ता राजेन्द्रप्रसाद पन्तले विगतभन्दा यो वर्ष बाढीपहिरोले आयोजनामा ठुलो क्षति पुर्‍याए पनि अहिलेसम्म त्यसको मर्मतसम्भार तथा निर्माण सुरु हुन नसक्दा पानी वितरण अनिश्चित बनेको बताउनुभयो ।

उहाँका अनुसार बाढीपहिरोले आयोजनाको मुहानसम्म पुग्ने सडकसमेत बगाएकाले हेडवर्क्स र मुहान क्षेत्रमा पुगेको क्षति अझै यकिन हुन सकेको छैन । ‘डोन’ को सहायताले गरिएको अध्ययन अनुसार मुहान क्षेत्रमा ठुलो मात्रामा माटोको लेदो र गेरुआन थुपिएको देखिएको छ । मुहानसम्म पुग्ने पहुँच मार्ग निर्माण गर्ने, मुहानसम्म पुगेर क्षति यकिन गर्ने, क्षति यकिन गरेर बजेट सुनिश्चित

गरी मर्मतसम्भार तथा निर्माण सुरु गर्ने जस्ता काम अहिलेसम्म हुन नसकेकाले यस वर्ष पानी वितरण ढिलो हुने बताइएको छ ।

उहाँले भन्नुभयो, “मर्मत तथा निर्माण सुरु गर्ने मेलम्ची खानेपानी समितिको बोर्डले निर्णय गर्नु पर्छ । डेढ महिनादेखि समिति कार्यकारीविहीन छ । कार्यकारी पदाधिकारी नियुक्त भएर नआएसम्म समितिको बोर्ड बैठक बस्न सक्दैन र बोर्ड बैठकले निर्णय नगरेसम्म कुनै पनि काम अगाडि बढ्न सक्दैन । बोर्डको निर्णयपछि मात्र काम गर्ने बाटो खुल्छ ।”

समितिका प्रवक्ता पन्तका अनुसार बोर्डको निर्णयपछि कार्ययोजना बनाएर क्षतिको यकिन गरी

त्यस अनुसार मर्मतसम्भार तथा निर्माण सुरु गर्न सकिन्छ । काम सुरु गरिएको कम्तीमा ४५ देखि ६० दिनभित्र मेलम्चीको पानी काठमाडौँमा वितरण गर्न सकिन्छ ।

मेलम्ची खानेपानी आयोजनाका इन्जिनियर पद्म कुँवरले आयोजनालाई पुनः सञ्चालनमा ल्याउन विगतभन्दा थप समय लाग्ने बताउनुभयो । उहाँले मुहानसम्म पुग्ने पहुँच मार्ग पुर्ननिर्माण गरी लेदो र गेरुआन हटाएर हेडवर्क्सलगायतका संरचनाको मर्मतसम्भार गरेपछि मात्र सुरुइमा पानी पथान्तरण गर्न सकिने बताउनुभयो ।

आयोजना निर्माण सुरु भएको २२ वर्षपछि

२०७७ चैत १५ गते पहिलो पटक मेलम्चीको पानी उपत्यकामा वितरण गर्न सकिएको थियो । २०७८ असार र साउनमा मेलम्ची खोलामा आएको भीषण बाढीपहिरोले आयोजनाको मुहान र हेडवर्क्समा ठुलो क्षति पुर्‍याएको थियो । त्यसपछि बन्द रहेको मेलम्चीको पानी २०७९ वैशाख ११ गतेबाट अस्थायी रूपमा वितरण सुरु गरिएको थियो ।

त्यसपछि बाढीपहिरोबाट क्षति हुन सक्ने भन्दै २०७९ जेठ १७ गते मेलम्चीको पानी वितरण पुनः बन्द गरिएको थियो । त्यसपछि गत मङ्सिर २३ गते मेलम्चीको पानी वितरण पुनः काठमाडौँमा सुरु गरिएको थियो ।

नेपाली क्रिकेट विश्वकपमा

● युएईविरुद्धको भिडन्त सामान्य खेल थिएन । सो खेल जित्ने टिम टी-२० विश्वकपमा खेलन योग्य हुने थियो, जुन अवसर नेपालले भजाउन सफल भयो । यससँगै युएईको लगातार टी-२० विश्वकप खेल्ने सपना पनि चकनाचुर बन्यो ।

● नेपाल टी-२० विश्वकपमा चयन भएको यो दोस्रो पटक हो । नौ वर्षपछि विश्वकपमा पुनरागमन गरेको नेपालले सन् २०१४ मा बङ्गलादेशमा भएको टी-२० विश्वकप खेलेको थियो ।

तरिखर : विकास द्वारे

संयुक्त अरब इमिरेट्सलाई हराएर नेपाल विश्वकपमा छनोट भएसँगै खुसी मनाउँदै नेपाली क्रिकेट टोली ।

प्रजित शाक्य

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

नेपाली क्रिकेटले फेरि एक पटक विश्वकपको यात्रा सुनिश्चित गरेको छ । नेपालले शुक्रबार परम्परागत प्रतिद्वन्द्वी संयुक्त अरब इमिरेट्स (युएई) लाई आइसिसी टी-२० विश्वकप एसिया क्षेत्र क्वालिफायरको सेमिफाइनलमा आठ विकेटले हराएर विश्वकपको यात्रा सुनिश्चित गरेको हो । यससँगै विष्व खेलकुदमा नेपालले राम्रो छवि बनाएको छ । युएईविरुद्धको भिडन्त सामान्य खेल थिएन । सो खेल जित्ने टिम टी-२० विश्वकपमा खेलन योग्य हुने थियो, जुन अवसर नेपालले भजाउन सफल भयो । यससँगै युएईको लगातार टी-२० विश्वकप खेल्ने सपना पनि चकनाचुर बन्यो ।

नेपाल टी-२० विश्वकपमा चयन भएको यो दोस्रो पटक हो । नौ वर्षपछि विश्वकपमा पुनरागमन गरेको नेपालले सन् २०१४ मा बङ्गलादेशमा भएको टी-२० विश्वकप खेलेको थियो । त्यसपछि नेपाल लगातार अन्तिम समयमा प्रत्येक दुई वर्षमा हुने टी-२० विश्वकपमा छनोट हुनबाट वञ्चित हुँदै आएको थियो । गत वर्ष ओमानमा भएको छनोटको

प्रमद्वारा बधाई ज्ञापन

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड' ले नेपाली क्रिकेट टोलीलाई बधाई ज्ञापन गर्नुभएको छ । उहाँले टी-२० विश्वकप प्रतियोगिताका लागि शुक्रबार नेपाली टिम छनोट भएपछि बधाई ज्ञापन गर्नुभएको हो । बधाईसँगै प्रधानमन्त्री प्रचण्डले

सेमिफाइनलमा पनि युएईसँगै ६८ रनले पराजित भएकाले यसलाई समर्थन सम्वन्ध गर्ने विषयमा कुनै सम्झौता गर्न नसकिने उल्लेख गर्नुभयो ।

उहाँले यस विषयमा निर्णय गर्ने अधिकारीदेखि काम गर्ने ठेकेदारसम्मले कुनै पनि बाहनामा ढिलासुस्ती गरे सरकार कडाइका साथ जाने बताउनुभयो । उपप्रधानमन्त्री खड्काले भन्नुभयो, "फास्ट ट्र्याकको काम तोकिएको समय र गुणस्तरमा कुनै सम्झौता हुन सक्दैन । कहीं कतै काममा अवरोध हुने समस्या आए तुरुन्त समाधान गर्न सरकार तयार छ ।

पछिल्लो समय क्रिकेटमा नेपाली टोलीले प्राप्त गरेको सफलता र उचाइप्रति सरकारका तर्फबाट उच्च सम्मान व्यक्त गर्नुभयो ।

फेसबुकमाफत दिनुभएको बधाईमा खुसी व्यक्त गर्दै उहाँले भन्नुभएको छ, "नेपाली क्रिकेट टोलीको आगामी यात्रामा सफलताको कामनासहित सरकार सधैं यहाँहरूको साथमा रहने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु ।"

दलका नेता मात्र होइन विभिन्न सङ्घसंस्था बधाई दिन अगाडि सरंका छन् ।

नेपाली क्रिकेट टिमका कप्तान रोहित पौडेलले विश्वकपमा पुगेपछि सन् २०१४ मा पहिलो पटक विश्वकप खेल्ने नेपाली टिम र सो टिममा सहभागी खेलाडीलाई स्मरण गर्नुभयो । उहाँले पारस खड्का, ज्ञानेन्द्र मल्ल, शरद भेषवाकर, शक्ति गौचन,

वसन्त रेग्मी र सोमपाल कामीलगायत सबैलाई सम्मर्दै उहाँहरूले दिलाएको उपलब्धिलाई आफ्नो नेतृत्वमा दोहर्थाउन सकेकोमा गर्व र भाग्यमानो बनेको छु भन्नुभयो ।

सन् २०१४ मा नेपालले विश्वकप खेलको टिममा खेल्ने तेज बलर सोमपाल मात्र यसपालि विश्वकपमा चयन हुने टिममा पनि सामेल हुनुहुन्छ । पछिल्लो पटक टी-२० विश्वकप खेल्दा नेपालले पहिलो सहभागितामै तीनमध्ये दुई खेलमा दुर्लभ जित निकालेर आफ्नो सहभागितालाई सम्भनलायक बनाएको थियो । अफगानिस्तान र हङकङलाई हराएपछि आयोजक बङ्गलादेशसँग पराजित हुँदा नेपाल सो टी-२० विश्वकपको अघिल्लो चरणमा स्थान बनाउन असफल भएको थियो ।

अहिले नेपाल क्रिकेट स्वीर्णिम युगमा छ भन्दा अत्युक्ति हुँदैन । पछिल्लो एक वर्षमा नेपाल आइसिसी विश्वकप क्रिकेट लिग २ मार्फत शीर्ष तीनमा रहेर आफ्नो एकदिवसीय मान्यता मात्र जोगाएन, विश्वकप छनोटको ग्लोबल चयनको सपना पनि पूरा गरेको थियो ।

» बाँकी पृष्ठ २ मा

पुरस्कार रकम निकास

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

विभिन्न समयमा भएका क्रिकेट प्रतियोगिताका पुर्वोपित नगद पुरस्कार अर्थ मन्त्रालयले निकास गरेको छ । राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्का सदस्य-सचिव टङ्कलाल घिसिङले शुक्रबार तीन प्रतियोगिताको पुर्वोपित एक करोड ५७ लाख ५० हजार रुपियाँ पुरस्कार निकास भएको जानकारी दिनुभयो ।

गत वैशाख ५ देखि १८ गतेसम्म भएको एसिसी पुरुष प्रिमियर कपका लागि ७९ लाख, २०७९ साल फागुन १२ देखि १८ गतेसम्म भएको आइसिसी यु-१९ पुरुष सिडब्लुसी- एसिया क्वालिफायरका लागि ४६ लाख र आइसिसी सिडब्लुसी लिग-२ का लागि ३२ लाख ५० हजार

» बाँकी पृष्ठ २ मा

राष्ट्रपतिको विदेश भ्रमण स्वीकृत

सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमन्त्री रेखा शर्मा

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

सरकारले राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलसहित तीन मन्त्रीको विदेश भ्रमण स्वीकृत गरेको छ । शुक्रबार मन्त्रीपरिषद् बैठकको निर्णय सार्वजनिक गर्दै सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमन्त्री रेखा शर्माले राष्ट्रपतिको फ्रान्स, जर्मनी र इटाली भ्रमण स्वीकृत भएको जानकारी दिनुभयो ।

उहाँले राष्ट्रपति फ्रान्सको पेरिसमा आयोजना हुने पेरिस पिस फोरममा भाग लिन कात्तिक २२ गते प्रस्थान गर्ने बताउनुभयो । त्यसपछि जर्मनी र इटालीको समेत राष्ट्रपति पौडेलले भ्रमण गर्नुहुने भएको छ । उहाँ मङ्सिर १ गते स्वदेश फर्किने कार्यतालिका छ । यसै उपप्रधान एवं रक्षामन्त्री पूर्णबहादुर खड्का संयुक्त अरब इमिरेट्स (युएई) दुवईमा हुने १८ औँ दुवई एयरवेज एडिसन २०३२ मा भाग लिन जाने कार्यक्रम स्वीकृत गरिएको छ । यसै उद्योग, वाणिज्य तथा अपूर्तिमन्त्री रमेश रिजाल चीनको साङ्घाईमा सञ्चालन हुने छैटौँ चीन अन्तर्राष्ट्रिय आयात मेलामा सहभागी हुन जाने निर्णय स्वीकृत गरिएको मन्त्री शर्माले जानकारी दिनुभयो ।

» बाँकी पृष्ठ २ मा

डायलासिस सेन्टर बन्द हुँदा बिरामी मर्कामा

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

गोड्गबुस्थित नेसनल डायलासिस सेन्टर अप्रत्यासित रूपमा बन्द हुँदा उक्त केन्द्रमा नियमित डायलासिस गर्ने बिरामी मर्कामा परेका छन् । डाइलासिस सञ्चालकले तीन वर्षको भाडावपतको वक्यौता रकम नदिएपछि घरबेटीले डायलासिस केन्द्र बन्द गर्न दबाव दिएका थिए ।

बुधवारदेखि डायलासिस सेवा बन्द भएपछि बिरामीहरूले सेन्टरमा धर्नासमेत दिएका थिए । केन्द्रका सञ्चालक कृष्ण महर्जनले तीन वर्ष अघिदेखिको घर भाडावापत ११ लाख रुपियाँ नदिएपछि डायलासिस केन्द्र बन्द भएको हो ।

» बाँकी पृष्ठ २ मा

‘देश र जनताको हितमा कलम चलाउनु पर्छ’

उपप्रधानमन्त्री तथा रक्षामन्त्री पूर्णबहादुर खड्का

गोरखापत्र समाचारदाता

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

उपप्रधानमन्त्री तथा रक्षामन्त्री पूर्णबहादुर खड्काले देश, जनताको हित र मुलुकको प्रगति हुने काममा कलम चलाउँदा कोही पनि डराउन नहुने बताउनुभएको छ ।

रक्षा मन्त्रालयमा शुक्रबार आयोजित त्रैमासिक समीक्षा बैठकमा उहाँले कलम चलाउँदा केवल देश जनताको हित, प्रगतिलाई मात्र ध्यानमा राखेर काम गरे कुनै पनि निर्णय गर्ने अधिकारीले कलम चलाउन डराउनु नपर्ने धारणा व्यक्त गर्नुभयो । कुनै पनि काम गर्दा स्वार्थ, लोभ र डरबाट मुक्त भएर काम गर्न जोड दिँदै उहाँले मातहतका निकायलाई निर्देशन दिनुभयो । उपप्रधानमन्त्री खड्काले तराई-मधेश दूत

मार्ग नेपाली सेना र नेपालका लागि प्रतिष्ठाको विषय भएकाले यसलाई समर्थन सम्वन्ध गर्ने विषयमा कुनै सम्झौता गर्न नसकिने उल्लेख गर्नुभयो ।

उहाँले यस विषयमा निर्णय गर्ने अधिकारीदेखि काम गर्ने ठेकेदारसम्मले कुनै पनि बाहनामा ढिलासुस्ती गरे सरकार कडाइका साथ जाने बताउनुभयो । उपप्रधानमन्त्री खड्काले भन्नुभयो, "फास्ट ट्र्याकको काम तोकिएको समय र गुणस्तरमा कुनै सम्झौता हुन सक्दैन । कहीं कतै काममा अवरोध हुने समस्या आए तुरुन्त समाधान गर्न सरकार तयार छ ।" अहिलेसम्म विकास निर्माणले गति लिन नसकेको विषयमा सबैले जिम्मेवारी लिनुपर्ने भन्दै उहाँले परम्परागत शैलीमा काम गरेर चामत्कारिक परिणाम दिन नसकिने भएकाले काम गर्ने शैलीमा आधुनिकीकरण गर्न निर्देशन दिनुभयो ।

मेलम्चीको पानी वितरण अनिश्चित

भउचप्रसाद यादव

काठमाडौँ, कात्तिक १७ गते

यो वर्ष मेलम्चीको पानी वितरण अनिश्चित बनेको छ । विगतको तुलनामा यो वर्षको बाढीपहिरोले मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको हेडवर्क्स तथा मुख्य बाँधमा बढी मात्रामा माटोको लेदो र गेरान थुपेर पनि अहिलेसम्म त्यसलाई हटाउने काम सुरु हुन सकेको छैन । यस पटकको बाढीपहिरोले आयोजनाको मुहान र हेडवर्क्सका साथै आयोजनाको गेट नम्बर ९ र १० पूर्ण रूपमा पुगिएको छ ।

बाढीपहिरोले आयोजनाको हेडवर्क्स र मुख्य बाँधमा पुग्ने पहुँच मार्ग बगाउँदा त्यसको मर्मत निर्माण अहिलेसम्म सुरु हुन नसक्दा मेलम्चीको पानी वितरण अनिश्चित बन्दै गएको हो । गत वर्ष मङ्सिरदेखि वितरण सुरु गरिएको पानी यो वर्ष माघको अन्तिमबाट मात्र वितरण हुने सम्भावना छ ।

मेलम्ची खानेपानी विकास समितिका प्रवक्ता राजेन्द्रप्रसाद पन्तले विगतभन्दा यो वर्ष बाढीपहिरोले आयोजनामा ठुलो क्षति पुर्‍याए पनि अहिलेसम्म त्यसको मर्मतसम्भार तथा निर्माण सुरु हुन नसक्दा पानी वितरण अनिश्चित बनेको बताउनुभयो ।

उहाँका अनुसार बाढीपहिरोले आयोजनाको मुहानसम्म पुग्ने सडकसमेत बगाएकाले हेडवर्क्स र मुहान क्षेत्रमा पुगेको क्षति अझै यकिन हुन सकेको छैन । 'डोन' को सहायताले गरिएको अध्ययन अनुसार मुहान क्षेत्रमा ठुलो मात्रामा माटोको लेदो र गेरान थुपिएको देखिएको छ । मुहानसम्म पुग्ने पहुँच मार्ग निर्माण गर्ने, मुहानसम्म पुगेर क्षति यकिन गर्ने, क्षति यकिन गरेर बजेट सुनिश्चित

गरी मर्मतसम्भार तथा निर्माण सुरु गर्ने जस्ता काम अहिलेसम्म हुन नसकेकाले यस वर्ष पानी वितरण ढिलो हुने बताइएको छ ।

उहाँले भन्नुभयो, "मर्मत तथा निर्माण सुरु गर्ने मेलम्ची खानेपानी समितिको बोर्डले निर्णय गर्नु पर्छ । डेढ महिनादेखि समिति कार्यकारीविहीन छ । कार्यकारी पदाधिकारी नियुक्त भएर नआएसम्म समितिको बोर्ड बैठक बस्न सक्दैन र बोर्ड बैठकले निर्णय नगरेसम्म कुनै पनि काम अगाडि बढ्न सक्दैन । बोर्डको निर्णयपछि मात्र काम गर्ने बाटो खुल्छ ।"

समितिका प्रवक्ता पन्तका अनुसार बोर्डको निर्णयपछि कार्ययोजना बनाएर क्षतिको यकिन गरी

त्यस अनुसार मर्मतसम्भार तथा निर्माण सुरु गर्न सकिन्छ । काम सुरु गरिएको कम्तीमा ४५ देखि ६० दिनभित्र मेलम्चीको पानी काठमाडौँमा वितरण गर्न सकिन्छ ।

मेलम्ची खानेपानी आयोजनाका इन्जिनियर पद्म कुँवरले आयोजनालाई पुनः सञ्चालनमा ल्याउन विगतभन्दा थप समय लाग्ने बताउनुभयो । उहाँले मुहानसम्म पुग्ने पहुँच मार्ग पुर्ननिर्माण गरी लेदो र गेरान हटाएर हेडवर्क्सलगायतका संरचनाको मर्मतसम्भार गरेपछि मात्र सुरुइमा पानी पथान्तरण गर्न सकिने बताउनुभयो ।

आयोजना निर्माण सुरु भएको २२ वर्षपछि

२०७७ चैत १५ गते पहिलो पटक मेलम्चीको पानी उपत्यकामा वितरण गर्न सकिएको थियो । २०७८ असार र साउनमा मेलम्ची खोलामा आएको भीषण बाढीपहिरोले आयोजनाको मुहान र हेडवर्क्समा ठुलो क्षति पुर्‍याएको थियो । त्यसपछि बन्द रहेको मेलम्चीको पानी २०७९ वैशाख ११ गतेबाट अस्थायी रूपमा वितरण सुरु गरिएको थियो ।

त्यसपछि बाढीपहिरोबाट क्षति हुन सक्ने भन्दै २०७९ जेठ १७ गते मेलम्चीको पानी वितरण पुनः बन्द गरिएको थियो । त्यसपछि गत मङ्सिर २३ गते मेलम्चीको पानी वितरण पुनः काठमाडौँमा सुरु गरिएको थियो ।